

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Jakub RÁM

**Prvky sakralizace, resp. sekularizace společnosti a území ČR
po roce 1989**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Marián HALÁS, Ph.D

Olomouc 2014

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Jakub Rám (R120223)

Studijní obor: Regionální geografie

Název práce: Prvky sakralizace, resp. sekularizace společnosti a území ČR po roce 1989

Title of thesis: Sacral and secular elements of society and area in CR after 1989

Vedoucí práce: doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.

Rozsah práce:

Abstrakt:

Předmětem diplomové práce je komplexně zachytit veškeré změny, které se odehrály v souvislosti s náboženstvím a církvemi v České republice. Úvodní část se věnuje současné náboženské situaci v zemi a historii získávání informací ohledně náboženské víry v celorepublikovém měřítku. Dále je věnována pozornost hlavním demografickým charakteristikám věřících. Základním zdrojem dat pro tuto část jsou poslední tři sčítání lidu. Důraz je kladen také na prostorové rozmístění religiózního obyvatelstva. V závěru práce se věnuje pozornost výstavbě kostelů na našem území po roce 1989.

Klíčová slova: sekularizace, náboženství, církev, sakrální budovy

Abstract:

The subject of thesis is complex analysis of changes about religion and churches in the Czech republic. The first part of thesis is about present day situation about religion The other part is about history of census. The main part of thesis is about demographic characteristics of faithfals. The basic sources of information are the last three census which takes place in our country. Very important is part about spatial distribution of religious people. The last part is about building of sacral objets.

Keywords: secularization, religion, church, sacral buildings

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. RNDr. Mariána Haláse, Ph.D. a veškerou použitou literaturu a zdroje jsem uvedl v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne

.....

podpis autora

Rád bych vyjádřil poděkování vedoucímu diplomové práce, doc. RNDr. Mariánu Halásovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnoval. Poděkování patří také představitelům církví, kteří mi ochotně poskytli důležité informace nezbytné pro zpracování zadaného tématu. Závěrem bych chtěl poděkovat svým rodičům za veškerou podporu, které se mi v průběhu studia dostalo.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jakub RÁM**
Osobní číslo: **R120223**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Prvky sakralizace, resp. sekularizace společnosti a území ČR po roce 1989**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je komplexně zachytit všechny změny související s náboženstvím a církvemi, ke kterým došlo na území České republiky v souvislosti se společenskými změnami po roce 1989. V práci budou zpracována historická data náboženské struktury ze sčítání lidu, kdy byla náboženská struktura zjišťována a identifikovány hlavní oblasti koncentrace jednotlivých náboženstev. Zároveň se autor soustředí na výstavbu nových kostelů a dalších sakrálních staveb a příchod některých nových církví na území České republiky.

Součástí práce budou některé z těchto analýz: historický vývoj náboženské struktury v českých zemích, prostorová diferenciacie religiózního/věřícího obyvatelstva, prostorová diferenciacie nejpočetnějších náboženstev, případná predikce náboženské struktury vycházející z věkové struktury věřících, výstavba nových sakrálních budov po roce 1989, možnosti, příp. realizace změn funkcí církevních objektů a jejich využití k jiným účelům.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- Frajer, V. Úvod do religiální geografie. In: Gardavský, V. (ed.): Otázky geografie, 4, Praha, 1997.
Havlíček, T. Religiálně-geografické aspekty procesu transformace Česka. Geografie a proměny poznání geografické reality, Ostrava: OU, s. 93-101, 2004
Havlíček, T. Nové trendy výzkumu v religiální geografii. Česká geografie v evropském prostoru, České Budějovice: JČU, s. 67-72, 2007.
Kusendová, D., Majo, J. Projekt atlasu s historicko-religióznou tematikou. Kartografické listy 15, 2007, dostupné na http://www.atlasecav.sk/download/Kart_listy15.pdf
Matlovič, R. Religiózná geografia. Prešov: Prešovská univerzita, 1993
Nešpor, Z., Lužný, D. Sociologie náboženství. Praha: Portál, 2007
Poláčik, Š. a kol. Atlas cirkví, náboženských spoločností a religiozity Slovenska. Chronos, 2000
Park, CH. C. Sacred worlds: an introduction to geography and religion. London. 1994
- další publikace a materiály T. Havlíčka
  - data a materiály Českého statistického úřadu (na www.czso.cz)
  - data a materiály Štatistického úradu Slovenskej republiky (na www.statistics.sk)
  - web-stránka výzkumního projektu o religiální krajině v ČR, dostupné na www.religion-landscape.cz

Vedoucí diplomové práce: **Doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2014**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 30. listopadu 2012

Obsah

1. Úvod

2. Cíl a metodika práce

3. Zjišťování náboženské příslušnosti v českých zemích

4. Současná náboženská situace v ČR

4.1. Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

5. Charakteristika vybraných církví

5.1. Církev římskokatolická

5.2. Českobratrská církev evangelická

5.3. Církev československá husitská

6. Změna struktury obyvatel podle náboženské víry v letech 1991 a 2001

6.1. Obyvatelstva podle náboženského vyznání, pohlaví a věku

6.2. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a nejvyššího ukončeného vzdělání

6.3. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a národnosti

7. Základní rozdělení věřících podle způsobu deklarace víry v roce 2011

7.1. Obyvatelstva podle náboženského vyznání, pohlaví a věku

7.2. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a nejvyššího ukončeného vzdělání

7.3. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a národnosti

7.4. Osoby s neuvedenou odpovědí

8. Územní rozložení věřících

8.1. Regionální rozdíly

8.2. Velikostní skupiny obcí

9. Výstavba nových sakrálních objektů po roce 1989

10. Závěr

11. Summary

12. Seznam použité literatury

13. Přílohy

1. Úvod

Česká republika bývá označována za jednu z nejateističtějších a nejsekularizovanějších zemí na světě. Právě pojmy jako ateismus a sekularizace začala v současnosti česká veřejnost opět hodně používat v souvislosti s tématem majetkového vyrovnání s církvemi. Obecně panuje přesvědčení, že náboženství a především jeho institucionalizovaná forma hraje okrajovou roli v naší společnosti.

Náboženské vyznání obyvatelstva představuje důležitý kulturně-politický znak populace. V českých dějinách zastávalo významnou funkci spjatou s politickým vývojem společnosti a s její světskou organizací v podobě obce nebo státu.

Náboženství má vliv a to i v současnosti na ráz krajiny včetně architektonického vzhledu obcí prostřednictvím výstavby sakrálních objektů.

2. Cíle a metodika práce

Hlavní cílem diplomové práce je komplexně zachytit všechny změny související s náboženstvím a církvemi, ke kterým došlo na území České republiky v souvislosti se společenskými změnami po roce 1989. V práci jsou zpracována historická data náboženské struktury ze sčítání lidu z období, ve kterých se náboženská struktura zjišťovala. Identifikují se hlavní oblasti koncentrace nejvýznamnějších náboženství v ČR. Zároveň mapuje výstavbu nových sakrálních budov ve zkoumaném období.

Diplomová práce čerpá data ze Sčítání lidí domů a bytů 2011. Většina statistických dat se prezentuje ve formě tabulek a grafů. K vizualizaci zkoumaných jevů se používají skupinové pruhové grafy a strukturované kruhové diagramy. Z metod tematické kartografie se k zobrazení prostorového rozmístění věřících používá kartogram. Téma výstavby sakrálních objektů je doplněno fotografiemi zachycující kostely, charakteristické pro jednotlivé území

celky. Tabulky jsou výstupem programu Microsoft Office Excel 2007 a kartogramy jsou zpracovány programem ArcGis 9.

3. Zjišťování náboženské příslušnosti v českých zemích

Pravděpodobně první zjišťování náboženské víry proběhlo v rámci procesu rekatolizace českých zemí v 17. století. Protireformační komise sepisovaly obyvatele a vyčíslovaly mezi nimi nekatolíky a „kacíře“. Jedna z nich kolem roku 1651 vyčísila počet kacířů na 200 000 osob. Čtvrtina z nich žila na Královéhradecku, které představovalo „kacířstvím“ nejvíce zasažené území v českých zemích.

Od poloviny 18. století začínají probíhat první systematické demografické akce řízené státem, dočasně ve spolupráci s církevními orgány. První soupis obyvatelstva z roku 1754 registroval mezi důležitými charakteristikami pro řízení státu také náboženskou příslušnost obyvatelstva. Existovaly však pouze dvě kategorie osob s vírou: křesťané a židé. Podíl křesťanů podle soupisu tvořil 98,3 % populace. Cenzus nerozlišoval mezi evangelickými vyznáními. Předpokládá se, že šlo o římské katolíky. Zjištění počtu židů znamenalo vlastně odchylku od zásady, že jiné než katolické náboženství nebylo uznáváno.

Změna nastala až po vyhlášení tolerančního patentu v roce 1781. Kromě římskokatolického vyznání se tolerovalo také augsburské, helvetské a pravoslavné. Příslušníci zmíněných náboženských směrů byli občansky zrovnoprávněni s římskými katolíky. V prvních letech se k protestantismu přihlásilo 78 000 osob. Možnost veřejně se přiznat i k jinému křesťanskému vyznání se promítla do statistiky přirozené měny obyvatelstva zahájené v roce 1785. Z jejich výsledků můžeme usuzovat na podíly obyvatelstva hlásícího se k jinému než římskokatolickému vyznání po vydání tolerančního patentu. V roce 1785 byla v Čechách uzavřena následující manželství: 96,4 % oboustranně katolických, 1,8 % protestantských, 0,8 % smíšených a 1,1 % židovských. Na Moravě a ve Slezsku bylo v roce 1787 uzavřeno 93,6 % katolických sňatků, 5,5 % protestantských a 0,9 % židovských. Na Moravě a Slezsku v roce 1787 vstoupilo do manželství 93,6 % katolíků, 5,5 % protestantů a 0,9 % židů.

V první polovině 19. století římskokatolický charakter českých zemí potvrdily soupisy a tříročně obnovované konskripce. V roce 1828 římskokatolické obyvatelstvo tvořilo 95,5 % sečtené populace. K oběma evangelickým denominacím příslušelo 2,9 % obyvatelstva a k židovskému náboženství příslušelo 1,6 % obyvatel. Ani sčítání v roce 1857 nevykázalo změny náboženské struktury populace českých zemí. Téměř sto let po vydání tolerančního

patentu, při prvním moderním sčítání lidu v roce 1869 bylo nadále mezi obyvateli 95,0 % římských katolíků a pouze 3,1 % evangelíků. Podíl židů činil 1,8 %.

Během třiceti let mezi sčítáními lidu v roce 1880 a 1910 počet obyvatel českých zemí vzrostl o 22,6 %. Podle populačních cenzů se počet obyvatel římskokatolické církve zvýšil o 22,2 %, tedy tempem rovnajícím se téměř vzrůstu populace. I když přírůstek věřících hlásících se k jiným náboženstvím byl většinou relativně vyšší, na váze těchto náboženských organizací ve společnosti se změnilo jen málo. Podíl příslušníků evangelické církve augsburského vyznání se v letech 1880 - 1910 zvýšil o 46,7 %, reformovaných evangelíků přibýlo 24,0 %. Evangelíci v roce 1910 nadále představovali pouze 3,5 % obyvatelstva. Počet židů se snížil o 4,6 % na 1,4 % populace. Přírůstek osob bez vyznání vzrostl za třicet let téměř dvanáctkrát na necelých 13 000 osob, které představovaly 0,3 % obyvatel. České země nadále zůstávaly katolickou zemí (95% populace). Bezvěrectví jako alternativa náboženské duchovní sféry získávalo málo pozic, avšak sekularizace už byla na postupu.

Vznik Československé republiky v roce 1918 se stal politickým a kulturně-historickým mezníkem. V náboženské oblasti proběhly radikální změny. Diskreditace římskokatolické církve v českém politickém životě za habsburské monarchie vedla od roku 1897 k praktickému prosazování programu „Pryč od Říma“, které se stalo impulsem pro přestupy věřících k evangelickým církvím. Jeho masarykovská verze z počátků první republiky vedla ke vzniku církve československé, zformované z původně katolických kněží. Největší úspěch však zažilo ateistické hnutí. Změny v náboženském profilu českých zemí po roce 1918 se promítly ve výsledcích sčítání lidu v letech 1921 a 1930.

Podíl věřících římskokatolické církve se v roce 1921 proti roku 1910 snížil z 94,8 % na 82,0 %. Procento obyvatel bez vyznání vzrostlo z 0,1 % na 7,2 %. Nově vzniklá československá církev získala 5,2 % obyvatel, evangelické církve získaly 4,0 % obyvatel proti 2,5 % v roce 1910. Jak absolutní tak poměrný pokles 1,2 % obyvatel prodělalo izraelské vyznání. Mezi evangelíky měli převahu věřící československé církve evangelické (2,3 %) a evangelíci augsburského vyznání (1,5 % obyvatel).

Během krátkého intercenzálního období do roku 1930 proběhly další změny v náboženském vyznání obyvatelstva. Charakteristický se stal ústup římskokatolictví na 78,5 % obyvatel, vzestup počtu věřících církve československé na 7,3 % a posílení evangelických církví na 4,7 % úhrnu obyvatelstva. Zvýšení podílu osob bez vyznání na 7,8 % znamenalo oproti letům 1910 – 1921 značné zpomalení ateizačního procesu.

Následující sčítání lidu se mělo uskutečnit v roce 1940. Jeho konání na území Protektorátu Čechy a Morava zabránili čeští politici a demografové s odůvodněním nepřipravenosti a hlavně s úmyslem neposkytnout okupační mocnosti spolehlivé podklady pro válečné hospodářství. První poválečné soupisy z let 1946 a 1947 v obnoveném Československu představovaly pouze dílčí akce.

První poválečné sčítání lidu proběhlo v roce 1950. Válečné roky 1939 – 1945 včetně odsunu německé menšiny se promítlo nejen do náboženské struktury obyvatelstva. Počet obyvatelstva českých zemí se od sčítání 1930 snížil o 16,7 %. Podíl osob hlásících se k římskokatolické církvi se snížil o 18,9 %. U ostatních církví se počet příslušníků naopak zvýšil - podíl evangelických církví o 2,2 % a u československé církve o 21,4 %. V případě pravoslavné církve došlo k nárůstu o 108,3 % vlivem repatriace volyňských Čechů. Počet obyvatel bez vyznání se překvapivě snížil o 37,7 %. Z 118 000 obyvatel izraelského vyznání u nás zůstalo pouhých 8 000 čili jen 6,8 % původního počtu.

Komunistická strana Československa se snažila po roce 1948 vytlačit náboženství ze života obyvatelů budoucího socialistického státu. Náboženství mělo být a bylo považováno za soukromou věc každého jednotlivce. Vládním usnesením z roku 1954 skončilo vykazování víry vůči státním orgánům. Jednotlivé církve vedly už jen své vlastní statistiky o počtu a pohybu svých příslušníků. Vypuštění dotazu ohledně náboženské víry z následujících sčítání lidu pořádaných v období socialismu představovalo logický důsledek postoje stranických a vládních orgánů v této otázce od roku 1954.

Zjišťování náboženského vyznání se do sčítání lidu vrátilo až po změně vládnoucího režimu v roce 1989. Cenzus probíhající v roce 1991 v tehdejší rozporné politické situaci a kontroverzní propagandě, jestli občané mají či nemají údaj o víře do sčítacích archů uvádět, se projevily v jeho výsledcích. Neuvedená náboženská příslušnost byla zaznamenána v doposud nezvykle vysokém podílu 16,2 %. Církve, které vedly vlastní evidence příslušníků, si mohly ověřit rozsah změn zjištěných sčítáním. Například pro rok 1988 – 1989 byl počet příslušníků československé církve podle její vlastní evidence odhadován na 400 000 osob, počet věřících českobratrské církve evangelické na 200 000 osob a slezských evangelíků na 58 000 osob (Srb, 2004).

4. Současná náboženská situace v ČR

Svobodu náboženství zaručuje ústava a doplňují ji další zákony a předpisy, které zabezpečují ochranu tohoto práva proti zneužití, ať už vládními činiteli nebo soukromými osobami. Náboženské záležitosti patří do kompetence Odboru církví na Ministerstvu kultury ČR. Všechna náboženská seskupení zaregistrovaná na ministerstvu mají nárok na daňové úlevy. Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností z roku 2002 vytvořil dvoustupňový systém registrace náboženských organizací.

Pro registraci první (nižší) úrovně musí mít náboženská uskupení alespoň 300 dospělých členů s trvalým bydlištěm na území státu. Registrace první úrovně umožňuje omezené daňové úlevy, ukládá každoroční ohlašovací povinnosti a vyžaduje desetileté čekací období před tím, než smí organizace požádat o registraci druhé úrovně.

Pro registraci druhé úrovně, opravňující náboženská uskupení k podílu na státním financování, musí mít členství rovné přibližně 0,1 % populace nebo přibližně 10 500 členů a prokázat tento počet jejich podpisy. Přesto některá seskupení mající nárok na vládní subvence odmítají státní finanční podporu ze zásady jako projev své nezávislosti.

V zemi existuje 36 státem uznávaných náboženských organizací. Duchovní registrovaných uskupení druhé úrovně mohou oficiálně vykonávat úředně platné svatební obřady a sloužit jako duchovní osoby u vojska a ve vězení (vězni jiných náboženských uskupení mohou přijímat návštěvy svých vlastních duchovní).

Náboženské organizace zaregistrované před rokem 2002 jsou osvobozeny od požadavku dosažení minimálního počtu členů pro registraci druhé úrovně.

I když neregistrovaná náboženská uskupení nesmí zákonně vlastnit společný majetek, často utvářejí zájmová občanská sdružení, aby spravovala svůj majetek do doby, než budou schopna splnit podmínky pro registraci. Vláda povoluje tento typ dočasného řešení. Neregistrovaná náboženská uskupení mají svobodu shromažďování a vyznávání víry.

Zahraniční misionáři musí získat povolení k dlouhodobému pobytu a pracovní povolení, pokud v zemi chtějí zůstat déle než 90 dní. Pro církevní pracovníky není stanovena zvláštní kategorie víz. Zahraniční misionáři a duchovní jsou povinni dodržovat přísné podmínky pro standardní pracovní povolení, přestože jejich činnost je striktně duchovní či dobrovolné povahy (Kerry, 2007).

Ministerstvo kultury povoluje devíti registrovaným náboženským organizacím výuku náboženství na státních školách. Jsou jimi:

- Apoštolská církev
- Církev adventistů sedmého dne
- Církev československá husitská
- Církev římskokatolická
- Českobratrská církev evangelická
- Křesťanské sbory
- Luterská evangelická církev a. v. v České republice
- Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
- Slezská církev evangelická augsburského vyznání

Náboženská výuka je ve veřejných školách volitelná. Ředitelé škol jsou však povinni zavést volbu vyučování náboženství, pokud je v jedné třídě alespoň sedm studentů stejného náboženského vyznání, kteří si takovouto výuku vyžádají.

V příloze k zákonu č. 3/2002 Sb. je uveden počet církví a náboženských společností uznaných, respektive registrovaných státem. Náboženské organizace, které ke dni účinnosti zákona o církvích (tj. k 7. lednu 2002) již církevní školu zřídily, získaly oprávnění k jejich zakládání i do budoucna. Jsou jimi následující církve a náboženské společnosti:

- Apoštolská církev
- Bratrská jednota baptistů
- Církev adventistů sedmého dne
- Církev bratrská
- Církev československá husitská
- Církev římskokatolická
- Českobratrská církev evangelická
- Federace židovských obcí v České republice

Trestní zákoník zakazuje podněcování k nenávisti na základě náboženského vyznání a předepisuje tresty odnětí svobody na dobu až tří roků.

V České republice se dodržují následující náboženské svátky: Velikonoční pondělí, Štědrý den, První svátek vánoční, Druhý svátek vánoční.

V poslední době Ministerstvo kultury posuzuje žádosti několika náboženských uskupení o registraci prvního stupně. Neobvyklou žádost zaslalo hnutí s pojmenováním Pivní církev. Již z názvu vyplývá, že se jednalo o recesi. Za nápadem stála skupina mladých lidí z Brna, jejichž snahou spíše bylo ukázat, jak snadno lze zaměstnat nějakou činností státní orgány. V roce 2012 ministerstvo žádost zamítlo.

Poslední registrované náboženské instituce:

- Církev víry (2012)
- Církev Svatého Řehoře Osvětitelce (2013) - česká komunita Arménské apoštolské církve
- Armáda spásy (2013) - do té doby již fungující občanské sdružení
- Církev Nový Život (2013), do té doby již fungující občanské sdružení

Náboženská uskupení, která nebyla registrována (s datem zamítnutí návrhu):

- Ekumenická církev svatého Jana Jeruzalémského, řádu rytířů Rhodosu a Malty (2002)
- Ukrajinská řeckokatolická církev (2004)
- Židovské Centrum Chai (2004)
- Arménská apoštolská pravoslavná církev (2006)
- Církev husitská (registrace odmítnuta v roce 2011 a opětovně v roce 2012)
- Pivní církev (2012)
- Církevní sdružení Jednota sv. Klimenta (2013)
- Ukrajinská pravověrná řecko-katolická církev (2014)

V současnosti ministerstvo kultury projednává žádost o registraci následujících náboženských uskupení:

- Křesťanská církev svobodných řeholníků
- Řád Strážců koruny a meče krále železného a zlatého
- Církev husitská Jana Žižky z Trocnova

4.1. Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Dne 8. listopadu 2012 byl schválen zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Podle zmíněného zákona se počítá s předáním 56 % tzv. původního majetku, který církve a náboženské společnosti žádají. mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990. V průběhu 30 let má být církvím vyplacena částka 59 miliard korun v rámci finančních náhrad za majetek, jež není možné odevzdat (protože není v majetku státu). Postupně bude snižován státní příspěvek na provoz církví, až po 17 letech přestane být vyplácen úplně. Po dvou letech od účinnosti zákona bude rovněž zrušena veškerá blokáce tzv. původního majetku, stanovená zákonem č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Od této chvíle s ním budou moci jeho vlastníci libovolně nakládat. Po provedení těchto opatření dojde k definitivní odluce církví a náboženských společností od státu (Holub, 2013).

Výše finanční náhrady pro jednotlivé církve a náboženské společnosti:

Církev římskokatolická	47 200 000 000 Kč
Církev československá husitská	3 085 312 000 Kč
Českobratrská církev evangelická	2 266 593 186 Kč
Pravoslavná církev v českých zemích	1 146 511 242 Kč
Apoštolská církev	1 056 336 374 Kč
Církev bratrská	761 051 303 Kč
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	654 093 059 Kč
Jednota bratrská	601 707 065 Kč
Církev adventistů sedmého dne	520 827 586 Kč
Evangelická církev metodistická	367 634 208 Kč
Církev řeckokatolická	298 933 257 Kč
Starokatolická církev v České republice	272 739 910 Kč
Federace židovských obcí v České republice	272 064 153 Kč
Bratrská jednota baptistů	227 862 069 Kč
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	118 506 407 Kč
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	113 828 334 Kč
Náboženská společnost českých unitářů	35 999 847 Kč

Výše finanční náhrady pro církve a náboženské společnosti představuje částku získanou odečtením z celkové hodnoty původního církevního majetku (134 mld. Kč), který může vydat Státní pozemkový úřad a Lesy ČR (75 mld. Kč), tedy $134 \text{ mld. Kč} - 75 \text{ mld. Kč} = 59 \text{ mld. Kč}$. Vracet se nebude majetek patřící obcím, krajům, soukromým osobám a pozemky, které byly zastavěny poté, co byly církvím státem odňaty (Markusová, 2012).

Podle veřejných průzkumů s majetkovým vyrovnáním nesouhlasí 80 % občanů ČR. Nejčastějším argumentem je, že povaha církevního vlastnictví nebyla soukromá a ničím neomezená, ale pouze veřejnoprávní. Nakládání s tímto majetkem, zatěžování, zcizení nebo způsob užití výnosů z majetku podléhaly vždy kontrole státu. Zákon č. 428/2012 Sb. však nakládání s majetkem nijak neomezuje ani neupravuje, dokonce navrácí církvím více práv, než měly před rozhodným obdobím.

Zákon může v některých případech zpochybnit zabavení majetku dle Benešových dekretů, například Řádu německých rytířů. Podle kritiků majetkového vyrovnání zákon č. 428/2012 Sb. ruší reformu Josefa II. Také zaznívají názory pochybující o správnosti podkladů, ze kterých jsou vypočítány finanční náhrady.

Výše finančních náhrad byly stanoveny bez dostatečných podkladů. Jejich vyčíslení vychází z neúplných údajů a je tedy chybné. Věřící zatím viditelně nezískali nic a za tzv. církevními restitucemi se rýsuje obrovská šance pro spekulanty (Černý, 2013).

5. Charakteristika vybraných církví

5.1. Církev římskokatolická

Římskokatolická církev je největší organizovanou náboženskou skupinou v České republice. Jedná se o dominující institucionalizovanou církev s dlouhou historickou tradicí na našem území. Na celkovém počtu věřících (tj. včetně osob, které deklarovaly víru bez vazby na konkrétní církev) představuje podíl Církve římskokatolické polovinu věřících. Na věřících hlásících se k církvím se podílí zhruba třemi čtvrtinami.

Církev římskokatolická v ČR se člení na českou a moravskou církevní provincii. V čele každé z nich stojí arcibiskup. Nejvýše postavenou osobu v hierarchii církve na území ČR představuje metropolita České církevní provincie s čestným označením primas český, kterým je pražský arcibiskup. Římskokatolická církev se v České republice rozděluje na dvě církevní provincie. V jejich čele stojí arcibiskupové (metropolité). Česká církevní provincie se skládá z pěti a moravská ze tří diecézí.

- pražská arcidiecéze - založena roku 973 jako biskupství; na arcibiskupství povýšena v roce 1344
- litoměřická diecéze - založena roku 1655
- královéhradecká diecéze - vznikla v roce 1664
- českobudějovická diecéze - vznikla roku 1785
- plzeňská diecéze - založena roku 1993

- olomoucká arcidiecéze - vznikla roku 1063 jako biskupství; na arcibiskupství povýšena v roce 1777
- brněnská diecéze - založena roku 1777
- ostravsko-opavská diecéze - vznikla roku 1996

Obr. 1.: Územní členění Církve římskokatolické v České republice
(zdroj:www.cirkve.cz)

Hranice diecézí poměrně věrně kopírují krajské administrativní hranice z roku 1960. Výraznou změnu oproti bývalým krajům představuje nejmladší ostravsko-opavská diecéze. Vzhledem k vysoké míře religiozity území byla oblast vyčleněna jako samostatná diecéze. Sídla diecézí jsou shodná s krajskými městy s výjimkou Litoměřic, které jsou tradičně nábožensky významnějším centrem než Ústí nad Labem.

Katoličtí duchovní působí i v ozbrojených silách ČR a českých věznicích. Zvláštní status má tzv. vojenský vikariát, který působí při jednotkách Armády České republiky po celém světě.

Římskokatolická církev představuje jedinou církev v České republice, jejíž struktura farností funkčně pokrývá území celé země. Provozuje komplexní systém školských, charitativních a zdravotnických zařízení na úrovni celostátních, diecézních či řádových struktur. Česká katolická charita je největší charitativní organizací v České republice. Římskokatolická církev či katolické řády a kongregace provozují řadu mateřských, základních a středních škol a případně mají patronát a podíl na vedení tří teologických fakult veřejných vysokých škol. Svatý stolec je u vlády České republiky diplomaticky zastoupen apoštolským nunciem (Čada, 2010).

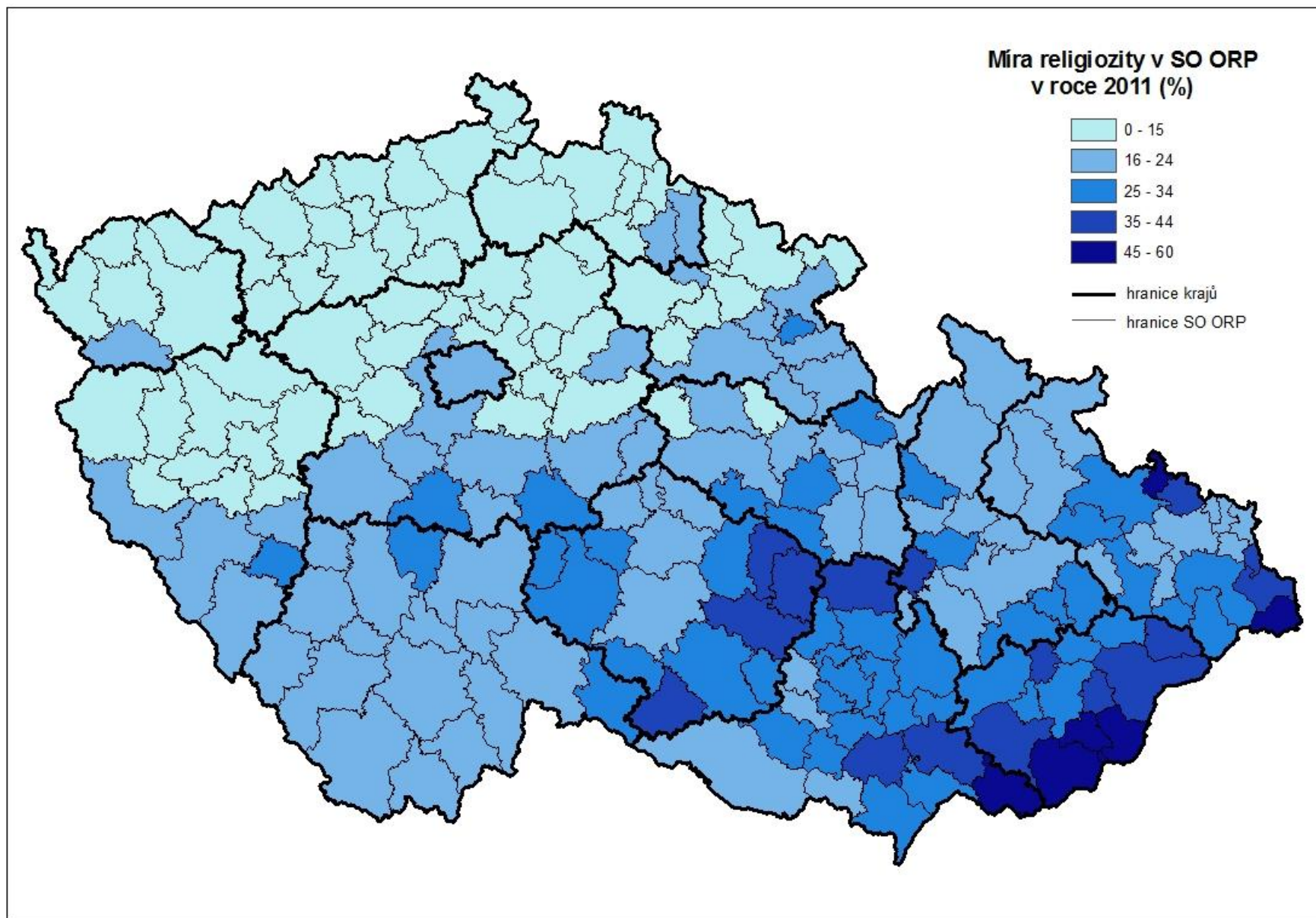
Základní strukturální jednotkou diecéze jsou farnosti, které se pro usnadnění správy sdružují do svazků. V případě České církevní provincie se nazývají vikariáty, na území Moravské církevní provincie děkanáty. Vzhledem k nedostatku kněží dochází k připojování menších a méně významných farností k větším. Na Moravě je sdružování prováděno spíše jako dočasné řešení situace, diecéze v Čechách často jednotlivé farnosti ruší a slučují (např. plzeňská diecéze). Částečně mimo strukturu farností a diecézí stojí katolické řády a řeholní kongregace.

Rozmístění věřících v České republice je vázáno především na koncentraci příslušníků dominující římskokatolické církve. Z hlediska prostorové diferenciacie je obecně religiozita vyšší v zemědělských a chudších regionech, v obtížněji dostupných a odlehlých lokalitách, na venkově a v oblastech koncentrace nejstarších věkových skupin obyvatel. Na našem území lze poměrně snadno vymezit osu oddělující hospodářsky vyspělejší sever a méně rozvinutý jih charakteristický vyšším počtem věřících. Podíl religiózní populace roste ve směru západ - východ. Jedná se o historicky podmíněný stav vymezující průmyslově rozvinutější Čechy a spíše zemědělsky orientovanou Moravu (viz kapitola 8.1. Regionální rozdíly).

V době sčítání více než 46 % osob, které deklarovaly svou příslušnost k římskokatolické církvi, uvádělo místo obvyklého pobytu ve třech moravských krajích - Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském. V absolutním vyjádření se jedná o více než půl milionu osob. Nejvyšší podíl věřících hlásících se k Církvi římskokatolické na celkovém počtu obyvatel regionu dosahoval Zlínský kraj (24,6 %). Za ním následovala Vysočina s podílem 19,3 % populace.

Největší rozpětí v podílu věřících na celkové populaci je patrné v nižších územních celcích. Nejvíce osob římskokatolického vyznání se nachází v SO ORP Valašské Klobouky (49 %), Kravaře (44 %) a Uherský Brod (43 %). Nejmenší podíl věřících představují 2 % populace příslušníků římskokatolické církve v SO ORP Bílina. Relativně vyšší počet katolíků vykazují také SO ORP na východě Královéhradeckého kraje jako jsou Náchod, Nové Město nad Metují, Dobruška, Rychnov nad Kněžnou a Jilemnice v Libereckém kraji. Jedná se o území v minulosti s velmi rozšířeným (v současnosti skomírajícím) textilním průmyslem, kde v období socialismu pracovalo značné množství polských švadlen se silným náboženským cítěním. Většina z nich u nás žije dodnes.

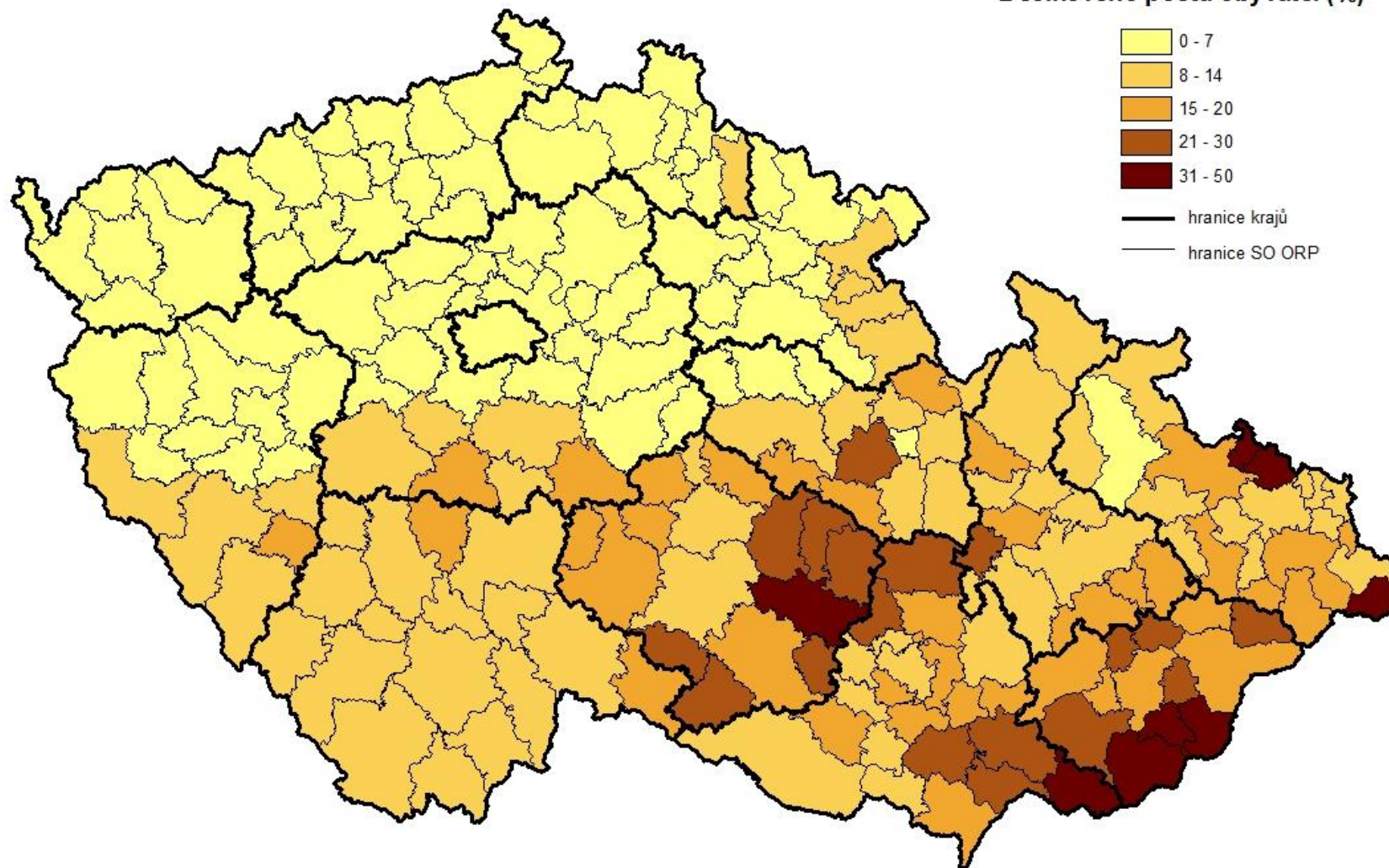

Obr. 2.: Míra religiozity v SO ORP v roce 2011 (%)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

**Podíl věřících hlásících se
k Církvi římskokatolické
z celkového počtu obyvatel (%)**

Obr. 3.: Podíl věřících hlásících se k Církvi římskokatolické v SO ORP v roce 2011 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Z územního hlediska se relativně i absolutně nejvíce osob soustředilo spíše na venkově. V obcích s méně než 2 000 obyvateli žilo necelých 27 % obyvatel České republiky. Z počtu osob hlásících se k Církvi římskokatolické jich v těchto obcích sídlilo téměř 36 %. Podíly na počtu obyvatel příslušné velikostní skupiny obcí se plynule snižovaly se vzrůstající velikostní skupinou.

Obec s nejvyšším podílem osob hlásících se k římskokatolické církvi (78,4 %) představují Zblovce v okrese Znojmo. Hranici 70 % celkové populace překročila ještě obec Překov v okrese Třebíč. V celé republice se k Církvi římskokatolické přihlásila více než polovina obyvatel v 97 obcích. Na území Zlínského kraje se nacházelo 30 obcí, na Vysočině 34 obcí a v Jihomoravském kraji 19 obcí.

Žádná osoba se nepřihlásila k římskokatolické církvi ve 29 obcích. V Ústeckém, Středočeském, Plzeňském a Libereckém kraji se z uvedeného počtu nacházelo 25 obcí.

5.2. Českobratrská církev evangelická

Českobratrská církev evangelická je druhou největší církví v České republice. Vznikla v roce 1918 sloučením dvou evangelických církví augsburského a helvetského vyznání. Snahy o jejich sloučení probíhaly již od roku 1848. O spojení rozhodl generální sněm obou církví v roce 1918 v Praze. Symbolem církve je kalich stojící na Bibli vyjadřující spojení tradice české reformace s reformací kalvínskou a luterskou.

Základní jednotkou církve představuje místní farní sbor. Spravovaný je staršovstvem (presbyterstvem) voleným z členů sboru sborovým shromážděním. Nejvyšším shromážděním je sborové shromáždění, které se koná nejméně jednou ročně. Statutárními zástupci sboru jsou farář/farářka a kurátor/kurátorka.

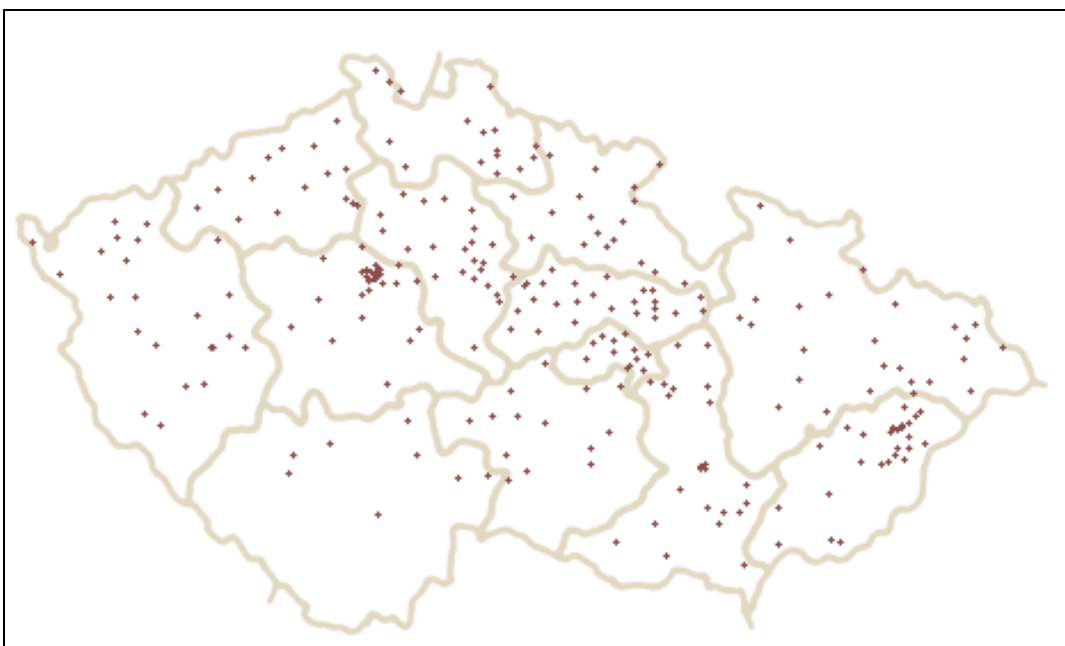
Farní sbory jsou na území České republiky rozděleny do čtrnácti seniorátů. Každý spravuje čtyřčlenný seniorátní výbor. Nejvyšším shromážděním seniorátu je konvent. Statutárními zástupci seniorátu jsou senior/seniorka a seniorátní kurátor/ kurátorka.

Celou církev vede a reprezentuje šestičlenná synodní rada - tři duchovní a tři laici. Nejvyšším shromážděním církve je synod, který se koná nejméně jednou ročně, a generální sněm, který se koná příležitostně. Statutárními zástupci církve jsou synodní senior/seniorka a synodní kurátor/kurátorka. Sídlem synodní rady je Praha.

Seznam seniorátů Českobratrské církve evangelické:

- Pražský seniorát
- Poděbradský seniorát
- Jihočeský seniorát
- Západočeský seniorát
- Ústecký seniorát
- Liberecký seniorát
- Královéhradecký seniorát
- Chrudimský seniorát
- Poličský seniorát
- Horácký seniorát
- Brněnský seniorát
- Východomoravský seniorát
- Moravskoslezský seniorát
- Ochránovský seniorát¹

Obr. 4.: Senioráty Českobratrské církve evangelické včetně farních sborů
(zdroj: www.evangnet.cz)

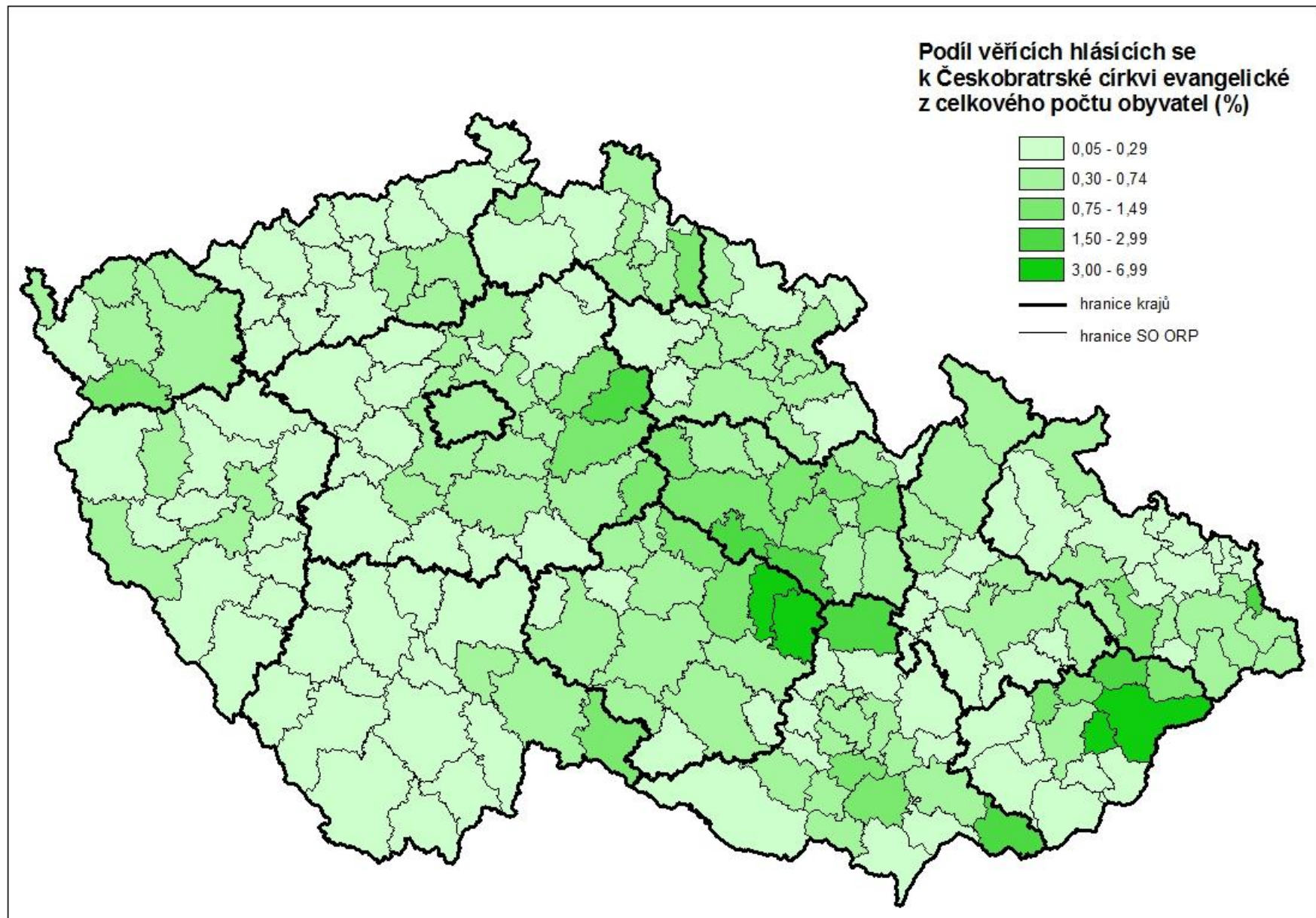
---

¹ netvoří územní obvod, ale sdružuje bývalé sbory Jednoty bratrské, které vstoupily do ČCE

Současné vymezení seniorátů je důsledkem následujících událostí. Dvorský dekret z r. 1784 stanovil 10 sborů na jednoho seniora. Tehdejší senioráty se členily dále do superintendentcí augsburského a helvetského vyznání, z nichž každá měla své vlastní senioráty. V roce 1918 církve tvořily 4 superintendence: augsburská pro Čechy, helvetská pro Čechy, augsburská pro Moravu a helvetská pro Moravu. V roce 1922 proběhlo nové vymezení hranic seniorátů. V Čechách se vyšlo z helvetské superintendence a sbory augsburského vyznání byly přiřazeny podle své polohy. Na Moravě byl princip opačný. Nové rozdělení se snažilo vytvořit senioráty s přibližně stejným počtem sborů. V roce 1953 se musely hranice seniorátů podřídít novým hranicím krajů republiky. Při jejich další změně roku 1960 a pozdějších úpravách se hranice seniorátů s kraji navzájem rozešly, i když určitá korelace zůstává dodnes.

Prostorová diferenciaci osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické má své historické kořeny. Územní rozmístění věřících kopíruje rozložení sborů bývalé reformované církve a bývalé církve augsburského vyznání po roce 1781, tedy po tolerančním patentu. Nejvyšší podíly věřících se nachází na Valašsku, Lašsku a Vysočině. Jedná se o odlehle a v minulosti špatně přístupné horské oblasti. Právě přírodní podmínky a venkovský charakter území umožnily pomalejší průběh rekatolizace a přežívání skupinek tajných evangelíků, kteří po roce 1781 založili farní sbory. V těchto místech se dochovala evangelická víra a tradice ještě z předbřlohorských dob. Další území s vysokým podílem věřících Českobratrské církve evangelické představují východní Čechy. Ve zmíněné lokalitě od dob husitství přetrvávalo nekatolické smýšlení, a proto zde církve částečně navazující na odkaz mistra Jana Husa našla velké množství přívrženců.

Nejvyšší počet věřících se v současnosti nachází na Vsetínsku, Frýdecko-Místecku, území kolem Bystřice nad Pernštejnem a Nového Města nad Metují na Vysočině. Rovněž v oblasti Polabí v okolí Nymburka a Poděbrad se už v době tolerančního patentu přihlásilo nejvíc evangelíků hned po Vysočině a Valašsku. Historicky tradiční území přirozené koncentrace evangelických věřících se rozkládá v okolí obce Veselí nad Moravou a zasahuje přes státní hranici do oblasti kolem města Myjava na Slovensku.

Obr. 5.: Podíl věřících hlásících se k Českobratrské církvi evangelické v SO ORP v roce 2011(%)

(zdroj:ČSÚ,

2014;

vlastní

zpracování)

Významnou religiózní oblast nejen pro Českobratrskou církev evangelickou představuje území Těšínska. Lokalita s polskou menšinou představuje součást tradičně silně nábožensky zaměřeného Slezska. Jedná se o území s nejvyšší koncentrací nejvýznamnějších křesťanských církví u nás. Velké zastoupení kromě římskokatolické církve zde mají také právě Českobratrská církev evangelická a Slezské církve evangelické augsburského vyznání. Těšínsko představuje jednu z nejméně sekularizovaných oblastí v ČR.

Mezi kraje s nejvyšším počtem osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické patří Zlínský a Jihomoravský kraj a hlavní město Praha. Na zmíněné kraje připadají dohromady více než dvě pětiny evangelíků. Podíly na počtu obyvatel vzhledem k nízkému absolutnímu vyjádření jsou velmi nízké a pohybují se mezi 0,2 % v Ústeckém kraji až 1,4 % ve Zlínském kraji. Maximální hodnota zaznamenaná ve Zlínském kraji jako jediná překročila jedno procento. V osmi krajích podíl věřících představoval méně než 0,5 % obyvatel kraje.

Ve správních obvodech ORP se nejvyšší podíly věřících nacházejí v SO ORP Vsetín (6,5 %), v Novém Městě na Moravě (6,0 %) a ve Vizovicích (4,8 %) a Bystřici nad Pernštejnem (4,8 %). Ve více než polovině SO ORP počet věřících představuje 0,3 % a méně obyvatel. Nejčtenějšího podílu 0,2 % dosahuje čtvrtina všech správních obvodů.

Rozložení osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické z hlediska velikostních skupin obcí je poměrně rovnoměrné. V obcích jednotlivých velikostních kategorií neplatí lineární závislost poklesu podílu věřících spolu s růstem počtu obyvatel v obci jako v případě Církve římskokatolické. Většina jich sice žije v nejmenších obcích, ale podíly osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické na celkovém počtu obyvatel víceméně kolísají. Od hranice 2 000 obyvatel v obci se prakticky střídají pouze dvě hodnoty: 0,5 a 0,4 %.

V jednotlivých obcích nejvyšší podíl věřících přebývá v obci Ubušíněk (41,3 %) v okrese Žďár nad Sázavou. V absolutních hodnotách se jedná o 38 osob z 92. Podíly příslušníků Českobratrské církve evangelické v hodnotách 37 - 39 % na populaci představují obce Horní Vilémovice (okres Třebíč), Javorník (okres Hodonín) a Nový Jimramov (okres Žďár nad Sázavou). Ve 2 952 obcích v ČR se k Českobratrské církvi evangelické nepřihlásila ani jedna osoba.

5.3. Církev československá husitská

Pod názvem Církev československá vznikla odštěpením od římskokatolické církve v roce 1920. Zrodila se v situaci určité nespokojenosti části katolických duchovních, vedených Dr. Karlem Farským, kteří na oficiálních místech katolické církve neuspěli se svými návrhy na reformu. Zakladatelé vycházeli z náboženských obrodných snah v českém národě. Chtěli zejména navázat na reformní představy katolického modernismu 19. století a tradice husitské a českobratrské. Založení církve iniciovala skupina asi 40 římskokatolických kněží, které zpočátku podporovalo téměř 200 000 věřících. Jejich počet v krátké době vzrostl na 800 000 vlivem tzv. přestupového hnutí, kdy početné skupiny zvláště v tradičně nekatolických regionech (severní a západní Čechy) opouštěly Církev římskokatolickou. V roce 1971 se církev přejmenovala na Církev československou husitskou (Srbová, 2007).

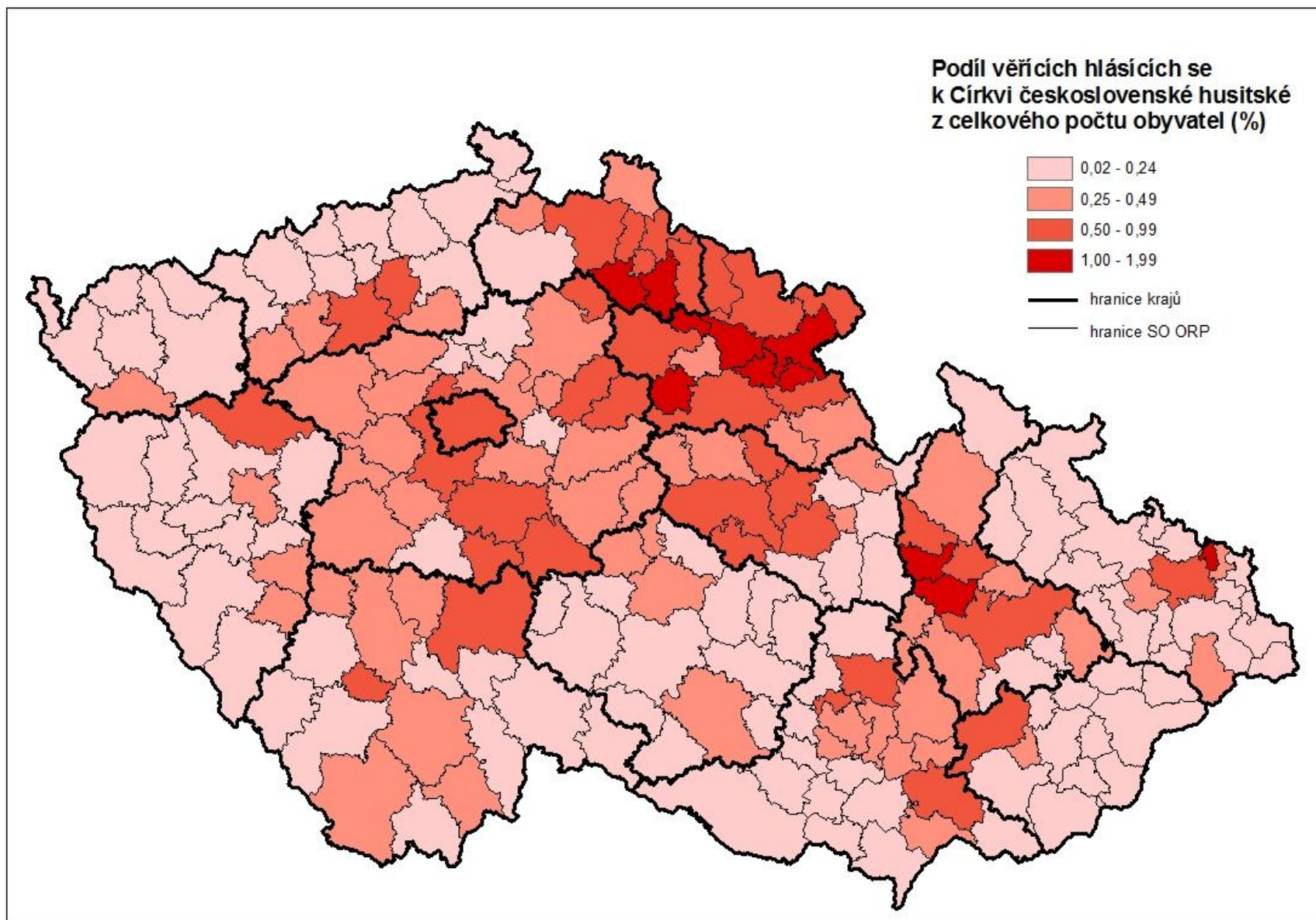
Církev československá husitská rozděluje oblasti své působnosti na pět diecézí: pražskou, brněnskou, královéhradeckou, olomouckou a plzeňskou. Území Slovenska pokrývá jediná bratislavská diecéze.

Základní hierarchickou jednotkou církve je náboženská obec vedená farářem nebo farářkou a radou starších (celkem 292 obcí v ČR a SR). Mezistupeň mezi církevní obcí a diecézí představují vikariáty, které mají na rozdíl od ostatních stupňů církevní správy charakter výhradně organizační jednotky. V čele církve stojí ústřední rada složená společně z biskupů a volených laiků v paritním zastoupení v čele s patriarchou. Nejvyšší zákonodárným orgánem je sněm složený s duchovních a volených laiků z každé náboženské obce. Mezi zasedáními sněmu přebírá jeho funkci s omezenou pravomocí církevní zastupitelstvo.

V obecném označení se sakrální stavby církve československé husitské nazývají sbor, např. Husův sbor (Břeňová, 2007).

Církev československá husitská je třetí největší náboženskou organizací v České republice. Na celkovém počtu obyvatel se podílí necelými čtyřmi desetinami procenta a na počtu věřících hlásících se k církvím necelými 3 %.

Osoby hlásící se k Církvi československé husitské se tradičně koncentrují v severních a východních Čechách. Jedná se zejména o Královéhradecký a Liberecký kraj. Ve zmíněných oblastech je zastoupení příznivců církve v relaci k počtu obyvatel dlouhodobě nejsilnější (podíl se blíží jednomu procentu obyvatel). Příčiny současného prostorového rozšíření věřících jsou historicky podmíněny následujícími událostmi.

Obr. 6.: Podíl věřících hlásících se k Církvi československé husitské v SO ORP v roce 2011(%)

(zdroj: ČSÚ,

2014;

vlastní

zpracování)

Církev československá husitská je neodmyslitelně spjata s osobou Dr. Karla Farského narozeného ve Škodějově v okrese Semily.

Spoluzakladatel a první patriarcha této církve osobním působením v oblasti vytvořil základnu věřících v severovýchodních Čechách. Významnou část příznivců získala církev v Krkonoších a Podkrkonoší. V těchto oblastech se římskokatolické církvi dlouhodobě nedařilo naplňovat duchovní potřeby místního obyvatelstva, což vedlo k praktikování alternativní víry v podobě spiritismu, který z velké části Církev československá husitská nahradila. Ve východních Čechách přetrvávalo od doby husitství nekatolické smýšlení, a proto ve zmíněné oblasti nová církev připomínající odkaz mistra Jana Husa našla velké množství příznivců. Vzhledem k tomu, že se církev orientuje na české věřící, neprojevil se na počtu příslušníků Církev československé husitské odsun německé menšiny (většinou katolické) po skončení druhé světové války. Z tohoto důvodu má církev vysoký podíl věřících v pohraničních oblastech.

V absolutním vyjádření se nejvíce osob hlásí k této církvi v Praze (více než 6 tis.) a ve Středočeském a Královéhradeckém kraji (zhruba po 5 tis.). V uvedených krajích se soustřeďují více než dvě pětiny věřících. Jejich podíly na počtu obyvatel kraje se však pohybují jen kolem půl procenta.

Věřící Církev československé husitské mimo tři moravských SO ORP vytvářejí téměř kompaktní celek rozprostírající se od východní části Libereckého až po západní části Pardubického kraje. Nejvyšší zastoupení počtu věřících na počtu obyvatel se nachází v SO ORP Náchod (1,9 %), Semily (1,8 %), Nové Město nad Metují (1,6 %) a Turnov (1,2 %).

Podle velikostních skupin obcí rozmístění věřících vykazuje ve srovnání s celorepublikovou strukturou významnější rozdíl v kategorii největších měst se 100 000 a více obyvateli. Na velká města připadá téměř 29 % obyvatel, které se k Církvi československé husitské hlásí. Nadprůměrné zastoupení ve srovnání s obyvatelstvem celkem je v obcích o velikosti 5 000 - 9 999 obyvatel. Koncentrace do velkých měst se promítá i v zastoupení Církev československé husitské na počtu obyvatel. V obcích se 100 000 a více obyvateli je zastoupení věřících nejvyšší (0,5 %). Podíl sám o sobě představuje jen zlomek obyvatelstva v daných městech.

Vzhledem k velmi nízké republikové hodnotě (0,4 % obyvatel) se i podíly na úrovni obcí pohybovaly častěji v desetinách než v jednotkách procent. Nadprůměrný podíl Církev

československé husitské na počtu obyvatel obce (tedy 0,5 a více %) mělo celkem 1 312 obcí. Ve 3 180 obcích se nevyskytovala ani jedna osoba hlásící se k této náboženské organizaci.

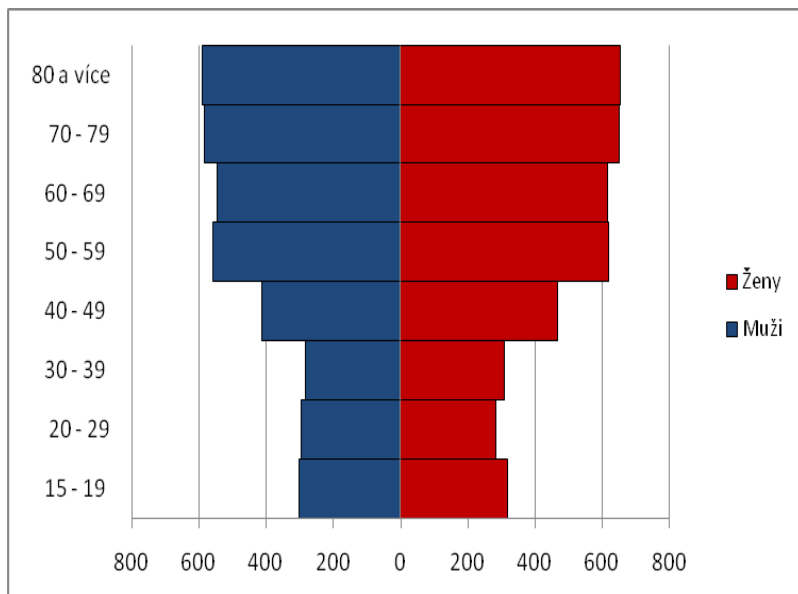
V pěti obcích podíl příslušníků Církve československé husitské překročil hranici 10 % populace. Nejvyšší zastoupení 15,7 % populace věřící dosáhli v obci Jedlany v okrese Tábor. Následující sídla s nevýznamnějším podílem osob hlásících se k uvedené církvi představují obce Strážiště (okres Mladá Boleslav) a Nestrašovice (okres Příbram). Počet obyvatel ani v jedné z nich nepřekročil 100 osob ( ).

6. Změna struktury obyvatel podle náboženské víry v letech 1991 a 2001

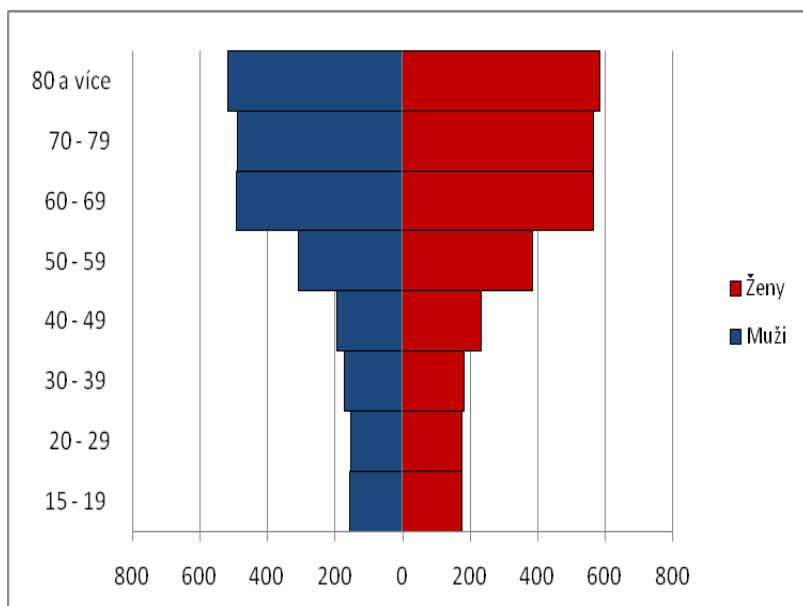
6.1. Obyvatelstva podle náboženského vyznání, pohlaví a věku

Církev římskokatolická

Věková struktura nejpočetnější církve v České republice měla už na počátku 90. let regresivní charakter. Nejpočetnější věkové zastoupení představují osoby nad 50 let. Během zkoumaných deseti let docházelo k odlivu věřících ve všech věkových skupinách. Počet věřících roste se zvyšujícím se věkem. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá převahu žen nad muži.

Obr. 7.: Podíl věřících v Církvi římskokatolické podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 1991 (‰)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

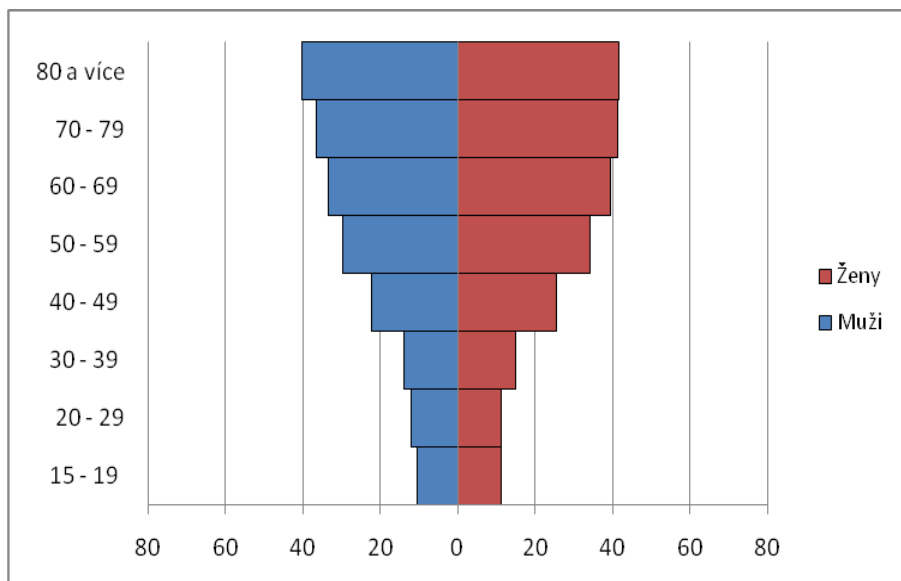

Obr. 8.: Podíl věřících v Církvi římskokatolické podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2001 (‰)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

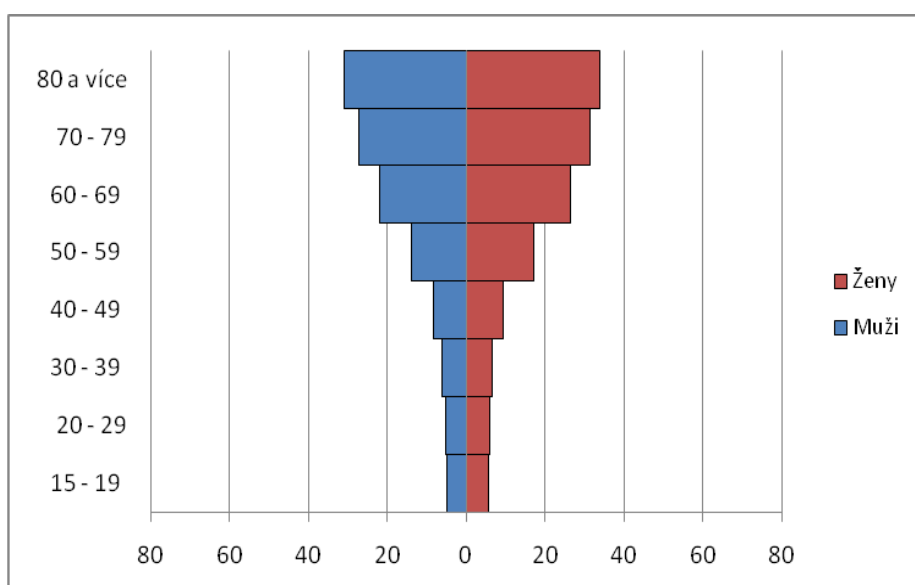
Českobratrská církev evangelická

Věkovou skladbu druhé největší církve v České republice charakterizuje už od počátku 90. let regresivní typ věkové pyramidy. Nejpočetnější zastoupení na populaci věřících mají nejstarší věkové skupiny. Během zkoumaných deseti let docházelo k odlivu věřících ve všech věkových kategoriích. Počet věřících roste se zvyšujícím se věkem. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá relativně vyrovnaný počet mužů a žen.

Obr. 9.: Podíl věřících v Českobratrské církvi evangelické podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 1991 (%)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

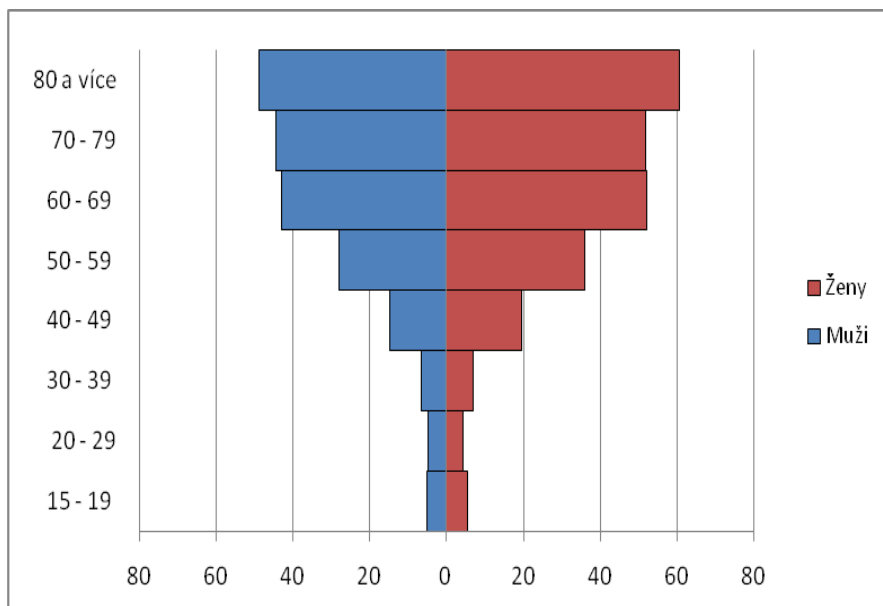

Obr. 10.: Podíl věřících v Českobratrské církvi evangelické podle věku

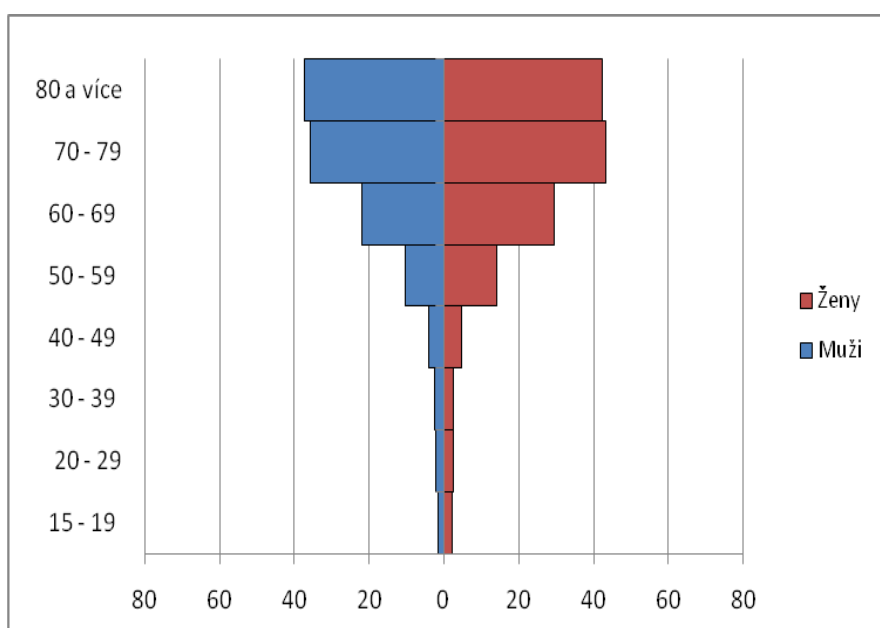
a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2001 (‰)
 (zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Církev československá husitská

Pro věkovou strukturu uvedené církve je typický regresivní typ věkové pyramidy. Nejpočetnější zastoupení na populaci věřících mají nejstarší věkové skupiny. Během zkoumaných deseti let došlo k výraznému úbytku věřících zejména v nejmladších věkových skupinách. Počet věřících se zvyšuje s rostoucím věkem. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá mírnou převahu žen nad muži.

Obr. 11.: Podíl věřících v Církvi československé husitské podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 1991 (‰)
 (zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

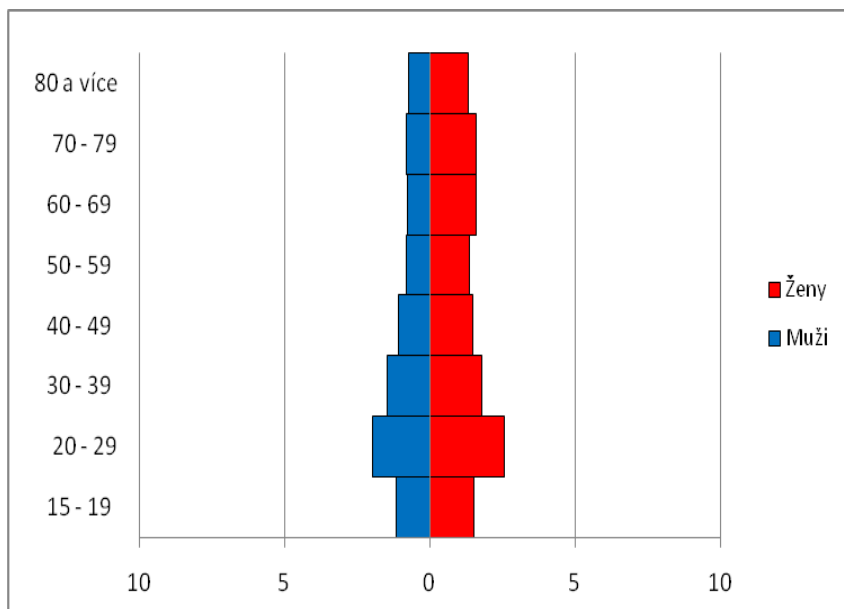
Obr. 12.: Podíl věřících v Církvi československé husitské podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2001 (‰)

a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2001 (‰)

(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

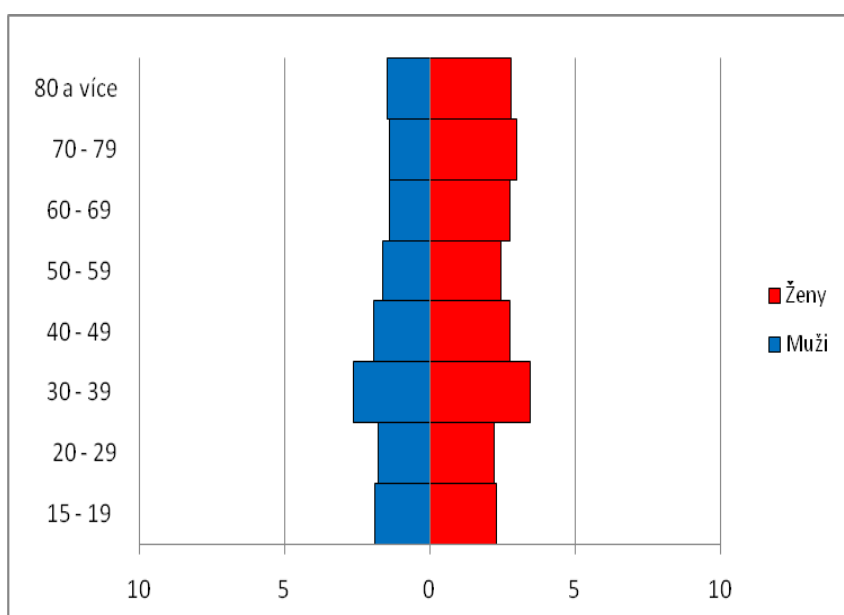
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi

Věková skladba uvedené náboženské organizace představuje stacionární typ věkové pyramidy avšak s výrazným zastoupením osob ve věku 20 – 29 let. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá výraznou převahu žen nad muži zejména v roce 2001.

Obr. 13.: Podíl věřících v Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 1991 (‰)

(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

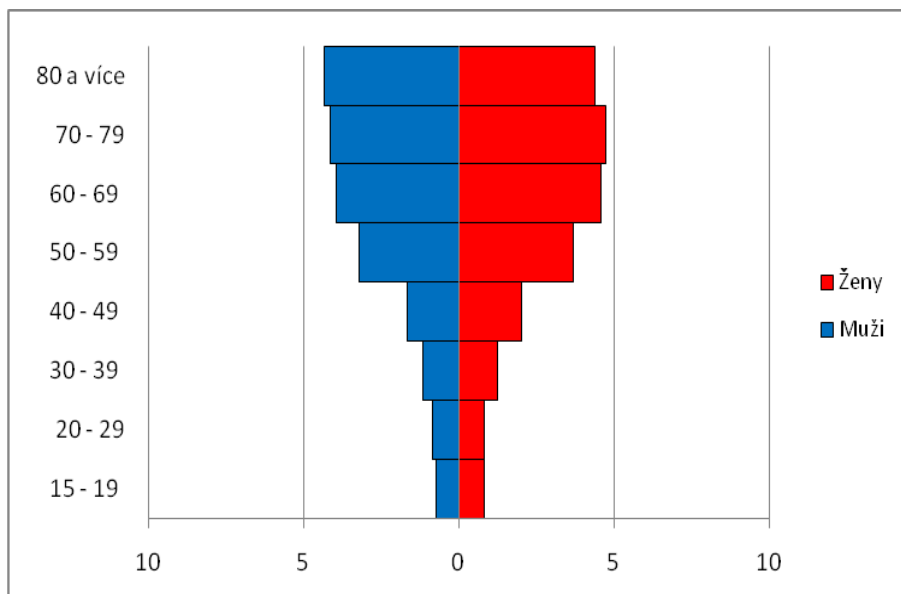

Obr. 14.: Podíl věřících v Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2001 (‰)

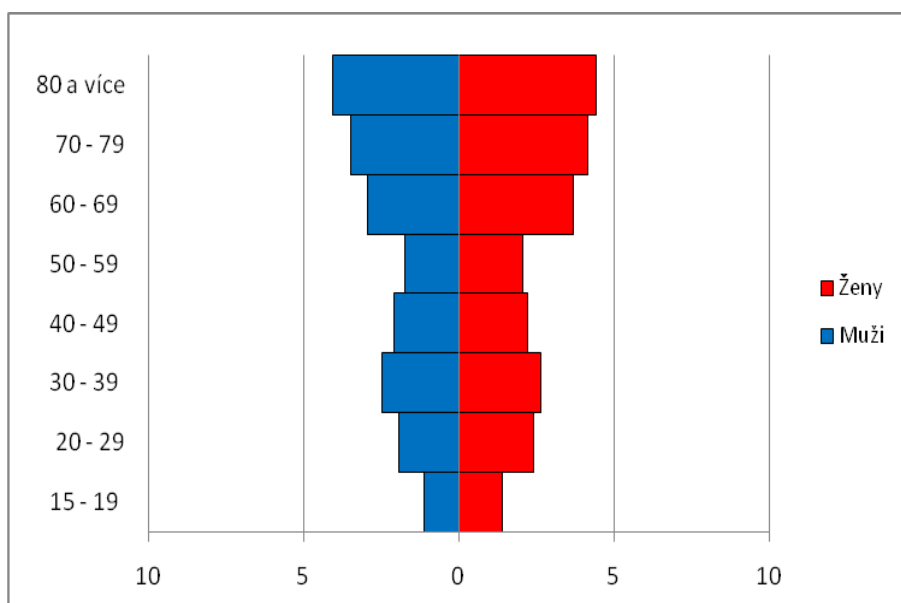
(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Pravoslavná církev v českých zemích

Věková struktura Pravoslavné církve v českých zemích prodělala mezi lety 1991 – 2001 výraznou změnu. Nárůst věřících v produktivním věku k roku 2001 byl způsoben vysokým podílem imigrantů z východní Evropy, zejména z pravoslavné Ukrajiny, na věřících církve. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá mírnou převahu žen.

Obr. 15.: Podíl věřících v Pravoslavné církvi v českých zemích podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 1991 (%) (zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

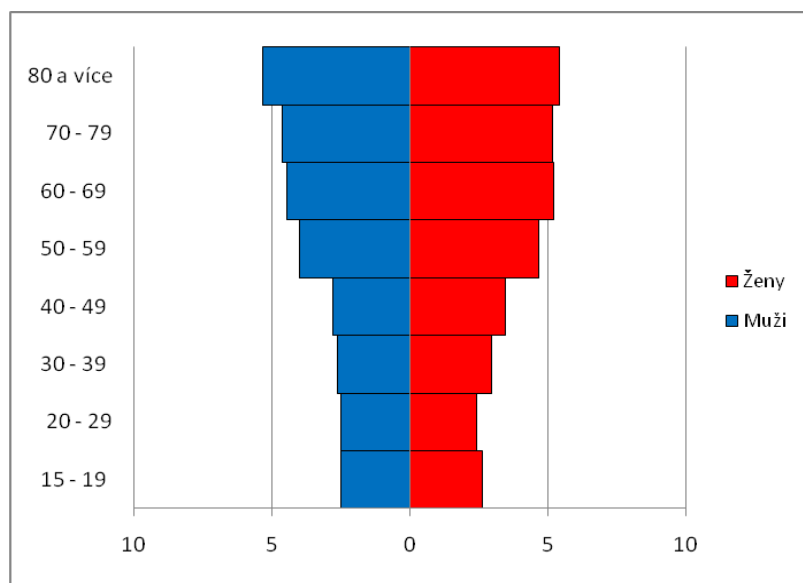
Obr. 16.: Podíl věřících v Pravoslavné církvi v českých zemích

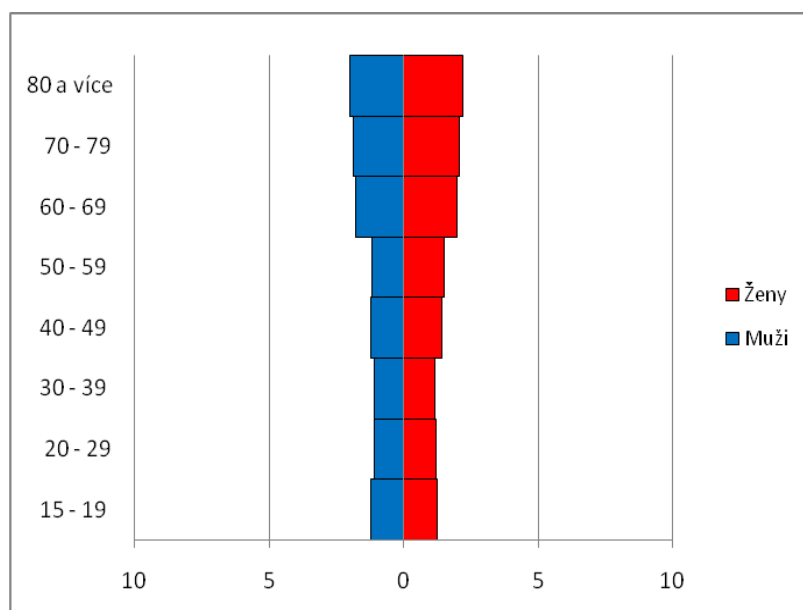
podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2001 (%)
(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Slezská církev evangelická augsburského vyznání

Věková pyramida v průběhu deseti let změnila svůj charakter z regresivního na stacionární typ. Během zkoumaného období došlo k výraznému úbytku věřících ve všech věkových skupinách. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá mírnou převahu žen nad muži.

Obr. 17.: Podíl věřících ve Slezské církvi evangelické a. v. podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 1991 (%)
(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

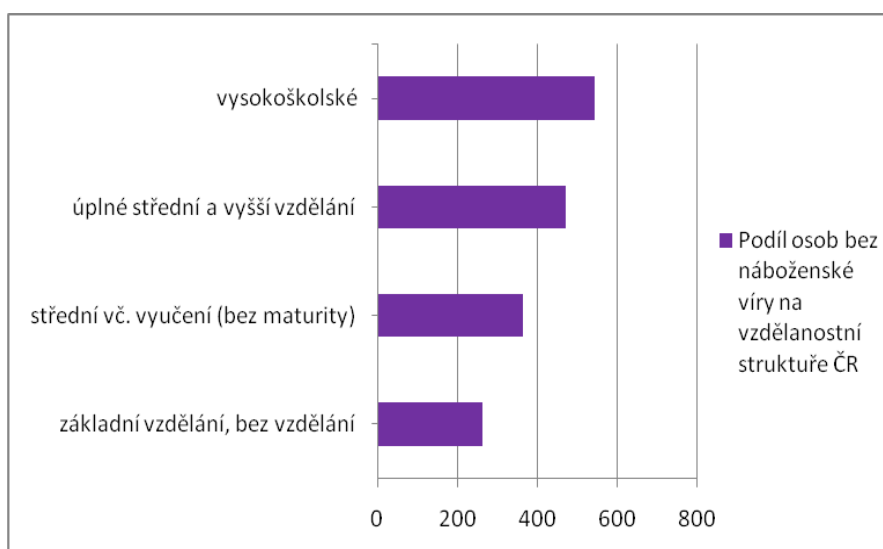

Obr. 18.: Podíl věřících ve Slezské církvi evangelické a. v. podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2001 (%)

(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

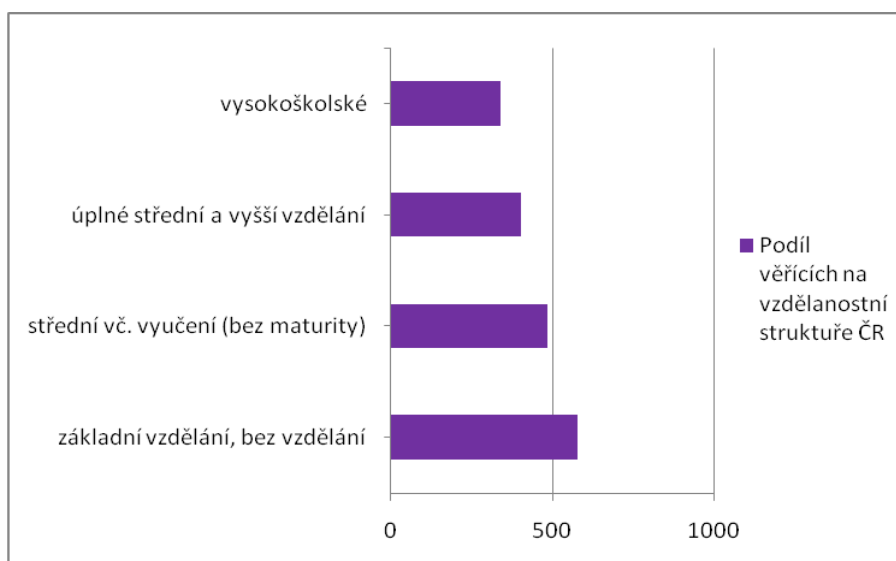
6.2. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a nejvyššího ukončeného vzdělání

Nejvyšší ukončené vzdělání uváděly osoby starší patnácti let. Výsledky sčítání 1991 ukazují, že mezi věřícími jsou častěji zastoupeni lidé s nižším vzděláním. Se vzrůstajícím stupněm vzdělání klesá relativní počet osob hlásících se k náboženskému vyznání. Zmíněný trend vztahu náboženství a nejvyššího ukončeného vzdělání platila do konce 20. století.

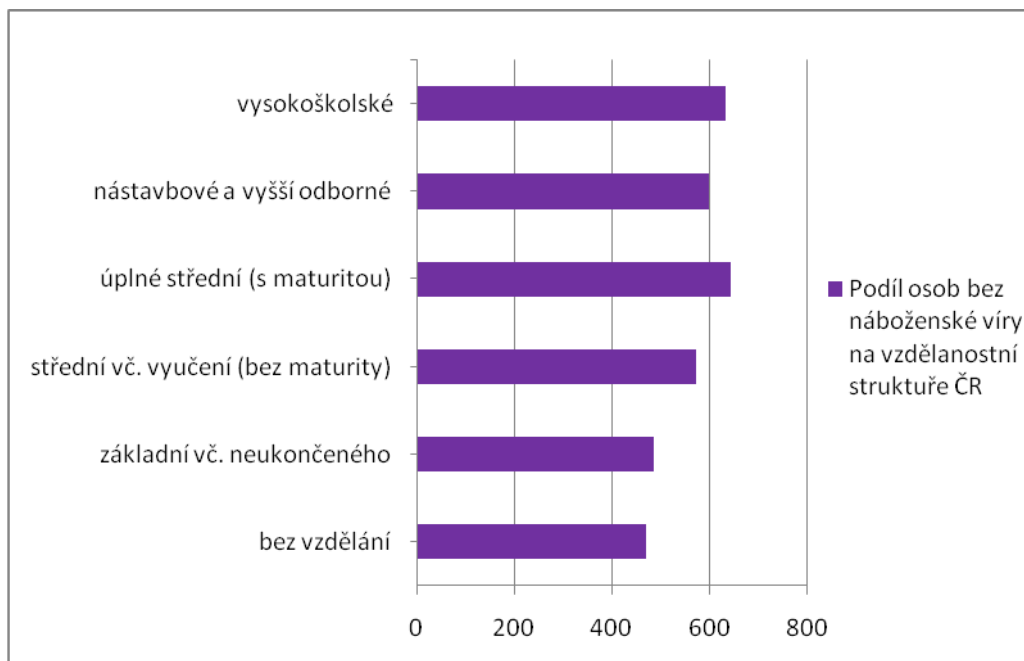

Obr. 19.: Podíl osob bez náboženské víry na vzdělanostní struktuře ČR v roce 1991 (%)

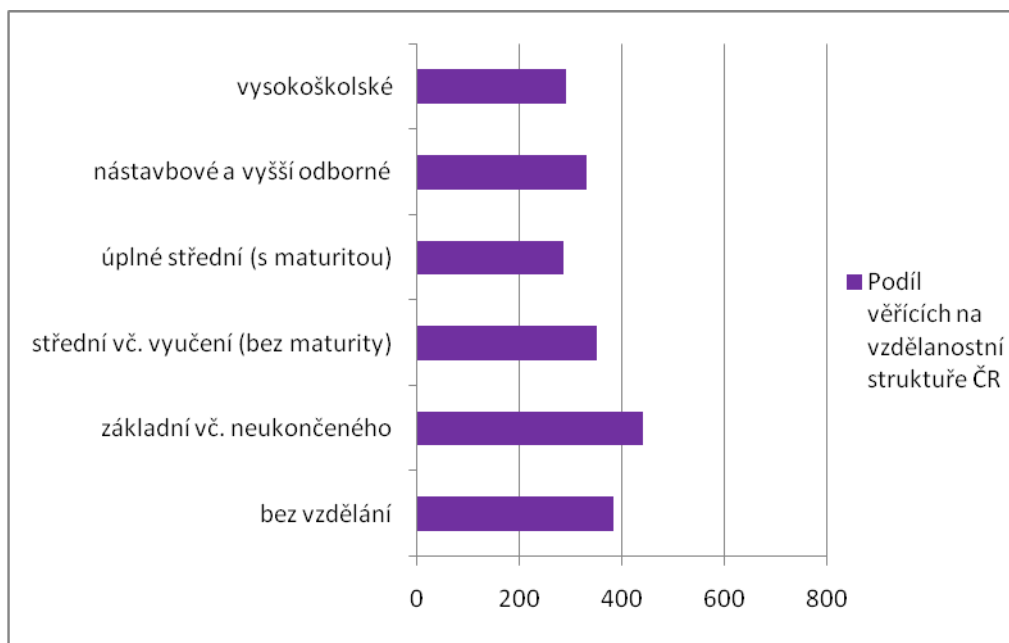
(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Obr. 20.: Podíl věřících na vzdělanostní struktuře ČR v roce 1991 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Obr. 21.: Podíl osob bez náboženské víry na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2001 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

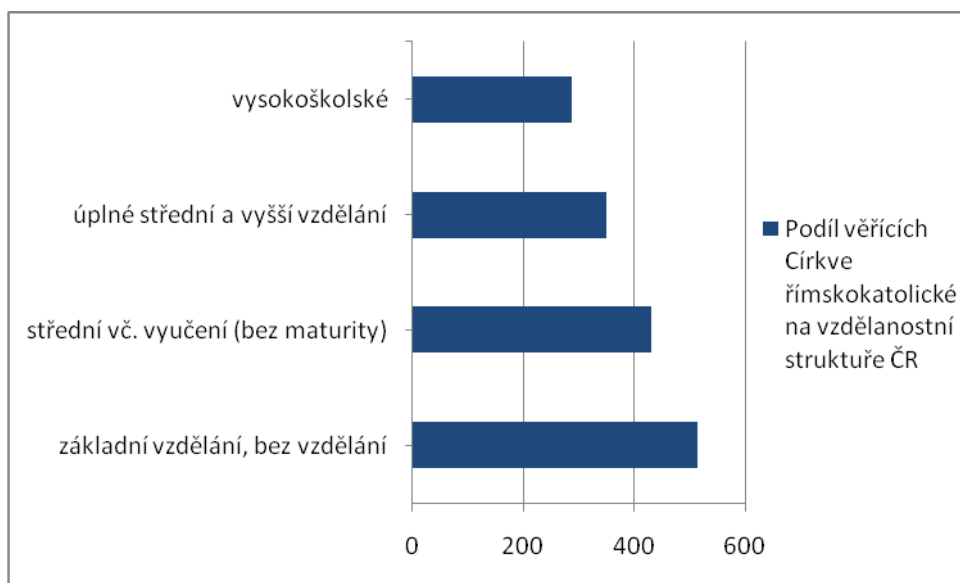

Obr. 22.: Podíl věřících na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2001 (%)

(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

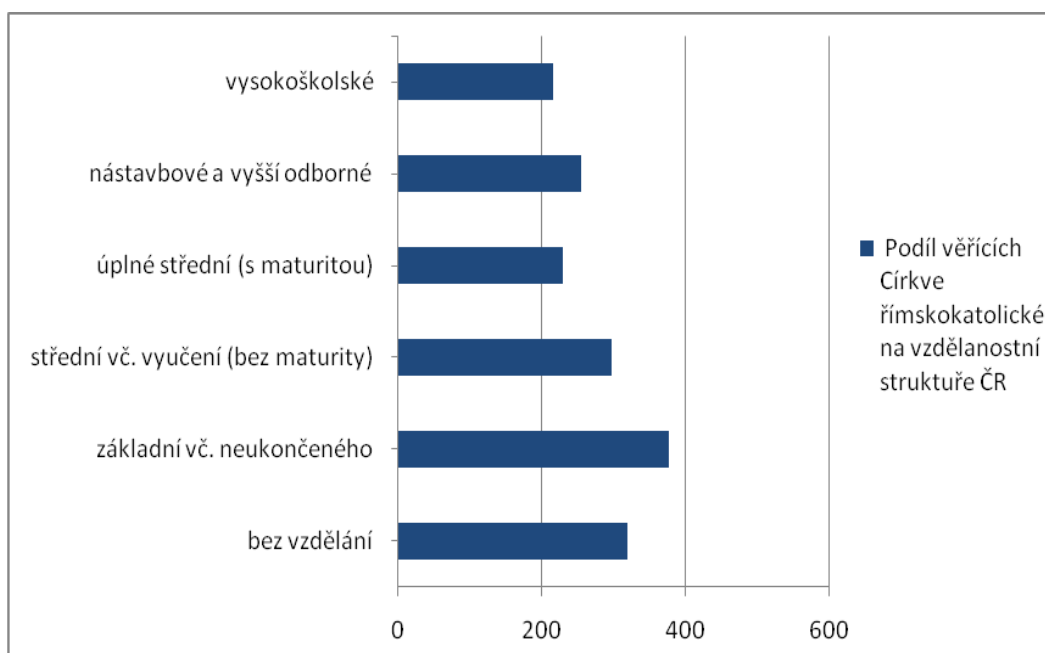
Církev římskokatolická

Mezi věřícími římskokatolické církve jsou častěji zastoupeni lidé s nižším vzděláním. Relativní počet věřících klesá se vzrůstajícím stupněm vzdělání. K Církvi římskokatolické se hlásí v absolutním vyjádření nejvíce věřících, proto i podíl osob s nejnižším vzděláním dosahuje vysokého zastoupení v rámci religiózní populace.

Obr. 23.: Podíl věřících Církve římskokatolické na vzdělanostní struktuře ČR v roce 1991 (‰)

(zdroj:ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

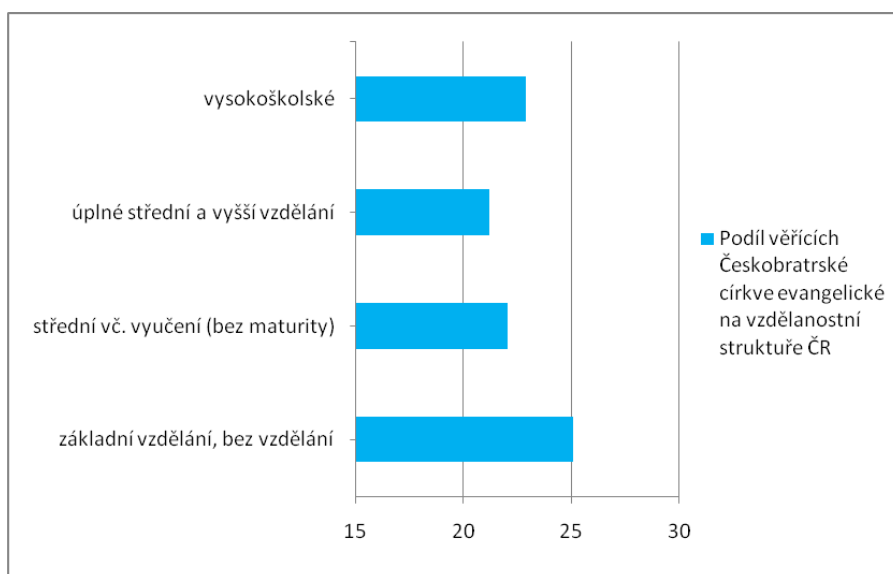

Obr. 24.: Podíl věřících Církve římskokatolické na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2001 (‰)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

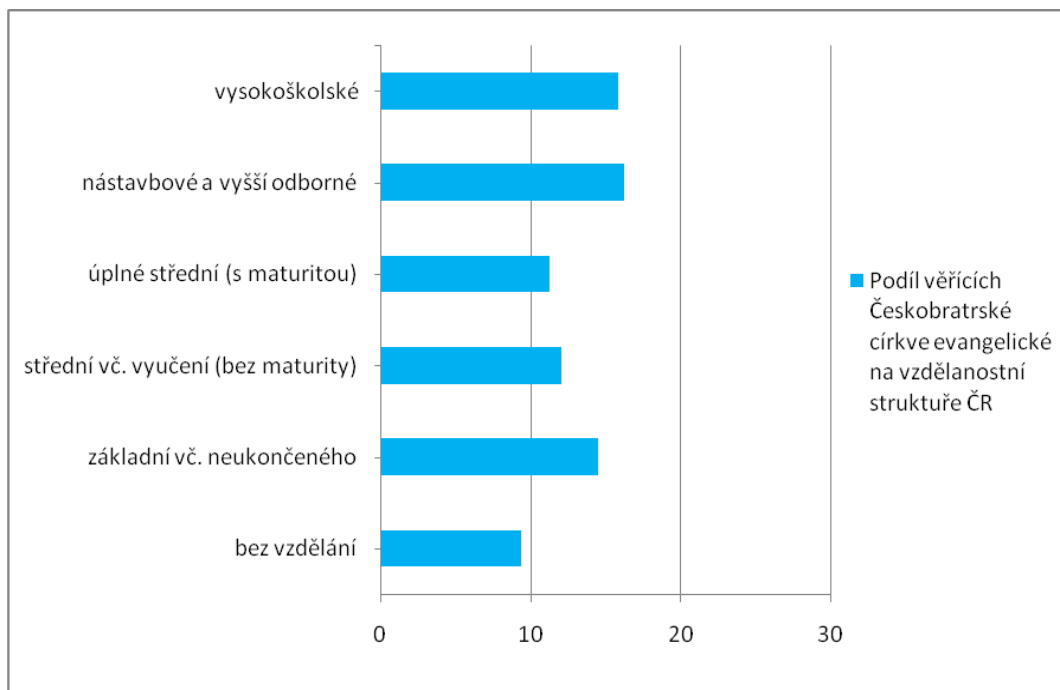
Českobratrská církev evangelická

Tradičně nejvyšší vzdělanostní strukturou mají věřící Českobratrské církve evangelické. (Více informací v kapitole 7.2. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a nejvyššího ukončeného vzdělání.)

Obr. 25.: Podíl věřících Českobratrské církve evangelické na vzdělanostní struktuře ČR v roce 1991 (‰)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

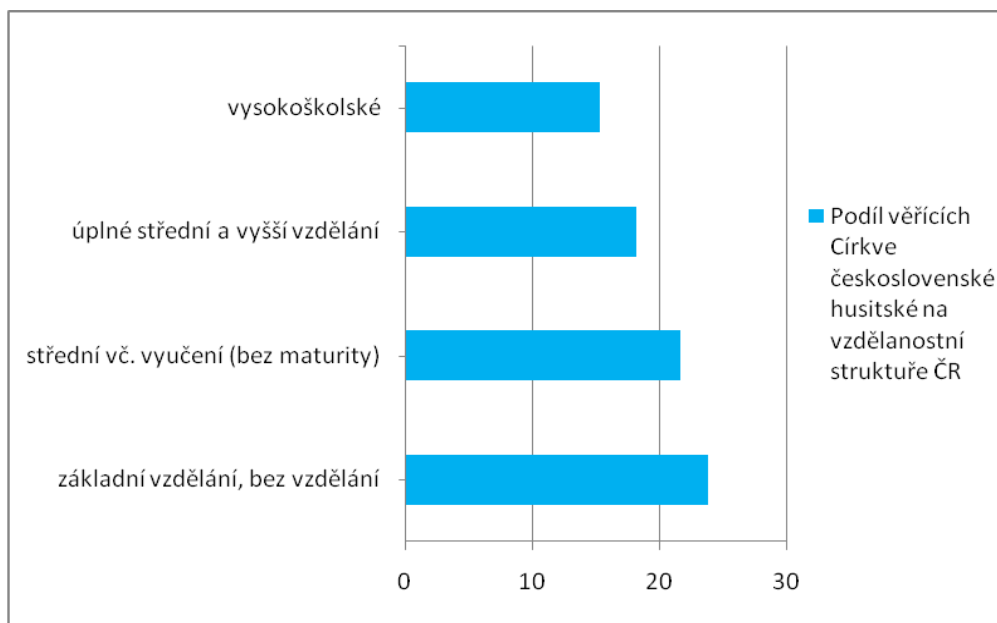

Obr. 26.: Podíl věřících Českobratrské církve evangelické na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2001 (%)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

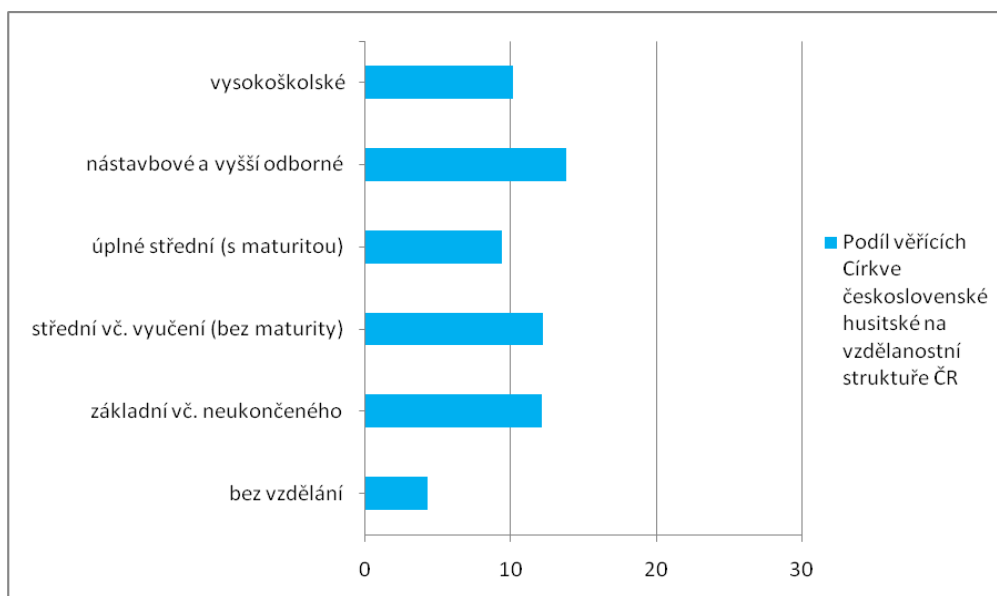
Církev československá husitská

Výsledky sčítání z let 1991 a 2001 ukazují, že mezi věřícími Církve československé husitské jsou častěji zastoupeni lidé s nižším vzděláním. Relativní počet jejich věřících klesá se vzrůstajícím stupněm vzdělání. Oproti ostatním církvím je v uvedené náboženské organizaci zastoupeno mnohem více osob s nástavbovým a vyšším odborným vzděláním než v případě ostatních církví..

Obr. 27.: Podíl věřících Církve československé husitské na vzdělanostní struktuře ČR v roce 1991 (%)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

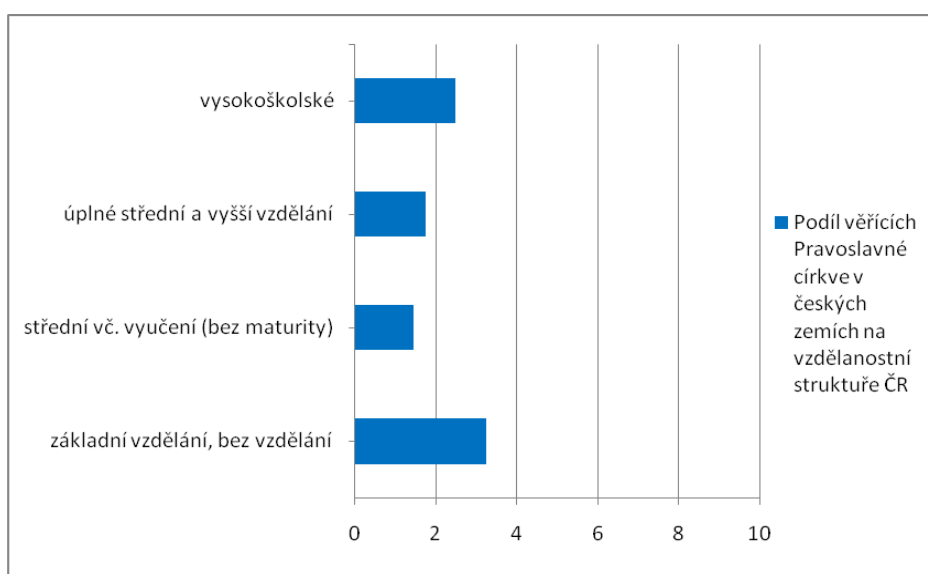

Obr. 28.: Podíl věřících Církve československé husitské na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2001 (‰)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

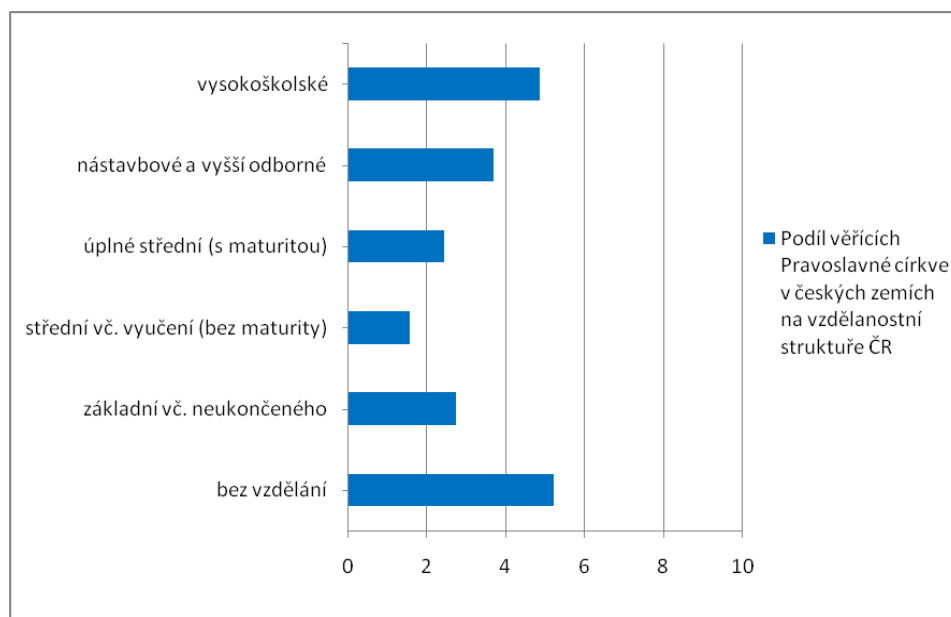
Pravoslavná církev v českých zemích

Vzdělanostní skladba Pravoslavné církve v českých zemích neodpovídá obecně platnému trendu pro vztah mezi náboženstvím a nejvyšším dosaženým vzděláním. Největší zastoupení mají nejnižší a nejvyšší stupeň vzdělání. Společně s Náboženskou společností Svědkové Jehovovi mají nejvyšší podíl osob bez vzdělání na vzdělanostní struktuře. V případě pravoslavné církve je uvedený stav způsoben vysokým podílem přistěhovalců z východní a jihovýchodní Evropy na věřících církve.

Obr. 29.: Podíl věřících Pravoslavné církve v českých zemích na vzdělanostní struktuře ČR v roce 1991 (‰)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Obr. 30.: Podíl věřících Pravoslavné církve v českých zemích na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2001 (%)

(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

6.3. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a národnosti

Príslušníci národnostních menšin v České republice mají tradičně vyšší procento věřících než osoby české národnosti. Trend v oblasti religiozity obyvatel mezi lety 1991 až 2001 reprezentovalo snížení podílu věřících u všech národností.

Nejvíce nábožensky zaměřenou menšinou na našem území v letech 1991 a 2001 byli Poláci. Velikost jejich populace v roce 1991 činila 59 383 osob a věřící v ní představovali 81,6 % (48 454 obyvatel). O deset let později polská komunita čítala 51 968 osob a podíl religiózních obyvatel dosahoval 79,1 % (41 092 osob). Většina z nich se hlásí k římskokatolické církvi.

Další tradičně religiózní národností jsou Slezané. V roce 1991 počet obyvatel této národnosti dosahoval 44 446 lidí, z nichž se k víře hlásilo 60,8 % populace (27 023 osob). O deset let později slezská komunita čítala 10 878 osob a věřící v ní představovali 59,5 % (6 468 osob). Většina Slezanů se hlásí k římskokatolické církvi a k regionálně působící Slezské církvi evangelické augsburského vyznání. Pokles osob hlásících se ke slezské národnosti k roku 2001 byl způsoben do určité míry uměle vyvolanou medializací národnostní problematiky a snahou o obnovení historické zemské identity ve vzrušivé atmosféře počátku 90. let.

Velmi zbožný národ představují Rusíni. V počtu 1 926 osob hlásících se k této národnosti v roce 1991 míra religiozity dosahovala 60,3 % (1 162 osob). O deset let později rusínská komunita čítala 1 106 osob a věřící v ní představovali 47,6 % populace (527 osob).

Ze slovenské komunity čítající 314 877 osob v roce 1991 věřící reprezentovali 58,7 % populace (184 858 osob). O deset let později se celkový počet příslušníků uvedené národnosti snížil na 193 190 osob a podíl věřících na 53,9 % (104 131 osob). Hlavní příčinou poklesu obyvatel slovenské národnosti se stal rozpad federace, zvolení slovenského státního občanství a následný odchod do Slovenské republiky.

Příslušníci rumunské národnostní menšiny dosahovali v roce 1991 počtu 1 034 osob, z nichž se k víře hlásilo 58,6 % populace (606 osob). O deset let později komunita jen nepatrně vzrostla na 1 238 osob a věřící v ní představovali 56,5 % (700 osob).

Maďarskou národnost zastupovalo v roce 1991 na území ČR 19 932 osob, z nichž se k víře hlásilo 58,9 % populace (11 738 osob). Po deseti letech se celkový počet příslušníků uvedené národnosti zvýšil o pětinu a činil 14 672 osob, věřící v ní představovali 51,2 % populace (7 513 osob).

Z ukrajinské komunity čítající v roce 1991 v naší zemi 8 220 osob, představovalo zbožné obyvatelstvo 55,3 % populace (4 544 osob).

Za deset let celkový počet příslušníků uvedené národnosti vzrostl 2,7krát na 22 112 osob, z nichž se k víře hlásilo 51,1 % populace (11 306 osob).

Příslušníci ruské národnosti dosahovali v roce 1991 počtu 5 062 osob, z nichž se k víře hlásilo 37,7 % populace (1 906 osob). O deset let později se komunita rozrostla na 12 369 osob a věřící v ní představovali 38,3 % (4 739 osob).

K romské národnosti se v roce 1991 na základě vlastního vyjádření přihlásilo 32 903 osob, z nichž věřící představovali 51,8 % populace (17 052 osob). O deset let později jejich komunita čítala 11 746 osob a věřící v ní představovali 52,6 % (6 184 osob). Z uvedených informací ohledně náboženského vyznání v případě romské komunity nelze vyvodit věrohodné závěry, protože počty osob uvedené národnosti jsou podle odborné veřejnosti podhodnocené.

Komunita Bulharů zastupovala v roce 1991 počtu 3 487 osob, z nichž se k víře hlásilo 44,2 % populace (1 542 osob). O deset let později uvedená menšina vzrostla na 4 363 osob a věřící v ní tvořily 37,1 % populace (1 617 osob).

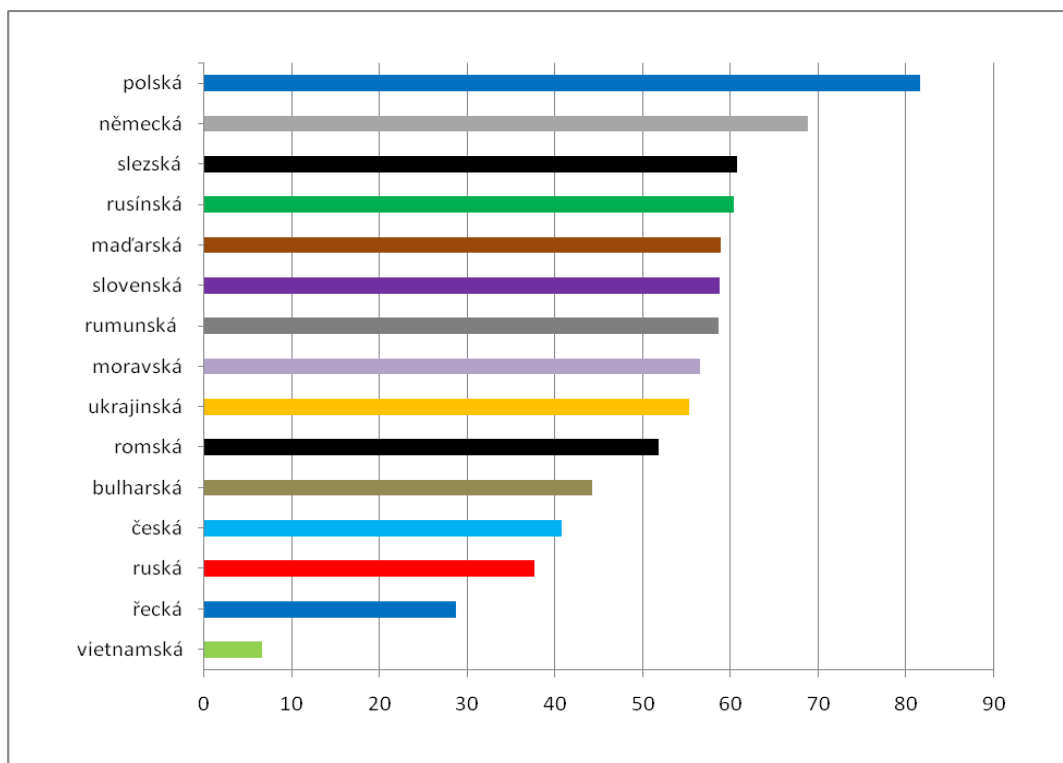
Německá národnost čítala 48 556 osob a věřící v ní představovali 68,8 % (33 430 osob).

Po deseti letech se počet Němců žijících u nás snížil o čtvrtinu na 39 106 osob a věřící v ní představovali 56,2 % (21 960 osob). Vyšší religiozitu zmíněné národnosti v roce 1991 zapříčinila převaha starších osob ve věkové struktuře. V německé komunitě osoby starší 60 let představovali 44,5 % všech jejich příslušníků.

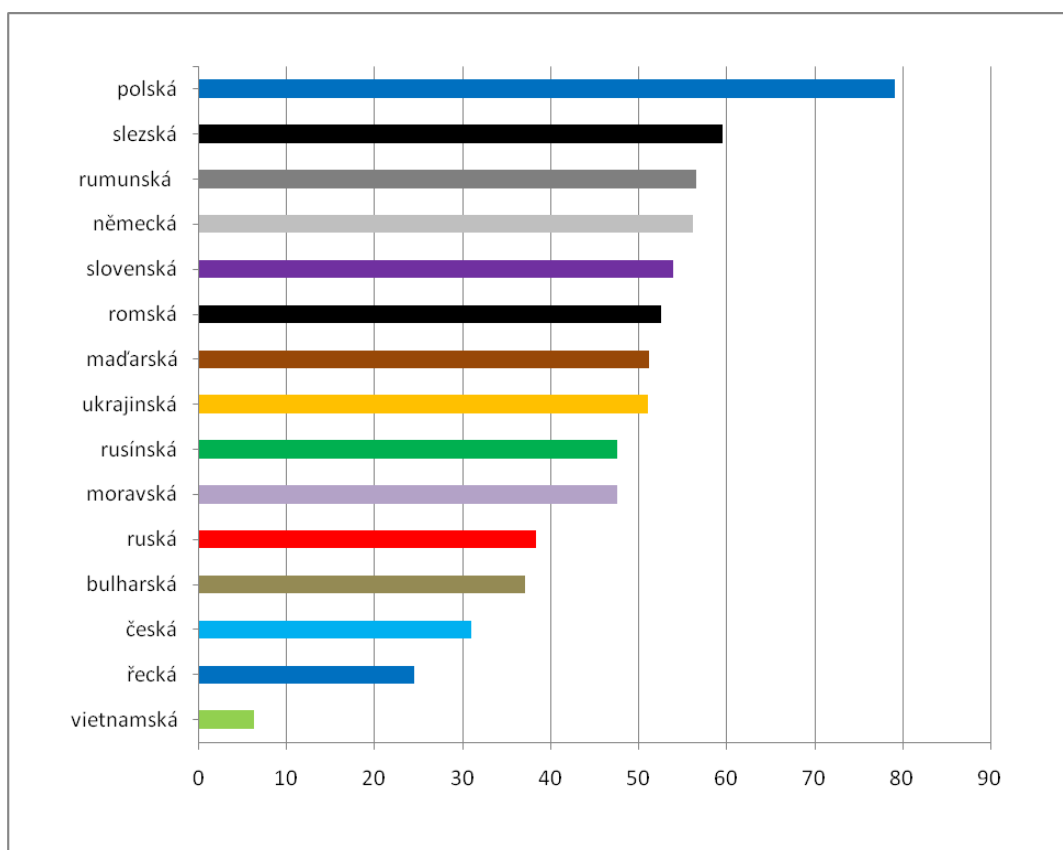
Počet Čechů v roce 1991 činil 8 363 768 osob, z nich se k víře hlásilo 40,8 % populace (3 413 557 osob). Zatímco početně česká národnost do roku 2001 vzrostla o desetinu na 9 249 777 osob, podíl věřících se snížil na 30,9 % (2 854 529 osob).

Moravská národnost čítala 1 362 313 osob v roce 1991 a věřící v ní představovali 56,5 % (769 675 osob). O deset let později populace zahrnovala 380 474 osob a věřící v ní reprezentovali 47,6 % (181 185 osob). Dramatický pokles celkového počtu obyvatel hlásících se ke zmíněné národnosti způsobila částečně medializace moravské národnostní problematiky a vzedmutá vlna nacionalismu počátkem 90. let.

Vietnamská komunita v České republice v roce 1991 čítala 421 osob, z nichž se k víře přihlásilo 6,7 % (28 osob). O deset let později uvedená národnost vzrostla více jak 40krát a čítala 17 462 osob, věřící v jejím rámci představovali 6,2 % populace (1 091 osob).

Obr. 31.: Míra religiozity národností v ČR v roce 1991
(zdroj: ČSÚ, 2003; vlastní zpracování)

Obr. 32.: Míra religiozity národností v ČR v roce 2001
(zdroj: ČSÚ, 2003; vlastní zpracování)

7. Základní rozdělení věřících podle způsobu deklaráce víry v roce 2011

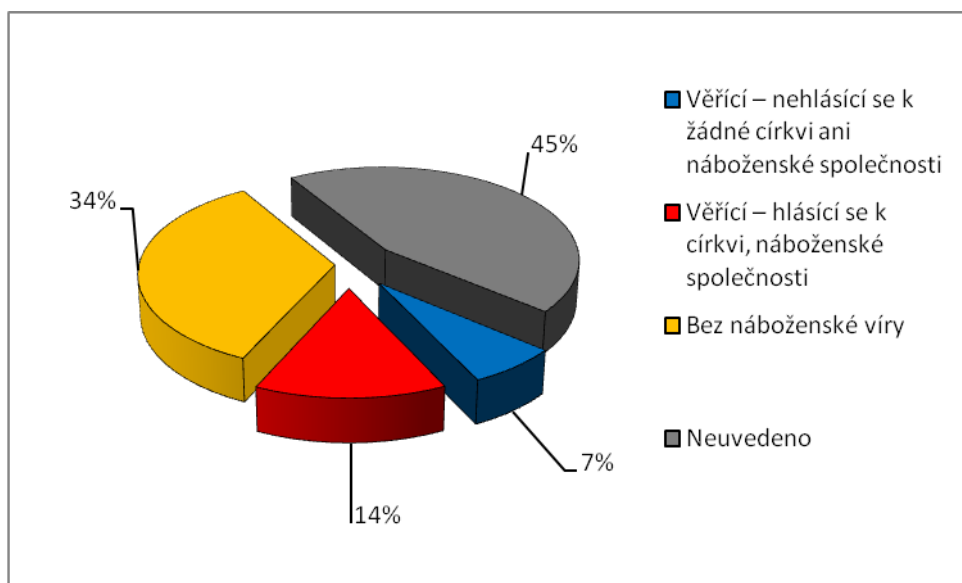
Sčítání lidu, domů a bytů patří k nejrozsáhlejším statistickým zjišťováním. Přináší velké množství cenných údajů, které nelze jiným způsobem efektivně zjistit. Ve Sčítání lidu, domů a bytů 2011 se poprvé v otázce náboženského vyznání rozlišovalo mezi věřícími. Zvláště se vymezovali věřící hlásící se k církvi a věřící nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti. Zodpovězení otázky ohledně náboženského vyznání a národnosti bylo dobrovolné.

K náboženské víře se při sčítání 2011 přihlásilo celkem 2 168 952 osob, což představuje pětinu obyvatel ČR. K víře bez vazby na církve se přihlásilo více než 700 tisíc osob. Relace mezi věřícími hlásícími se k církvi a věřícími bez vazby na církve je v celorepublikovém úhrnu v poměru 2:1. Zmíněné pravidlo neplatí pro všechny územní celky stejně. Například ve Zlínském kraji se uvedený poměr blížil hodnotě 4:1 ve prospěch věřících hlásících se k církvi a v případě Ústeckého kraje byla tato relace v podstatě vyrovnaná 1:1.

Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2011 celkový počet obyvatel představuje 10 436 560 osob. Věřící nehlásící se k žádné církvi ani náboženské organizaci se podílejí na populaci České republiky 7 % (705 368 osob). Dvojnásobný podíl na obyvatelstvu mají věřící hlásící se k církvi, náboženské společnosti (1 463 584 osob). Občané bez náboženské víry tvoří 34 % populace (3 604 095 osob). Největší podíl na obyvatelstvu České republiky představují osoby, které odmítly vyplnit otázku náboženské víry.

Církev římskokatolická jako největší náboženská organizace zastupuje 10,4 % populace (1 082 463 osob). S velkým odstupem za ní následuje Českobratrská církev evangelická s 0,5 % obyvatelstva (51 858 osob). Třetí největší náboženské uskupení představuje Církev československá husitská s 0,4 % populace (39 229). Další církve a náboženské společnosti, jejichž počet osob se blíží 10 000 věřících, reprezentují následující organizace:

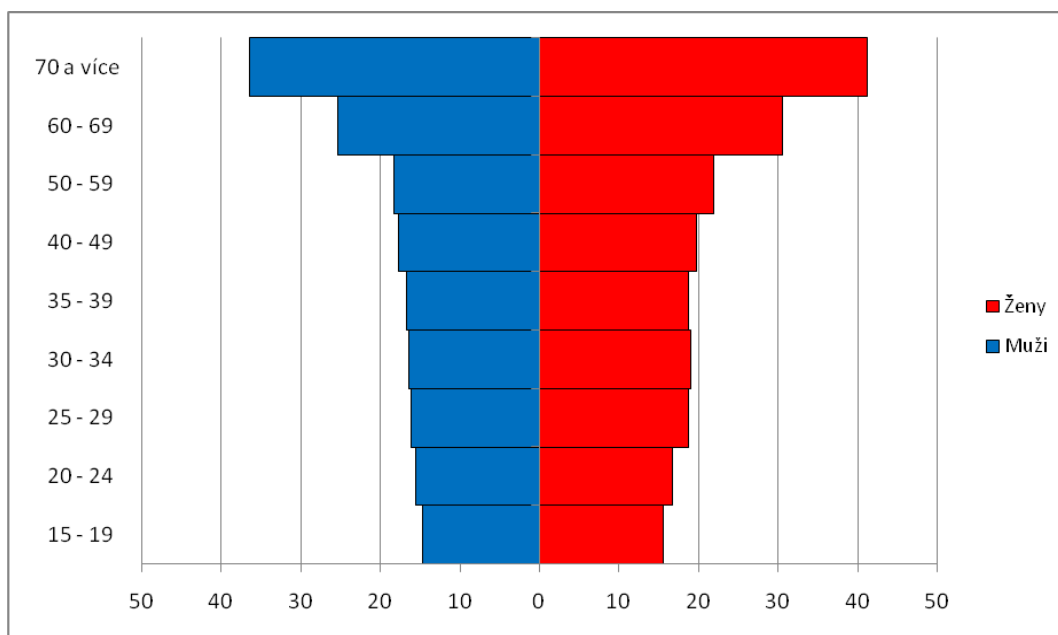
- Pravoslavná církev v českých zemích (20 553 osob)
- Náboženská společnost Svědkové Jehovovi (13 069 osob)
- Církev bratrská (10 865 osob)
- Církev řeckokatolická (9 883 osob)
- Slezská církev augsburského vyznání (8 158 osob)
- Církev adventistů sedmého dne (7 391 osob)
- Evangelická církev augsburského vyznání (6 632 osob)

Obr. 33.: Obyvatelstvo podle deklarace víry ve SLDB 2011 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

7.1. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání, pohlaví a věku

Ve vztahu k věkové struktuře jsou u obou skupin věřících (hlásící se k církvi a bez vazby na církev) zaznamenány rozdíly v rozložení podle věku. V případě osob hlásících se k církvi je zřetelně vyšší koncentrace nejstarších věkových skupin. Osoby nad 60 let věku představují u věřících hlásících se k církvi více než dvě pětiny jejich počtu. V případě osob nehlásících se k církvi tvoří zhruba čtvrtinu.

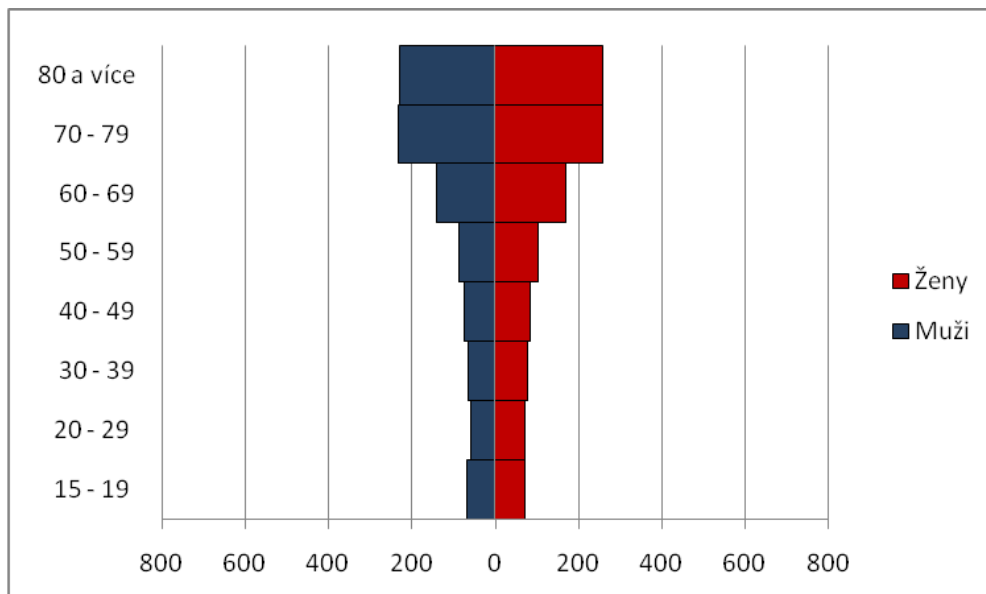
Obr. 34.: Podíl věřících podle pohlaví a věku na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (%) (zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Věkové rozložení s plynulým zvyšováním podílů s rostoucím věkem je typické zejména pro tradiční nejpočetnější církve - Církev římskokatolickou, Českobratrskou církev evangelickou a Církev československou husitskou. Poslední jmenovaná náboženská organizace má jednoznačně nejméně příznivou věkovou strukturu. Osoby ve věku 60 a více let představují 68 % věřících hlásících se k této církvi. Podobná situace panuje v Českobratrské církvi evangelické, ve které vysoký podíl osob starších 60 let se blíží polovině počtu osob přihlášených ke zmíněné církvi.

Církev římskokatolická

Regresivní typ věkové pyramidy poukazuje na úbytek věřících. Spolu s ním se rovněž měnila věková skladba osob. Vzrostl podíl nejstarších věkových kategorií na úkor mladších. Stabilně klesá počet nových věřících v nejmladších věkových skupinách a v delším časovém horizontu se bude celkový počet věřících církve nadále snižovat. Dochází ke stárnutí populace a postupnému vymírání příslušníků církve. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá

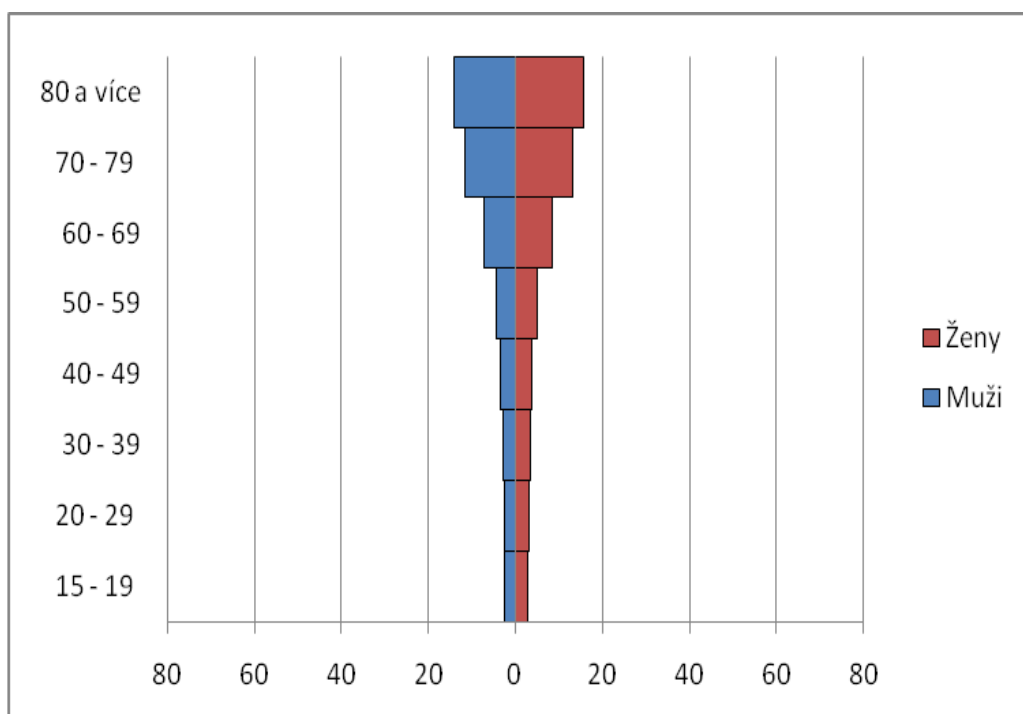
převahu žen nad muži. Ženy jako empaticky založené osoby mají hlubší smysl pro duchovnímu cítění.

Obr. 35.: Podíl věřících v Církvi římskokatolické podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (‰)
(zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Českobratrská církev evangelická

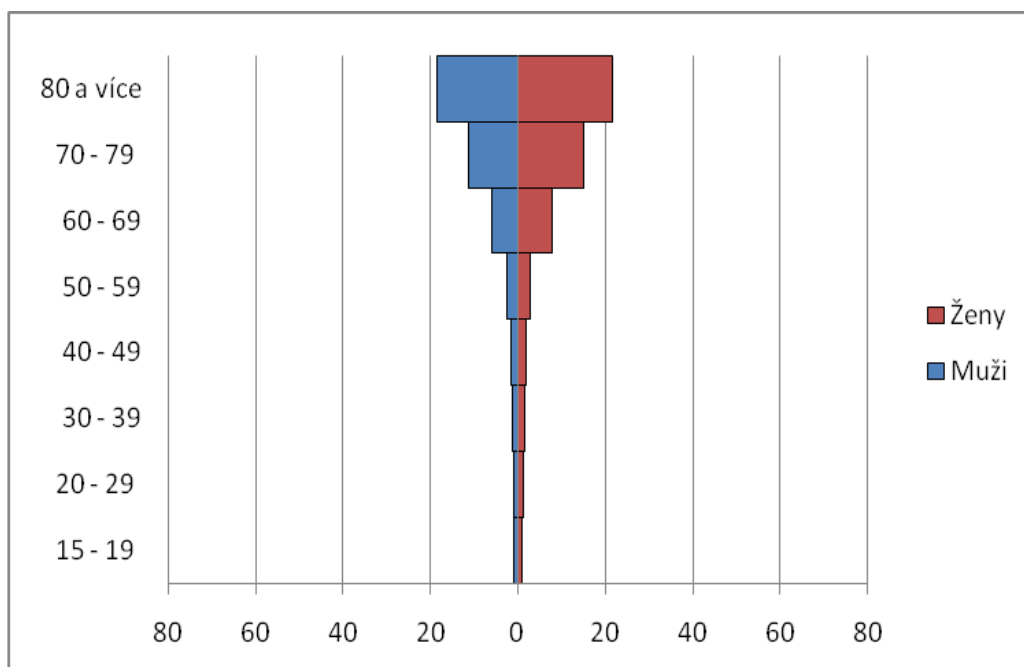
Věková skladba věřících stejně jako v případě římskokatolické církve představuje regresivní typ věkové pyramidy. Podíl nejstarších věkových kategorií vzrostl na úkor mladších. Počet nových věřících stabilně klesá v nejmladších věkových skupinách a v delším časovém horizontu bude celkový počet věřících církve nadále ubývat. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá mírnou převahu žen nad muži.

Obr. 36.: Podíl věřících v Českobratrské církvi evangelické podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (‰)
(zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Církev československá husitská

Církev československá husitská z hlediska svého budoucího vývoje má jedno z nejméně příznivých věkových složení ze všech významnějších církví. Více než dvě třetiny všech těchto věřících jsou ve věku 60 a více let. Regresivní typ věkové pyramidy poukazuje na úbytek věřících. Vzrostl podíl nejstarších věkových kategorií na úkor mladších. Rychle klesá počet nových věřících v nejmladších věkových skupinách a v delším časovém horizontu se bude celkový počet věřících církve nadále snižovat. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá relativně vyrovnaný poměr žen a mužů.

Obr. 37.: Podíl věřících v Církvi československé husitské podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (‰)
(zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

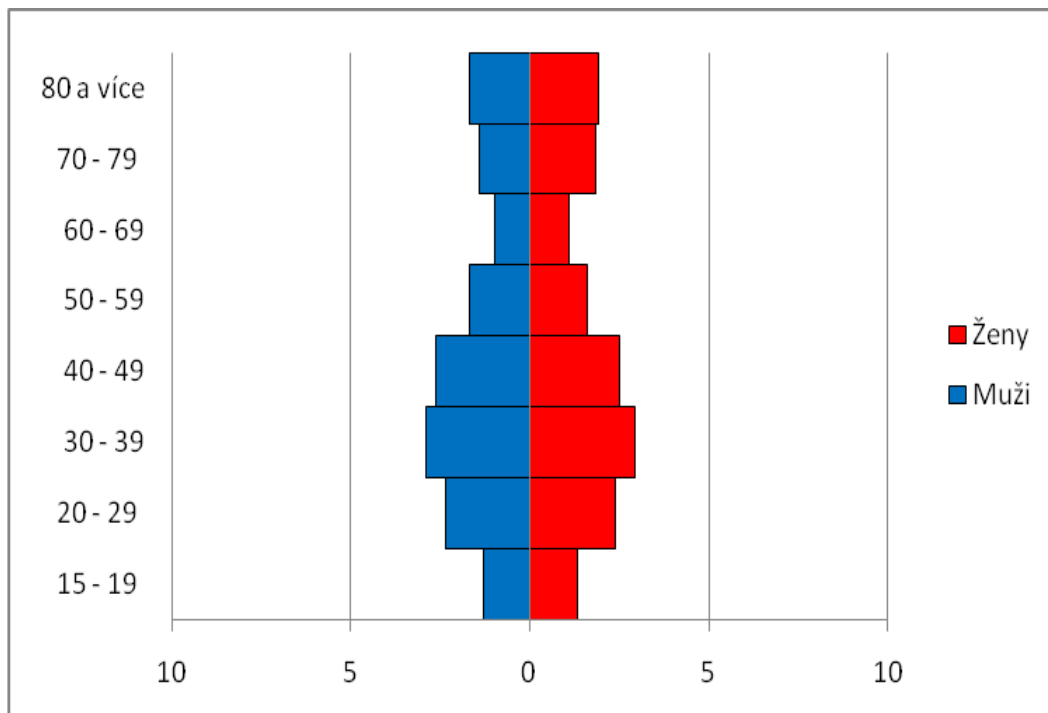
Pravoslavná církev v českých zemích

Atypickou věkovou strukturu prezentují pravoslavné církve. V České republice fungují dvě pravoslavné církve – Pravoslavná církev v českých zemích a od roku 2007 také Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice.

Specifika zmíněných náboženských organizací mají původ v národnostním složení. Rozhodující část příslušníků církví tvoří osoby jiné než české národnosti - zejména Ukrajinci, Rusové a Bulhaři. Zmíněná skutečnost druhotně ovlivňuje věkovou skladbu věřících. Vlivem zvýšeného zastoupení osob ukrajinské národnosti mají obě pravoslavné církve výrazně

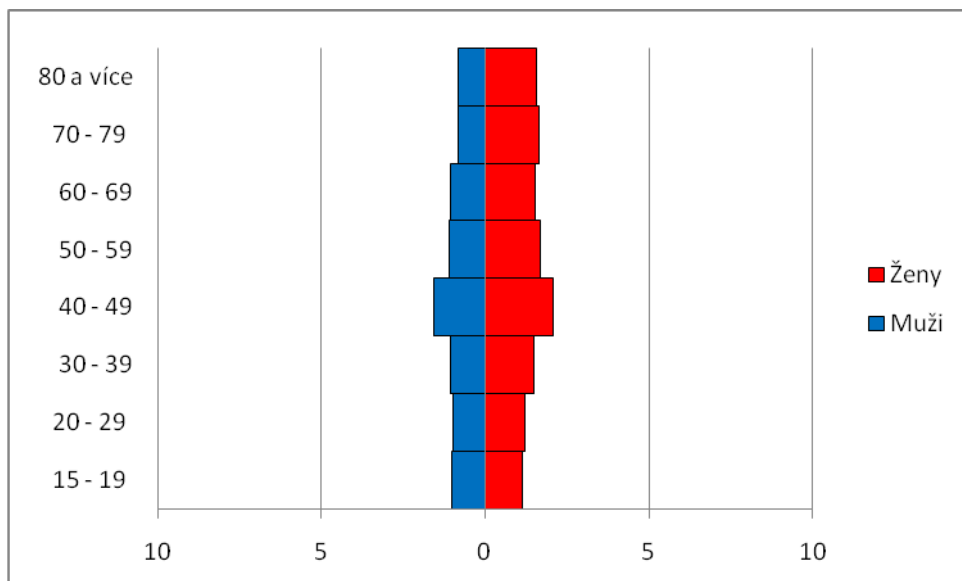

příznivější věkové složení. Téměř tři čtvrtiny je mladších 50 let. Zhruba jedna čtvrtina osob hlásících se k pravoslaví patří do věkové skupiny 30 až 39 let.

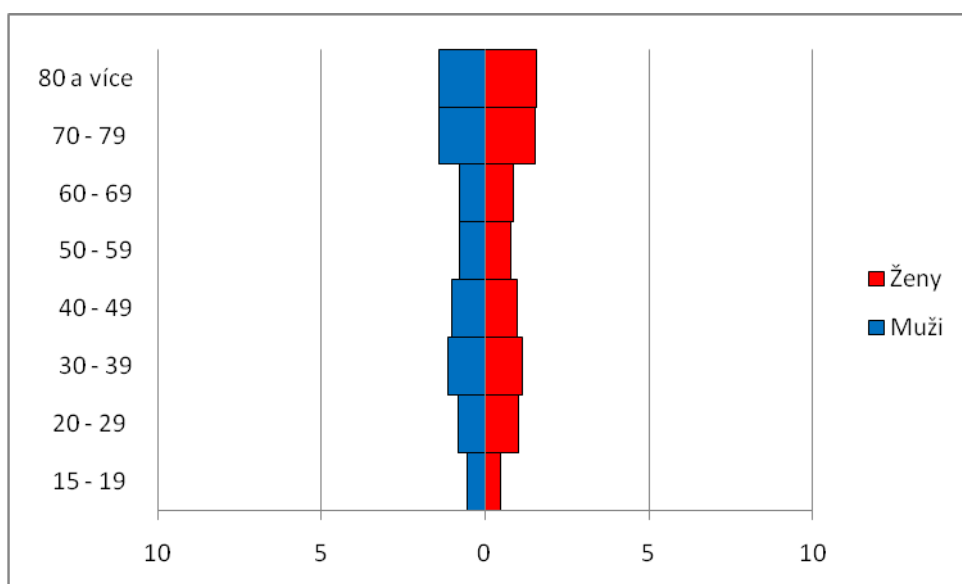

Obr. 38.: Podíl věřících v Pravoslavné církvi v českých zemích podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (%) (zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

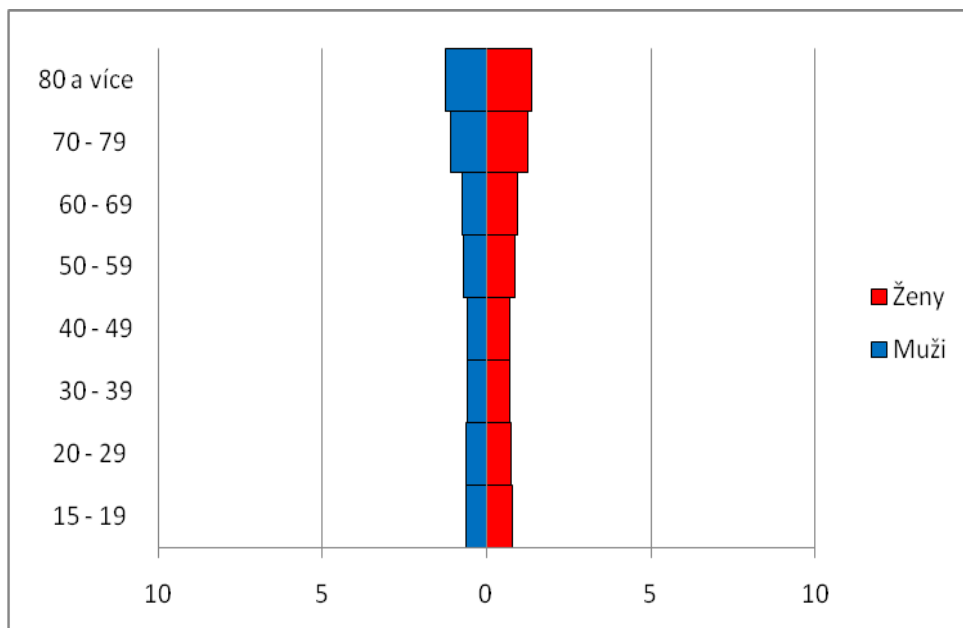
Pro věkovou strukturu následujících církví je charakteristický stacionární typ věkové pyramidy. Všechny věkové kategorie věřících jsou na populaci věřících zastoupeny rovnoměrně. Dlouhodobě stagnující rozložení jednotlivých věkových kategorií není příznivé pro rozvoj církví a jejich náboženského života. Porovnání věkové struktury obou pohlaví dokládá mírnou převahu žen nad muži.

Obr. 39.: Podíl věřících v Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (‰)
(zdroj:ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Obr. 40.: Podíl věřících v Církvi řeckokatolické podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (‰)
(zdroj:ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Obr. 41.: Podíl věřících ve Slezské církvi evangelické a. v. podle věku a pohlaví na obyvatelstvu ČR v roce 2011 (%) (zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

7.2. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a nejvyššího ukončeného vzdělání

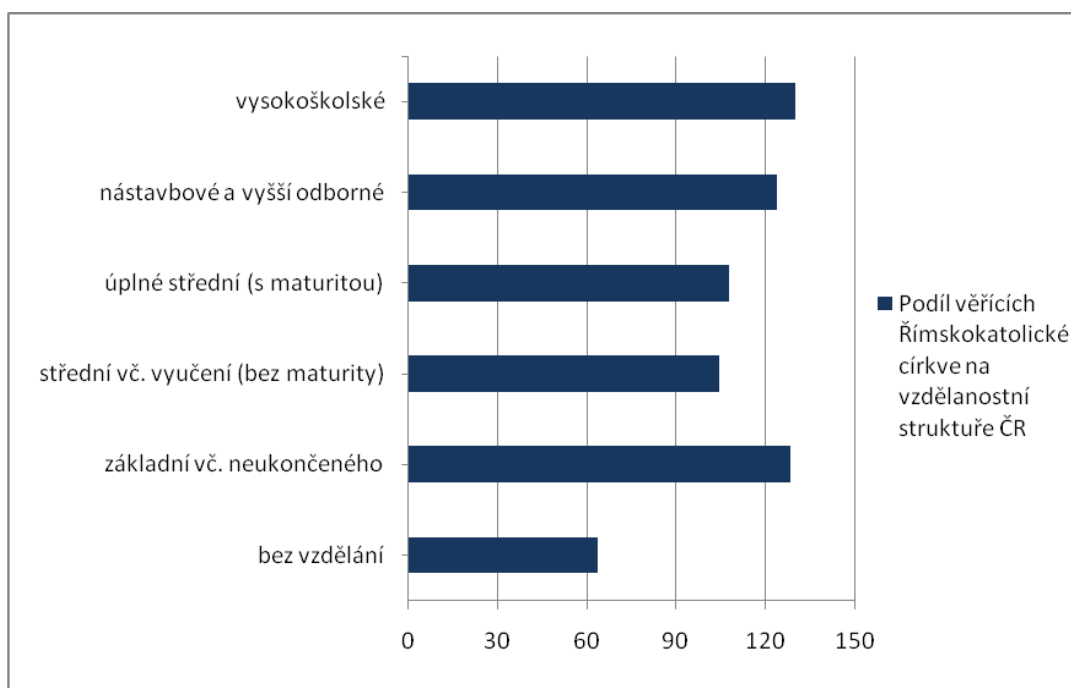
Vzdělanostní struktura je důležitou demografickou charakteristikou populace. Vzdělání je jedním ze základních faktorů rozvoje společnosti. Ve vyspělém světě patří mezi hlavní priority společnosti i jednotlivců a je považováno za nezbytnou podmínku na cestě k úspěchu.

Různorodá věková skladba obyvatelstva má vliv i na rozdíly ve vzdělanostní struktuře, kde je vazba na věk velmi těsná. V České republice rozlišujeme podle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatele se základním vzděláním, středoškolským vzděláním bez maturity, středoškolským vzděláním s maturitou a s vysokoškolským vzděláním.

Trendy ve vývoji vzdělanostní struktury jsou snižování podílu obyvatel se základním vzděláním a zvyšování podílu obyvatel se středoškolským (s maturitou) a vysokoškolským vzděláním. Starší obyvatelstvo s nižším stupněm dosaženého vzdělání je nahrazováno mladším obyvatelstvem s vyšším vzděláním. Tyto trendy jsou posilovány nebo oslabovány procesem migrace (Šnejdová, 2004).

Církev římskokatolická

Změny vzdělanostní struktury odpovídaly vývoji v celé společnosti. Nejenom absolutně, ale i relativně se snížil podíl osob se základním vzděláním. Obdobné to bylo u vzdělání středoškolského bez maturity. Podíl těchto dvou kategorií se pohyboval kolem poloviny všech. K relativnímu růstu došlo u úplného středoškolského vzdělání a vysokoškolského vzdělání. Podíly věřících hlásících se k Církvi římskokatolické s úplným středním a vyšším odborným vzděláním se vyrovnaly podílu v rámci celé republiky a v případě vysokoškolsky vzdělaných osob byl jejich podíl dokonce vyšší.

Obr. 42.: Podíl věřících Církve římskokatolické na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2011 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

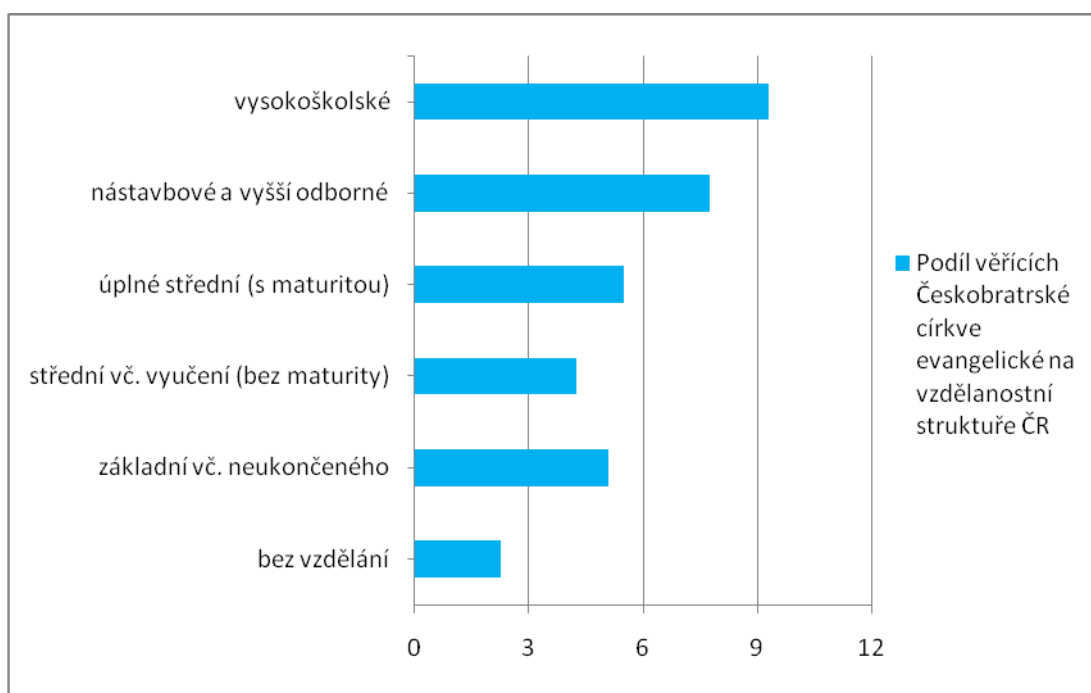
Českobratrská církev evangelická

Od počátku své existence evangelické církve kladou důraz na vzdělání. První školy u nás vznikaly už od doby hned po vydání tolerančního patentu a v 19. století jich bylo více než 100. Nejpříznivější vzdělanostní strukturu ze všech církví vykazuje zejména díky podílům osob s úplným středním (vč. vyššího odborného) a vysokoškolským vzděláním. Vyšší kvalita vzdělání platí pro celé věkové spektrum.

Českobratrská církev evangelická poskytuje vysokoškolské vzdělání kazatelům i laikům na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Provozuje také jednu základní školu v Praze.

Střední a vyšší odborné vzdělání zajišťují následující evangelické akademie:

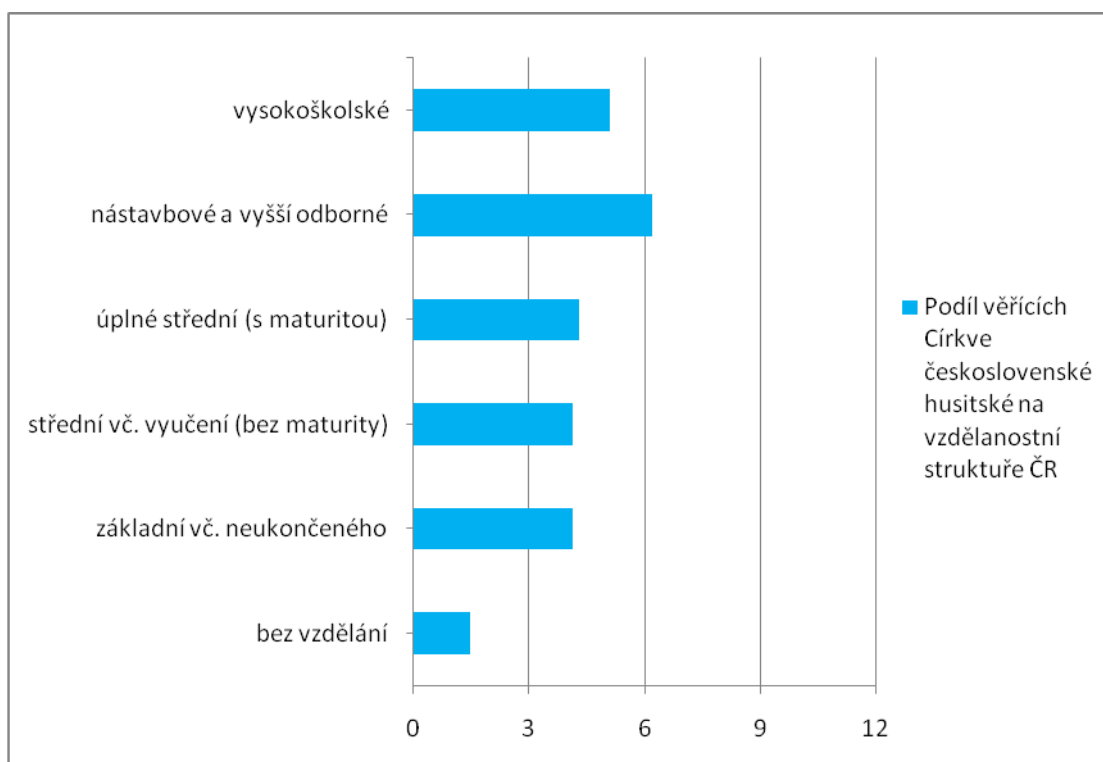
- Evangelická akademie Praha – Vyšší odborná škola sociálně právní a střední sociální škola
- Evangelická akademie Brno – Vyšší odborná škola sociálně právní
- Střední zdravotnická škola Evangelické akademie Brno
- Evangelická akademie Náchod – Sociální činnost (sociální pečovatelsví a sociální vychovatelství)
- Evangelická akademie Olomouc – Církevní konzervatoř

Obr. 43.: Podíl věřících Českobratrské církve evangelické na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2011 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

Církev československá husitská

Věřící Církve československé husitské téměř rovnoměrně zastoupeny všechny stupně vzdělání. Vyšší podíly na vzdělanostní struktuře představuje vyšší odborné a vysokoškolského vzdělání. Vzhledem k tomu, že 96 % věřících církve reprezentují osoby české národnosti, zaujímá kategorie bez vzdělání naprosto minimální podíl v rámci vzdělanostní struktury. Z hlediska vzdělanosti tedy Církev československá husitská nemá žádné výjimečné ani atypické hodnoty.

Obr. 44.: Podíl věřících Církve československé husitské na vzdělanostní struktuře ČR v roce 2011 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2014; vlastní zpracování)

7.3. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a národnosti

Mezi jednotlivými národnostmi žijícími v České republice jsou patrné rozdíly v míře religiozity.

Z celkového počtu všech věřících nejvyšší míru religiozity vykazují Poláci. Velikost jejich populace činí 39 096 a věřící v ní představují 59,9 % (23 406 osob). Jedná se o tradičně religiózní a konzervativní národ s jednoznačnou dominancí římskokatolické církve v náboženském životě.

Druhou nejvyšší míru religiozity prezentují Slezané. Počet obyvatel této národnosti dosahuje 12 214 lidí, z nichž se k víře hlásí 47,4 % (5 795 osob) populace. Podobnost a kulturní blízkost k Polsku vtiskla nezaměnitelné rysy do mentality obyvatel, národní identity a podoby Moravskoslezského kraje. Polské kořeny mnoha rodin se projevují příklonem k tradicím a uchováním si určitých vzorců chování po generace.

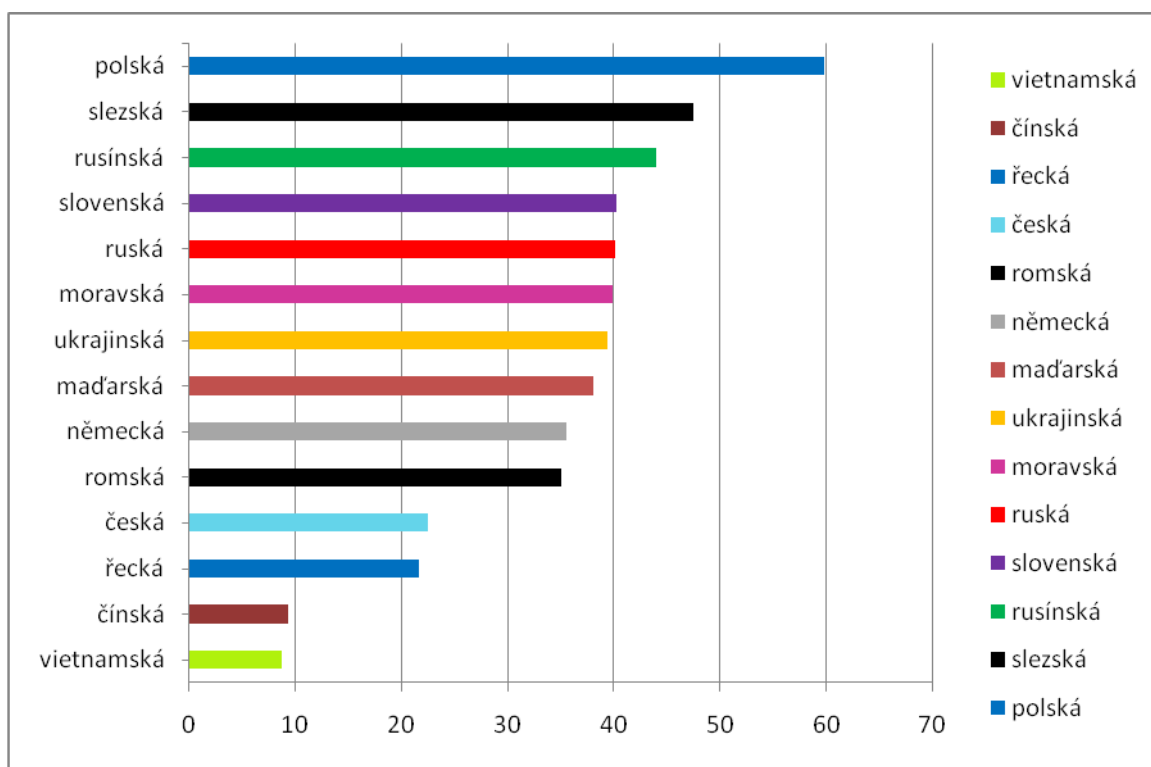
Dalším velmi zbožným národem jsou Rusíni. V počtu 739 osob hlásící se k této národnosti míra religiozity dosahuje 44 % (325 osob). Jedná se o východní, tradičně religiózní národ vyznávající pravoslaví. Obyvatelé pocházejí z odlehlých a v minulosti špatně přístupných oblastí Ukrajiny, ve kterých fyzickogeografické překážky a místní chudé poměry vedly k široce rozšířenému duchovnímu životu.

Téměř shodný podíl věřících na populaci nalezneme u slovenské, ruské, moravské a ukrajinské národnosti. Ze slovenské komunity čítající 147 152 osob představuje religiózní obyvatelstvo 40,2 % populace (59 184 osob). V ruské populaci o počtu 17 872 osob míra zbožnosti představuje 40,1 % (7 167 osob). Ukrajinská komunita čítá 53 253 osob, z nichž se k víře hlásí 39,3 % (20 965 osob). Obyvatelé uvedených národů pocházejí z oblastí v minulosti méně hospodářsky vyspělých s populací výrazně zastoupenou v chudších zemědělských a venkovských regionech. Domovské lokality výše uvedených národů jsou charakteristické prostředím uchovávajícím si zvyklosti včetně aktivního religiózního života.

Moravská národnost v číslech představuje 521 801 osob s mírou zbožnosti 39,9 % (208 321 osob) a stojí v ostrém kontrastu k Čechům. Uvedený podíl představuje zejména konzervativní a regionální patriotismus části populace, která se mimo jiné tímto způsobem snaží vymezit vůči české národnosti. Většina obyvatel Moravy však uvádí národnost českou, protože si uvědomuje společný etnický původ a kulturní blízkost.

Jedním z nejméně zbožných národů v zemi, ale populačně jednoznačně dominujícím, jsou právě Češi. Počet osob hlásících se k této národnosti činí 6 711 624. Podíl religiózních obyvatel představuje přibližně pětinu populace tedy 22,6 % (1 514 396 osob).

Nejméně religiózní obyvatele České republiky představují asijské národy. Z příslušníků čínské národnosti věřící činí pouze 9,4 % (301 osob) populace z celkového počtu 3 212 osob. Vietnamskou komunitu tvoří 29 660 osob a míra religiozity dosahuje pouhých 8,7 % (2 595 osob). Obyvatelé zmíněných národností žijí především uvnitř svých společenství. Asimilace do většinové společnosti je na nízké úrovni. Do sčítacích archů příslušnost k církvi uvádějí z Vietnamců a Číňanů zejména tamější náboženské menšiny jako křesťané a muslimové. Asiáté přiklánějící se k buddhismu chápou svoji víru jako způsob života, který není třeba nikde deklarovat. Důležitým faktem je skutečnost, že do Sčítání lidu byly doplněny údaje osob z Informačního systému evidence obyvatel, ve kterém se náboženská příslušnost nezjišťovala. Oproti předchozím sčítáním došlo k úbytku osob hlásících se k následujícím národnostem.

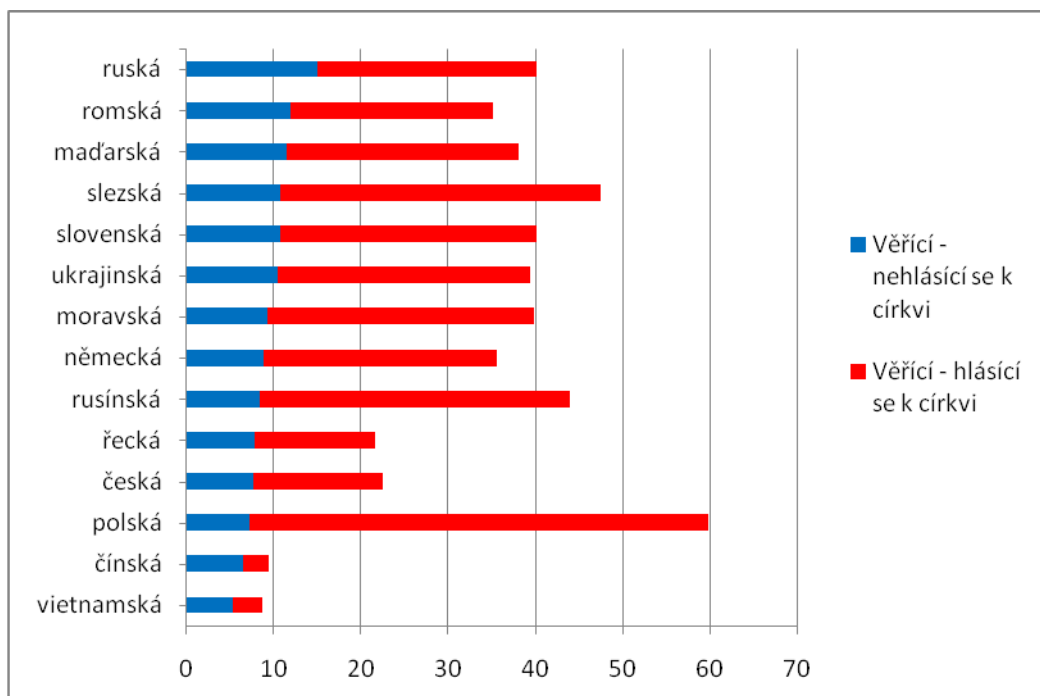

Obr. 45.: Národnosti podle míry religiozity v ČR v roce 2011 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

V míře religiozity zcela jednoznačně dominují věřící hlásící se k církvi. Většina religiózní populace upřednostňuje organizovanou a institucionalizovanou formu náboženství s vnitřní hierarchií, rituály a symboly. Jedná se o tradiční a dlouhodobé pojetí způsobu deklarace své víry. O tom, že náboženství může mít i jinou podobu než příslušnost k církevní organizaci, svědčí samotný fakt, že se věřící vnitřně rozdělují teprve od posledního sčítání.

Věřící nehlásící se k církvi ani k žádné náboženské společnosti představují menšinu z celkového počtu religiózních obyvatel. Individuální víra vznikla spíše jako odluka či forma protestu proti tradičnímu pojetí náboženství nebo způsobu jeho prezentace. Jediné národnosti, které vykazují vyšší míru věřících nenáležících k církvi než věřících náležících k církvi, představují Číňané a Vietnamci. U všech ostatních národností je poměr opačný.

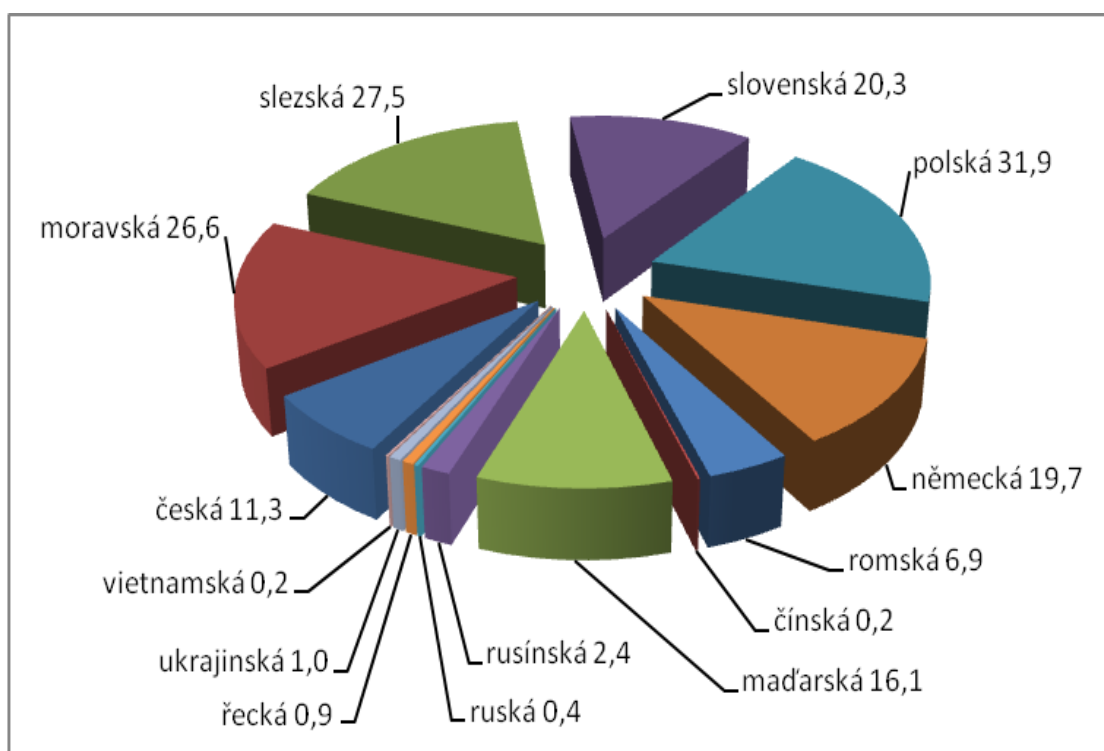
Obr. 46.: Věřící podle příslušnosti a nepřislušnosti k církvi v ČR v roce 2011 (%) (zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Z hlediska absolutního počtu věřících osob je nejvyšší míra religiozity u nejpočetnější české a moravské národnosti. V relativním vyjádření je přitom podíl moravské národnosti téměř dvojnásobný než u národnosti české, především díky počtu věřících hlásících se k církvi. Naopak v případě podílu věřících nehlásících se k církvi je rozdíl minimální.

V České republice převážnou většinu věřících hlásících se k církvi tvoří příslušníci české, moravské a slezské národnosti. V následujících čtyřech církvích představují významné podíly na počtu věřících národnostní menšiny.

Církev římskokatolická

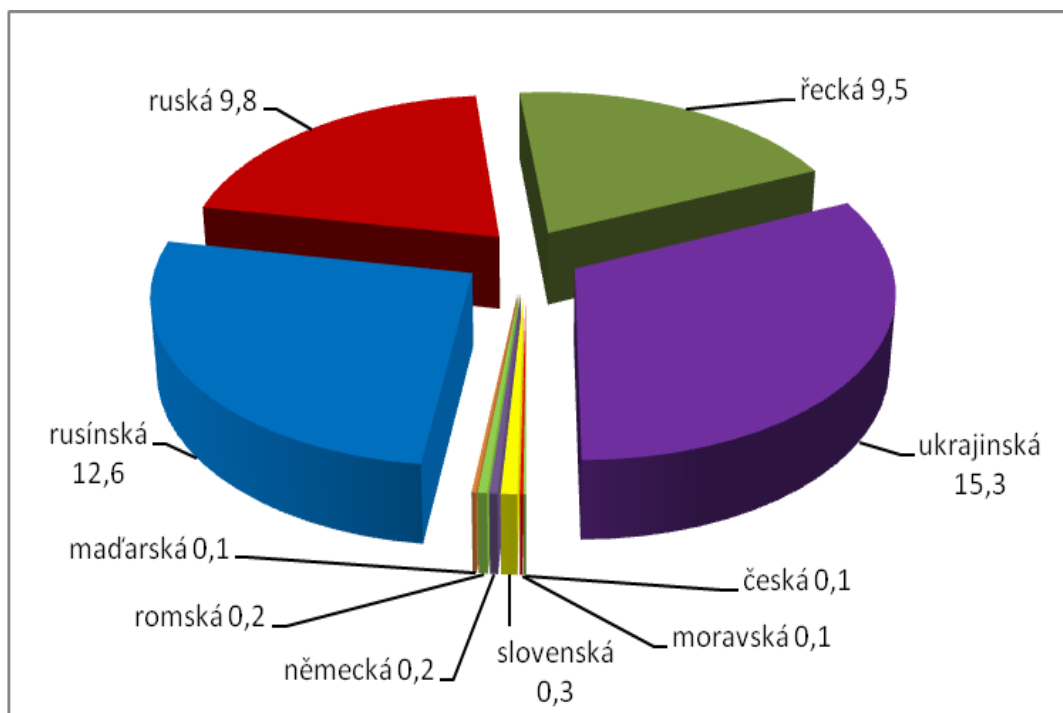
Z národností žijících v České republice největší zastoupení věřících v římskokatolické církvi mají Poláci 31,9 % (12 458 osob). Následují je Slezané s 27,5 % (3 363 osob) a Moravané s 26,6 % (138 972 osob), slovenská národnost 20,3 % (29 823 osob), německá národnost 19,7 % (3 684 osob), maďarská 16,1 % (1 434 osob), česká 11,3 % (759 473 osob) a romská národnost 6,9 % (352 osob).

Obr. 47.: Národnosti ČR zastoupené v Církvi římskokatolické v roce 2011 (%)
(zdroj:ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Pravoslavná církev v českých zemích

Z obyvatel ukrajinské národnosti žijících v ČR se 15,3 % hlásí k této církvi. Vysoký počet věřících vychází z majoritního postavení pravoslavné církve na Ukrajině, odkud zmíněná národnost pochází. Rusínů žijících u nás je věřících 12,6 %, Rusů 9,8 % a Řeků 9,5 %.

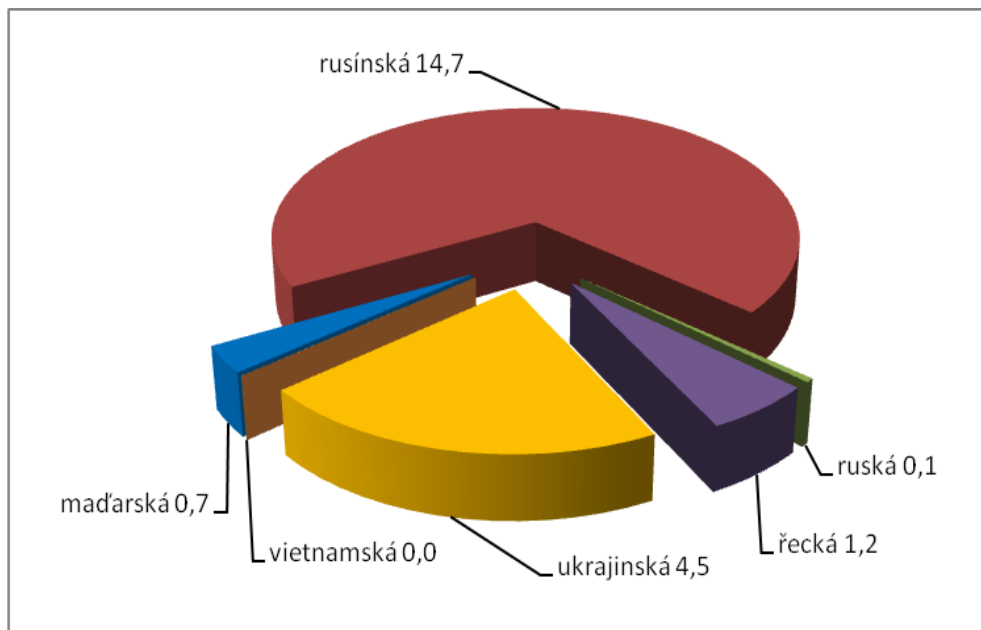

Obr. 48.: Národnosti ČR zastoupené v Pravoslavné církvi v českých zemích v roce 2011 (%)

(zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Církev řeckokatolická

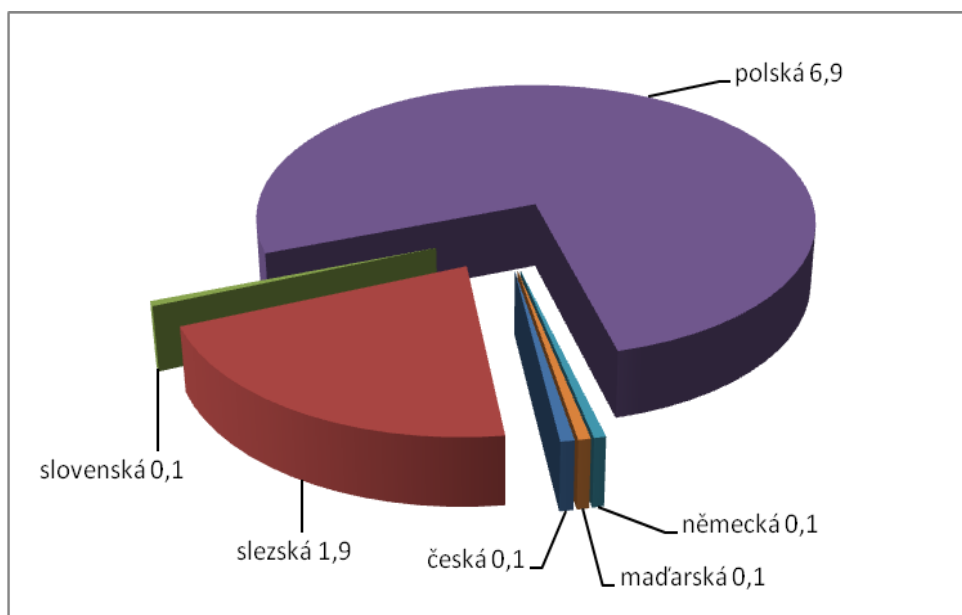
Z uvedených národů žijících v ČR je věřících v této církvi Rusínů 14,7 % (109 osob), Ukrajinců 4,5 % (2 418 osob) a Řeků 1,2 % (25 osob).

Obr. 49.: Národnosti ČR zastoupené v Církvi řeckokatolické v roce 2011 (%) (zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Slezská církev evangelická augsburského vyznání

Z obyvatel polské národnosti žijících v naší republice je věřících v této církvi 6,9 % (2 716 osob), slezské národnosti 1,9 % (230 osob) a česká, slovenská, německá a maďarská národnost představuje každá 0,1 % věřících.

Obr. 50.: Národnosti ČR zastoupené ve Slezské církvi evangelické a. v. v roce 2011 (%)
(zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

7.4. Osoby s neuvedenou odpovědí

Charakteristickým rysem Sčítání lidu, domů a bytů 2011 je vysoký podíl neuvedených odpovědí na dobrovolné otázky (náboženská víra a národnost). Náboženskou víru neuvedly 4 662 455 osob, což představuje téměř polovinu všech obyvatel (44,7 %).

Osoby s neuvedenou vírou nemají z dlouhodobého pohledu jasný vývojový trend. Celospolečenské změny po roce 1989 významně ovlivnily vnímání otázky víry a postoje respondentů k jejímu zveřejňování. Náboženské vyznání se uvádělo povinně až do roku 1950 a bylo jednoznačně definováno jako příslušnost k církvi. Pokud osoba nebyla ve svazku k žádné církvi, měla uvést, že je bez vyznání. Z tohoto důvodu bylo neuvedení odpovědi do roku 1950 zcela výjimečné.

Tab. 1.: Osoby s neuvedenou vírou v ČR v letech 1950 – 2011

	1950	1991	2001	2011
Počet osob s neuvedenou vírou	22 889	1 665 617	901 981	4 662 455
Podíl z počtu obyvatel (%)	0,3	16,2	8,8	44,7

(zdroj: ČSÚ, 2014)

V atmosféře čerstvě nabyté svobody a demokracie v roce 1991 zařazení dotazu ohledně náboženského vyznání vyvolalo ve společnosti rozsáhlou diskuzi a rozporuplné reakce s často protikladnými názory. Jedna část veřejnosti uvítala, že může po čtyřiceti letech opět svobodně deklarovat svou víru. Druhá část veřejnosti považovala zjišťování těchto informací za nepřiměřený zásah do svého soukromí. Nakonec vzhledem k negativním reakcím části populace bylo v průběhu sčítání rozhodnuto, že se bude tolerovat možnost nezodpovězení otázky. Počty věřících a osob s nezjištěným náboženským vyznáním byly z těchto důvodů částečně nadhodnoceny. Potvrdily to výsledky z následujícího sčítání.

V roce 2001 uvedení náboženské víry ve Sčítání lidu, domů a bytů bylo zaneseno jako dobrovolné přímo v zákoně. Podíl věřících a zejména osob s neuvedenou odpovědí výrazně poklesl. Rozkolísaný vývoj počtu neuvedených odpovědí byl většinou ovlivněn faktory mimo sčítání. Z těchto důvodů nelze objektivně hodnotit trendy a příčiny vývoje, ale je možné pouze analyzovat vztah k danému okamžiku.

V roce 2011 neměla skupina osob s nedeklarovanou vírou z pohledu základních demografických charakteristik žádná specifika ani žádné významné rysy.

Rozdíl v nezodpovězení otázky (ohledně náboženského vyznání) podle pohlaví je minimální. Víru neuvodlo přibližně o 40 tisíc žen více než mužů.

Tab. 1.: Osoby s neuvedenou odpovědí na náboženské vyznání podle věku v ČR v roce 2011

Věková skupina	Osoby s neuvedenou odpovědí			Podíl z obyvatel příslušného věku v %		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Osoby neuvedenou odpovědí z toho:	4 662 455	2 310 094	2 352 361	44,7	45,2	44,2
0 - 14	734 366	377 852	356 514	49,3	49,5	49,2
15 - 19	258 892	133 579	125 313	45,0	45,2	44,7
20 - 29	600 771	312 280	288 491	43,1	43,9	42,3
30 - 39	768 688	399 598	369 090	43,9	44,6	43,2
40 - 49	616 674	322 106	294 568	44,3	45,4	43,1
50 - 59	626 322	310 199	316 123	44,4	44,6	44,2
60 - 69	582 060	271 299	310 761	44,6	44,6	44,6
70 a více	449 061	168 514	280 547	41,4	41,1	41,6

(zdroj: ČSÚ, 2014)

Žádné významné odchylky nejsou patrné ani v hodnocení jednotlivých věkových skupin. Věkovou skupinu s nejvyšším podílem nezodpovězených otázek ohledně náboženství představovaly děti do 14 let. Někteří rodiče sčítání vnímali jako obtíž a byrokratický výstřelek. Znechucení obyvatel z administrativního zatížení je všeobecně rozšířený jev. Navíc je ve společnosti rozšířena neochota dělat či vyplňovat cokoli navíc a zdarma.

Věková skupina obyvatel nad 70 let byla v uvedení údajů nejpečlivější. Jednak osoby v tomto věku častěji deklarovaly příslušnost k víře a častěji vyplňovaly i nepovinné otázky. Starší lidé (v důchodovém věku) mají obecně zažitě dělat věci pořádně a důkladně. Rozdíly v jednotlivých věkových skupinách lze považovat za nevýznamné s výjimkou dětí do 14 let. V jejich případě však nevyplnění otázky nebylo jejich vlastní volbou.

Uvedení národnosti se stalo další dobrovolnou a rovněž méně vyplňovanou otázkou. Obě nepovinné otázky nechaly bez odpovědi téměř dva milióny osob. Z pohledu respondentů byla považována otázka ohledně náboženského vyznání za citlivější než otázka národnosti. Počet neuvedených odpovědí ohledně víry (4 662 455) byl výrazně vyšší než počet nezjištěných národností (2 642 666).

V případě osob s neuvedenou vírou byla zjištěna národnost pouze u 2,7 miliónu obyvatel (tj. necelých 58 % z nich). Bez osob s neuvedenou národností, jejichž počet byl ovlivněn mimo jiné i osobami zahrnutými do sčítání z administrativního zdroje, (u kterých z uvedeného důvodu chyběly deklaratorní údaje ze sčítacího formuláře), vykazala struktura osob s neuvedenou náboženskou vírou podle národnosti téměř shodné rozložení jako populace celkem.

U osob s neuvedenou vírou rozdíly mezi jednotlivými národnostmi nedávají průkazné informace o specifikách této skupiny obyvatel. Různé podíly jsou důsledkem většinou jiných vlivů. Např. národnosti s větším zastoupením cizinců (ukrajinská, vietnamská) jsou ovlivněny vyšším počtem osob doplněných z Informačního systému evidence obyvatel, v němž se otázka víry neuváděla, a proto podíl osob s neuvedenou odpovědí je vyšší (Škrabal, 2014).

Vzhledem k nejvyššímu dosaženému vzdělání platilo, že ochota poskytnout údaj o náboženské víře se zvyšuje v závislosti na vyšším ukončeném vzdělání. Platí to přibližně stejně u obou pohlaví. Nejvyšší procento neuvedených odpovědí na otázku náboženské víry je u mužů a žen bez vzdělání. Ve zmíněné kategorii je rozdíl mezi oběma pohlavími největší (mužů neodpovědělo o dva procentní body více). Náboženskou víru nevyplnilo 58,6 % všech osob bez vzdělání. S vyšším dosaženým vzděláním podíl osob s neuvedenou odpovědí postupně klesal. V případech vzdělání základního a středoškolského bez maturity, které je nejpočetněji zastoupené vzdělání, podíly činí 46,3 % osob. Středoškolsky vzdělaní lidé s maturitou neodpověděli v 37,9 % případů. Osoby s vysokoškolským vzděláním nevyjádřily svůj vztah k víře ve 30,2 % případů.

Podle velikosti obce rozložení osob s neuvedeným náboženským vyznáním kopíruje rozmístění celkového počtu obyvatel. Rozdíly v kladných nebo záporných hodnotách jsou v rozsahu pouhých desetin procentního bodu. Téměř dva miliony osob, které neuvedly odpověď, žily v městech s více než 20 tisíci obyvateli a jejich podíl představoval 42,5 %. Na velkoměsta, tedy zejména na Prahu, připadalo těchto osob přes milion (1 010 tis.), což odpovídá 21,7 %. Z počtu osob v příslušné velikostní skupině se podíly osob s neuvedenou vírou pohybují v rozpětí 43,3 - 47,6 %. V nejmenších obcích se nachází nejvyšší podíl osob, které svůj vztah k víře neuvedly. Procentuální podíl neuvedených odpovědí se s růstem velikosti sídla snižuje (Škrabal, 2014).

Nejmenší ochota vyjádřit se k náboženskému vyznání na úrovni krajů převládá v Jihočeském kraji (48,3 %) následovaném Karlovarským a Plzeňským. Naopak ochotněji na otázku uvedení víry odpovídali obyvatelé moravských krajů. Nejnižší podíl nezodpovězených dotazů na náboženské vyznání převládá ve Zlínském kraji. Důvodem je i vyšší míra religiozity zmíněného území.

V podrobnější územní diferenciaci na úrovni SO ORP jsou rozdíly mezi maximálními a minimálními hodnotami větší. Nejvyšší podíly neuvedených odpovědí jsou zaznamenány ve Voticích (53 %). Správní obvody obcí s rozšířenou působností Nepomuk, Strakonice a Pacov mají shodně 52,2 %. Nejnižší hodnoty uvádí SO ORP Uherský Brod 32,9 %. Podíl nezodpovězených odpovědí pod 40 % mají správní obvody obcí s rozšířenou působností Jablunkov, Valašské Klobouky, Uherské Hradiště a Veselí nad Moravou.

Na úrovni obcí podíl neuvedené víry dosáhl mimořádné hodnoty téměř 89 % v obci Bělušice v okrese Most. Druhý nejvyšší podíl 85 % neuvedených odpovědí je zaznamenán v obci Nehodiv v okrese Klatovy. V absolutním vyjádření hodnota představuje 57 osob z 67 obyvatel obce. Kromě zmíněných obcí dalších 1 753 mělo podíl osob s neuvedenou vírou větší než 50 %. Podíly nižší než 40 % náleží 972 obcím. Z uvedeného počtu 39 obcí vykazuje podíly 25 % a nižší. Vysoký počet neuvedených odpovědí zaznamenaly obce Zblovce v okrese Znojmo (10,8 % = 7 osob), Přeckov v okrese Třebíč (14,3% = 11 osob) a Drslavice v okrese Uherské Hradiště (15 % = 75 osob).

Vysoký podíl neuvedených odpovědí ohledně náboženského vyznání lze také vysvětlit určitou mírou lhostejnosti, ignorace, nezodpovědnosti a pohodlnosti velké části populace v České republice.

8. Územní rozložení věřících

8.1. Regionální rozdíly

Charakteristickým znakem územního rozložení věřících obyvatel je růst religiozity směrem ze západu na východ, resp. ze severozápadu na jihovýchod území republiky. Zmíněné rozdíly zůstávají zachovány i ve výsledcích sčítání 1991 - 2011. Postupně však klesá procentní podíl věřících ve všech regionech. Územní diference na ose západ - východ je vázaná především na věřící s vazbami na církevní instituce, především na dominantní římskokatolickou církev.

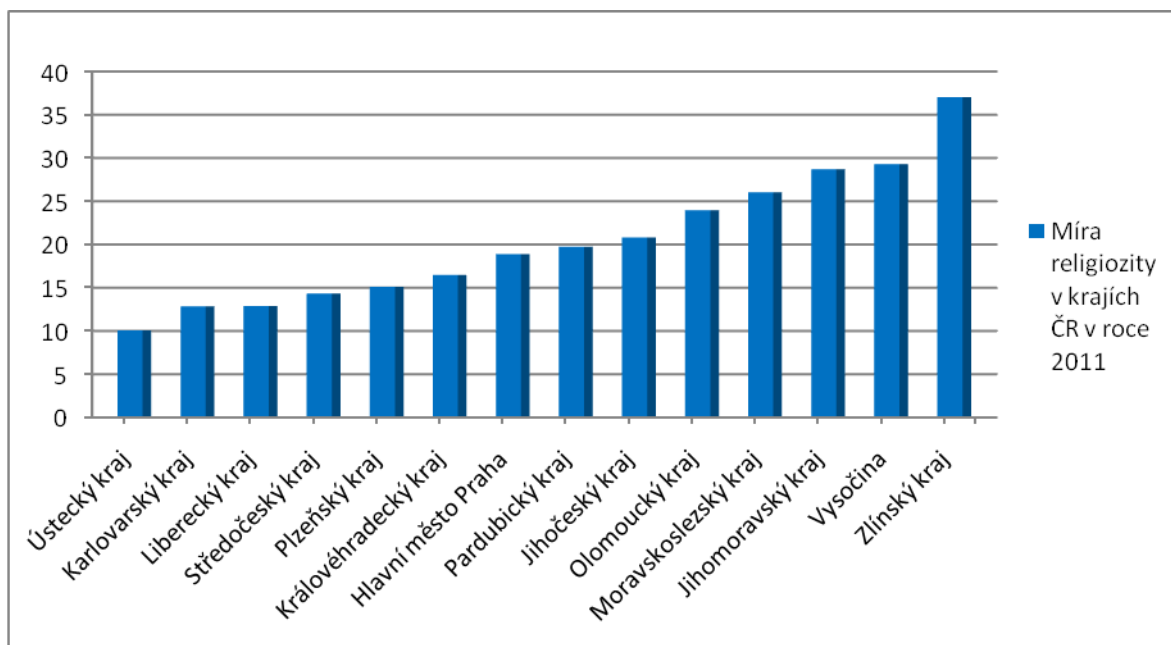
Tradičně vysoký podíl osob bez náboženské víry je zaznamenán v severozápadní části území státu. V Ústeckém kraji osoby bez náboženské víry tvoří 44,2 % obyvatel. V Libereckém kraji představují 42,5 % a v Karlovarském kraji 39,8 % populace.

Jedná se o území, ve kterých proběhl po roce 1945 odsun prakticky všech osob německé národnosti, tvořících naprostou většinu obyvatel výše uvedených oblastí. Následně území osídlili noví obyvatelé přicházející z různých částí republiky, včetně Slovenska, a také z jiných evropských zemí (repatrianti). V nově vzniklé populaci se vzhledem k uvedenému vývoji nemohly vytvořit nové náboženské tradice. Rozdíly mezi pohraničím a ostatními oblastmi se nadále postupně zmenšují. Důsledky velkých pohybů obyvatel jsou však i po desítkách let stále patrné.

Podle posledního Sčítání lidu, domů a bytů 2011 v Ústeckém kraji věřící tvořili 10,1 % populace a jen asi polovina z nich se zároveň přihlásila k některé církvi, náboženské společnosti či směru. Jedná se o region s nejnižší mírou religiozity na úrovni krajů v zemi. V případě Karlovarského a Libereckého kraje představovali věřící necelých 13 % obyvatel. Ve Středočeském kraji věřící tvoří 14 % populace, zatímco osoby bez náboženské víry přibližně dvě pětiny obyvatelstva. Mírou religiozity se tak region přiblížil hodnotám z výše jmenovaných krajů.

Relativně nejvyšší počty věřících mají tradičně moravské kraje. V jejich pořadí nedošlo přitom ve srovnání s výsledky předcházejícího sčítání k žádné změně. Region s nejvyšší mírou religiozity reprezentuje Zlínský kraj. Věřící v úhrnu představují 37 % populace. V rámci všech krajů v České republice se ve Zlínském kraji nachází největší podíl obyvatel, kteří se přihlásili k římskokatolické církvi (24,6 %), ale také k Českobratrské církvi evangelické (1,4 %). Představuje také kraj s jedním z nejvyšších podílů věřících nehlásících

se k církvi (7,8 %). V Jihomoravském kraji a na Vysočině se podíl věřících blíží 30 % všech obyvatel. V Moravskoslezském kraji tvoří religiózně založení lidé 26 % a v Olomouckém kraji představují 24 % populace. Z českých krajů vykazují nejvyšší podíl věřících, přibližně pětinu všech obyvatel, Jihočeský a Pardubický kraj.

Obr. 51.: Míra religiozity v krajích ČR v roce 2011
(zdroj: ČSÚ, 2011; vlastní zpracování)

Výraznější rozdíly v religiozitě obyvatelstva se projevují na úrovni menších územních celků. Oblasti s dlouhodobě nejnižší mírou zbožnosti se nacházejí v severozápadní části České republiky. Jedná se především o Mostecko (SO ORP Most, Litvínov a Bílina), kde se podíl věřících pohybuje mezi 8 - 9 % populace (15 - 16 % ze zjištěných odpovědí.) Obdobná situace panuje v sousedních správních obvodech obcí s rozšířenou působností směrem do vnitrozemí k Rakovníku a České Lípě. Jedná se zpravidla o výrazně průmyslové regiony (Most, Česká Lípa, Kladno), kde docházelo v minulosti k intenzivní investiční výstavbě a také k výraznější migraci obyvatel. U řady z nich je dalším faktorem ovlivňujícím vztah k víře také odsunutí původního německého obyvatelstva a jeho nahrazení novými osídlenci. Na Rakovníku a Lounsku má malý vztah obyvatel k náboženské víře kořeny již v počátcích samostatného Československa. Oblasti patřily k těm, kde se nejvíce vystupovalo z katolické církve, případně přestupovalo k nově vzniklé československé církvi.

Pro oblasti s nejnižší religiozitou je charakteristické poměrně vysoké zastoupení věřících nehlásících se k církvi na celkovém počtu věřících. Většinou je počet osob obou kategorií

věřících téměř shodný. Religiózní obyvatelé nehlásící se k církvi a náboženské společnosti se blížili svým počtem věřících hlásícím se ke konkrétním církvím. Ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností s nejnižším podílem věřících obyvatel – Bílina, Most, Litvínov a Děčín - dokonce věřící nehlásící se k církvi mírně převažovali.

8.2. Velikostní skupiny obcí

Při sčítání v roce 2011 se výrazně neprojevila souvislost mezi religiozitou a velikostní kategorií obcí jako v předchozích sčítáních. Zbožnost je stále vyšší v menších obcích, ale relativní úbytek věřících se vzrůstající velikostí kategorií obce už není tak výrazný jako v minulosti. Vliv velikosti sídla na religiozitu zeslábl. Rozdíl v procentuálním zastoupení věřících mezi nejmenší a největší kategorií obcí (do 199 obyvatel a 100 000 a více obyvatel) představoval zhruba jen pět procentních bodů. Při sčítání v roce 2001 se hodnota pohybovala ještě kolem sedmnácti procentních bodů. Nejvýraznější pokles podílu věřících se uskutečnil mezi sčítáními 2001 a 2011 u nejmenších obcí. Se vzrůstající velikostí obcí se úbytek snižoval.

Velikostní kategorii obcí s nejvyšší mírou religiozity představují nejmenší sídla do 199 obyvatel. Věřící tvoří přibližně čtvrtinu jejich populace. Podíl věřících se s mírným zakolísáním postupně snižuje. V případě měst s více než deseti tisíci obyvateli religiozita klesá pod jednu pětinu.

Výraznější rozdíl mezi nejmenšími a největšími obcemi je patrný především u věřících hlásících se k církvím a náboženským společnostem. Zejména v případě římskokatolické církve jsou podstatně vyšší podíly věřících v malých sídlech oproti obcím resp. městům s vyšším počtem obyvatel.

Značné rozdíly existují i mezi jednotlivými kraji. V religiózních krajích na východě Moravy je rozdíl mezi velikostními skupinami obcí velice výrazný. Například v případě Zlínského kraje je podíl katolických věřících v nejmenších a malých obcích téměř třetinový (např. 31,9 % u kategorie 1000 - 1999 obyvatel), přičemž se konstantně udržuje až do velikosti obce s pěti tisíci obyvateli. Pak podíl katolíků razantně klesá a to na konečnou jednu sedminu v případě největšího města Zlína (14,8 %).

V regionech s nízkou religiozitou, například v Ústeckém nebo Karlovarském kraji, rozdíly v zastoupení římských katolíků mezi jednotlivými velikostními skupinami obcí jsou minimální.

Naopak podíl věřících nehlásících se k církvi se zvyšuje s rostoucí velikostí obce. Rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi obcí jsou menší. V městech se 100 tisíci a více obyvateli žije více než čtvrtina věřících nehlásících se k církvi. Jen v Praze se jich přihlásilo přes 100 tisíc osob.

Celková úroveň religiozity v jednotlivých obcích zpravidla více odráží regionální odlišnosti ve vztahu obyvatel k náboženské víře. Větší roli než velikost obce hraje míra religiozity v oblasti, kde daná obec leží, případně specifika samotné obce (historický vývoj osídlení, rozvoje průmyslu apod.). V menších obcích se zpravidla vyskytují větší extrémy na obou pólech. Obce s nejnižším i nejvyšším podílem věřících mají nejčastěji méně než 1000 obyvatel. V případě větších obcí či měst jsou hodnoty religiozity méně rozptýlené.

Například v obcích SO ORP s nejnižší religiozitou - Most, Litvínov a Bílina tvoří podíl věřících jen 8 - 9 % populace. V deseti zdejších obcích s nejnižší religiozitou se podíl věřících pohybuje mezi 2 - 7 % obyvatel. V sedmi z nich žije méně než 1000 obyvatel. Ve zbývajících třech obcích bydlí mezi 1 000 až 4 000 obyvateli.

Z celkového počtu 6 251 obcí vykazuje 53 obcí méně než 5 % věřících obyvatel. Nejnižší podíly věřících, dosažené v 6 obcích, se pohybovaly mezi 0 - 2 % obyvatelstva. Až na výjimky se všechny obce s méně než 5 % věřících nacházely v severních nebo západních Čechách, případně v přilehlých částech středních Čech (okresy Rakovník, Kladno, Mladá Boleslav, Mělník). Přitom pouze jediná obec z tohoto souboru mírně přesáhla počet 1000 obyvatel (1033) a tři obce spadaly do velikostní kategorie 500 - 999 obyvatel; všechny ostatní byly obce s méně než 500 obyvateli (Škrabal, 2014).

9. Výstavba nových sakrálních objektů po roce 1989

Na počátku 90. let 20. století v České republice převládala ve společnosti atmosféra plná euforie z nově získané svobody a demokracie. V celé zemi probíhala politická, ekonomická a kulturní transformace. Změnilo se i postavení a vnímání náboženství ve společnosti. V období socialismu jakákoliv forma a projevy náboženské víry byly omezovány a vytěsňovány z veřejného života. Církev byla podřízeny státnímu dozoru a jejich činnost podléhala státnímu souhlasu k výkonu duchovenské činnosti.

Změny politických a společenských poměrů v zemi poskytly možnost využití iniciativy věřících pro výstavbu nových sakrálních budov a církevních školských zařízení. Investory nových staveb se staly církve, skupiny věřících v rámci občanských sdružení a obce. Vznikly nové sakrální objekty v majetku církve a obcí. Rozmach výstavby kostelů a kaplí po roce 1989 nastal v případě římskokatolické církve na územích moravských diecézí.

Vznikly nové církevní objekty, jejichž způsob realizace (většinou svépomocnou výstavbou věřících) odpovídal často omezeným materiálovým a finančním možnostem investorů. Architektura sakrálních staveb mnohdy odrážela charakter a tradici konkrétních oblastí. Jednotlivé církevní objekty se od sebe liší územním začleněním, architektonickou formou, hmotovou a dispoziční kompozicí i uměleckým vybavením a pojetím interiérů. V neposlední řadě závisí také na stupni zapojení erudovaných odborníků se zkušenostmi se sakrálními stavbami z řad architektů, umělců, inženýrů a stavitelů do projekční a investorské přípravy a do vlastní realizace.

Sakrální stavby prezentují církev a společenství věřících. Postavené kostely a kaple přispěly k obohacení architektonického výrazu obce a k zintenzivnění a zkulturnění společenského života obyvatel. Mnohé vytvořily novou výraznou dominantu obce. Jejich výstavba mnohdy přispěla k větší soudržnosti místních obyvatel. Sakrální objekty poukazují na duchovní dimenzi člověka a obyvatel v jejich zázemí (Indra, 2010).

Následující část diplomové práce je věnována výstavbě kostelů v ČR po roce 1989 až do současnosti. Kostely představují nejvýznamnější sakrální objekty a jejich budování potvrzuje míru religiozity území z hlediska počtu věřících, ale i ochotu a odhodlání obyvatel investovat

finanční zdroje či přispět vlastní prací na udržení a rozvoj zbožnosti oblasti. Z důvodu získání potřebných údajů jsem se obrátil s prosbou o poskytnutí informací ohledně výstavby kostelů na jednotlivé arcidiecéze a diecéze římskokatolické církve, diecéze Církve československé husitské, senioráty Českobratrské církve evangelické a eparchie Pravoslavné církve v českých zemích. Většina z nich mi velmi ochotně požadované informace sdělila. Doplňující údaje jsem získával z internetových stránek jednotlivých církví, obcí a regionů.

Výstavba římskokatolických kostelů probíhala nejintenzivněji v krajích s nejvyšší mírou religiozity. V Moravské církevní provincii se nejvíce budovalo v olomoucké arcidiecézi, ve které bylo vystavěno 19 kostelů. V ostravsko-opavské diecézi vyrostlo celkem 12 a v brněnské diecézi 8 nových kostelů. V České církevní provincii bylo postaveno v letech 1990 – 2014 po jednom kostelu v každé diecézi s výjimkou pražské, ve které vznikly dva sakrální objekty tohoto typu. V Praze římskokatolická církev pro potřeby věřících vybudovala také dvě komunitní centra, která svým návštěvníkům poskytují mnohem více služeb než kostely.

V obci Dolní Lhota u Luhačovic probíhá od roku 2006 výstavba kostela Panny Marie Karmelské. V současnosti se projekt potýká s nedostatkem financí a na dokončení díla schází dva milióny korun (Hubáčková, 2013).

Všechny návrhy a plány na vybudování kostelů vznikly už v první polovině 90. let 20. století. Realizace výstavby některých z nich proběhla až na přelomu 20. a 21. století. Rozmach výstavby kostelů v Moravské církevní provincii měl uspokojit duchovní potřeby početné skupiny věřících této oblasti. Navíc v uvolněné atmosféře 90. let došlo v České republice ke krátkodobému zvýšení zájmu o náboženství jako reakci na dlouhodobé potlačování náboženského života v období socialismu. Nastalá situace představovala vhodný čas na výstavbu nových sakrálních objektů. V tradičně méně religiózních Čechách k výstavbě kostelů došlo jen vzhledem k tehdejší dobové atmosféře a náladě společnosti. V současnosti se římskokatolická církev na celém území České republiky spíše soustřeďuje na obnovu stávajících kostelů než na realizaci novostaveb.

Výstavba nových sakrálních budov v případě ostatních křesťanských církví probíhala jen ojediněle.

Českokobratrská církev evangelická postavila v letech 2003 – 2006 v Praze kostel Milíče z Kroměříže. Sakrální budova patří k nejmladším kostelům v České republice. Stavba je koncipována jako sborový dům. Jedná se o víceúčelový objekt sloužící nejenom slavení bohoslužeb, ale také dalším církevním, kulturním i sociálním aktivitám a programům. Středem sborového domu je kruhový kostel, k němuž přiléhají ze dvou stran další prostory (klubovny, galerie, byt faráře, mateřské centrum). Kostel je vyzdoben 8 obrazy akademické malířky Jiřiny Adamcové. Na 19 metrů vysoké věži jsou dva zvony, Marie a Marta. Sborový dům je bezbariérový.

V obci Letohrad v okrese Ústí nad Orlicí v letech 1997 – 2002 probíhala výstavba dvoupatrového sborového domu. Náklady na výstavbu ve výši 13 miliónů korun ze dvou třetin financoval zdejší farní sbor. Sborový dům je moderní stavbou s hostinskými pokoji, klubovnami a moderním sociálním zázemím. Stavba se využívá nejen pro bohoslužby, ale i pro konference, víkendové akce pro mládež a podobně. Letohradský sborový dům je první církevní stavbou vybudovanou od 70. let minulého století Českokobratrskou církví evangelickou.

V jižních Čechách byl zbudován sborový dům Archa v obci Kaplice v okrese Český Krumlov.

Pravoslavná církev českých zemí postavila chrám Nanebevstoupení Páně a sv. mučedníka Valentina ve městě Most. Jedná se o dřevěnou stavbu ve stylu transylvánské lidové gotiky postavenou tradičními postupy stojící na původním místě obce. V roce 2007 začala stavba chrámu v Rumunsku. Chrám byl převezen do Mostu, kde instalace a závěrečné práce probíhaly v letech 2010 - 2011. Slavnostní vysvěcení provedl metropolita pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku Kryštof a rumunský patriarcha Daniel. Součástí chrámu je památník v podobě dřevěného kříže stojící před budovou. Připomíná rumunské vojáky zahynulé při osvobozování Československa za druhé světové války. Celý komplex stál kolem 48 milionů korun a podílel se na něm rumunský stát a tamní pravoslavná církev, česká pravoslavná církev, soukromí sponzoři a město Most.

Nová pravoslavná sakrální stavba se nachází také na severní Moravě. Kostel svatého Ducha v Šumperku byl postaven v letech 1993 – 1998. Stavba byla vybudována v byzantském slohu zásluhou početné řecké menšiny žijící ve městě a okolí s přispěním řecké pravoslavné církve. Výbavu interiéru kostela tvoří převážně ikony vytvořené mnichy z řeckých klášterů

nebo ikony darované řeckými pravoslavnými rodinami. Slavnosti vysvěcení kostela v roce 1998 se zúčastnil i řecký patriarcha z Istanbulu.

Československá církev husitská nepostavila od roku 1989 žádný kostel. Z menších církví v České republice vybudovaly kostely Církev bratrská a Slezská církev evangelická a. v.

Nový kostel v Litomyšli je sakrální objekt postavený Církví bratrskou. Jedná se o moderní budovu se skloněnou střechou v duchu funkcionalismu. Výstavba probíhala v letech 2008 - 2010. Stavba disponuje sálem pro přibližně 150 lidí, dvěma víceúčelovými klubovny a společenským vestibulem. Finanční náklady činily 19,5 milionu korun. Více než 15 milionů získali ve sbírce, zbytek splácí z příspěvků věřících. V roce 2012 nominovali odborníci kostel do prestižní architektonické soutěže Mies van der Rohe Award v Barceloně

Během posledních 25 let byly postaveny dva kostely v Písku v okrese Frýdek - Místek. V současnosti v obci žije 1 778 obyvatel. Většina se hlásí k římskokatolické církvi. Pro její členy se v letech 1993 – 1995 stavěl kostel Božího milosrdenství. Slezská církev evangelická augsburského vyznání, druhá nejpočetnější náboženská skupina v obci, vybudovala moderní luterský kostel v letech 2003 - 2010. Evangelický kostel je jedním z několika kostelů v České republice vytápěných prostřednictvím tepelných čerpadel s vrty. Pro zajištění tepla v objektu se využívá 6 vrtů do hloubky 104 m. V obci existovala snaha postavit kostel už před druhou světovou válkou. Sakrální objekt stál přes 50 milionů korun. Dary a příspěvky pokryly devadesát čtyři procenta celkových nákladů na stavbu ().

V Hradci Králové se dlouhodobě plánuje výstavba řeckokatolického kostela. V současnosti se křesťanské církve soustředí zejména na rekonstrukci stávajících objektů než výstavbu nových.

V České republice kromě křesťanských církevních objektů vznikly také muslimské sakrální stavby. V Praze a Brně lze hovořit o mešitách, v ostatních městech se jedná o modlitebny.

První muslimská modlitebna v České republice byla otevřena v 90. letech na Praze 4 v Krči nedaleko Thomayerovy nemocnice. Nacházela se v provizorní dělnické noclehárně, ve které měli muslimové zařízeno několik místností. Využívána byla v letech 1992 – 1999. Na konci 90. let se Islámská nadace v Praze rozhodla založit novou modlitebnu či mešitu v Praze 9 na Černém mostě. Stavba byla kolaudována jako společenské a kulturní centrum,

nikoliv jako mešita. Na rozdíl od Brna či Teplic neprovázely výstavbu žádné protestní akce. Důvodem byla zřejmě poloha na samém okraji Prahy. V současné době se zde nachází sídlo Islámské nadace v Praze, prostorná modlitebna pro muže, menší modlitebna pro ženy, knihovna, jídelna i zázemí pro řádnou očistu věřícího před modlitbou.

Od roku 2003 v Praze 1 funguje malá modlitebna a informační centrum. Na ploše 144 m² se rozprostírají dvě propojené modlitebny, jedna zvlášť pro muže a druhá pro ženy, studovna, knihovna a kancelář Islámské nadace.

V Praze na Palmovce se nachází turecká modlitebna, ve které slouží turecký imám. Slouží především pro muslimy ze střední Asie, kteří mají k turečtině jazykově blízko.

Poslední modlitebna je v Praze v Tróji na studentských kolejích (Šťastná, 2012).

Muslimská komunita v Brně si zřídila v roce 1992 modlitebnu ve sklepních prostorách v ulici Dobrovského v Králově poli. V roce 1994 vznikla Islámská nadace v Brně, jejímž cílem bylo zřídit a oficiálně provozovat modlitebnu či mešitu. S původní modlitebnou začaly být potíže, protože pronajímatel objektu postupně přestal platit zálohy na vodu a elektřinu. Věřící se kvůli tomu začali scházet na studentských kolejích.

V roce 1995 Islámská nadace v Brně získala vhodný pozemek o rozloze 250 m² za přijatelnou cenu. Nemovitost koupila za peníze získané veřejnou sbírkou mezi muslimy.

Z počátku neměla městská část Brno-střed proti výstavbě mešity námitek, ale nakonec byl projekt zamítnut. Zastupitelé se přiklonili k názoru, že by se mešita časem mohla stát základnou islámských fundamentalistů a terorismu.

Druhým důvodem uváděným proti výstavbě byl údajný nesoulad projektu s územním plánem města. Jakmile otázku výstavby mešity ve městě zveřejnil tisk, obdržel starosta Brna-střed petici, podepsanou 1 400 občany. Signatáři v ní vyjadřovali obavy z muslimů, islámského terorismu a přistěhovaleckých vln z oblastí arabských zemí. Brněnští radní označili petici za „xenofobní“.

Rada městské části se v roce 1996 rozhodla stavbu povolit za předpokladu, že bude v souladu s městským územním plánem. Znamenalo to, že mešita nebude mít prvky islámské architektury, jako jsou minarety a jiné orientální architektonické prvky. Z tohoto důvodu je dnes mešitou, která připomíná klasickou mešitu velmi vzdáleně. Pro Muslimskou náboženskou obec to nebyl problém. Pro mešitu totiž není minaret nezbytně nutný. Stavba začala v červenci 1997 a byla dokončena a slavnostně otevřena 2. července 1998.

Slavnostního otevření se zúčastnili radní, politici města Brna, stejně jako zástupci jiných náboženských směrů v Brně, například představitelé židovské obce a pravoslavné církve. Mešita slouží také jako kulturní, vzdělávací a společenské centrum. Na páteční modlitby se schází zhruba 50 věřících.

Stejný počet muslimů navštěvuje také modlitebnu v novém muslimském centru v sídle jazykové školy Alfirdaus.

Muslimská obec v Brně se netají plánem vystavět další mešitu přímo v centru města. Základním problémem v realizaci projektu jsou zřejmě finance. Předpokládané náklady na výstavbu se pohybují mezi 50 až 150 miliony korun.

Navíc v anketě pořádané na internetu 81 % respondentů vyjádřilo nesouhlas s výstavbou druhé mešity (Šťastná, 2012).

V Hradci Králové se nachází malá modlitebna. Původně ji založili studenti bydlící na kolejích. Později začali z vlastní iniciativy shánět vhodnější prostory pro praktikování víry. Plán výstavby mešity vyvolal odpor velké části veřejnosti. Začali se organizovat petice a protestní akce. V roce 2011 byla zakoupena malá vila, která slouží jako prozatímní modlitebna. Scházejí se v ní především studenti z Malajsie a Velké Británie.

Královéhradecká modlitebna nenesou stejně jako pražská či brněnská mešita prvky islámské architektury. Není bohatě zdobená a nemá minaret (Šťastná, 2012).

V Teplicích se roce 1995 vedení radnice postavilo pozitivně k návrhu jednoho z pacientů lázní, který byl ochoten financovat výstavbu mešity a předložil hotový projekt, neboť podobné projekty sponzoroval již v několika zemích. Radnice se domnívala, že by mešita ve městě zkvalitnila pobyt početné klientely z muslimských zemí. Mešita měla stát poblíž lázeňského komplexu, kde se každoročně léčí na 250 muslimů.

Formou otevřeného dopisu proti výstavbě protestovalo pět místních křesťanských komunit. Starosta města Jaroslav Kubera vyjádřil projektu podporu. Teplické zastupitelstvo ale nakonec výstavbu zamítlo. Kauza výstavby mešity v Teplicích byla znovu otevřena v roce 2004. Vznikl projekt na výstavbu Orientálního kulturního centra. Do jednání investora a zastupitele města zasáhla petice občanů. Obyvatelé si stěžovali, že by v plánovaném místě výstavby mohla mešita narušit architektonický ráz místa. V roce 2009 vznikla v Teplicích muslimská obec, která zakoupila nemovitost v místě lázeňské zóny a zřídila v ní modlitebnu. V současné

době se muslimové s žádnými negativními projevy místních obyvatel neseťkávají (Šťastná, 2012).

Další menší modlitebny se nacházejí v Plzni, Olomouci a Liberci, nejčastěji v prostorách studentských kolejí. V Karlových Varech tvoří modlitební místnost součást hotelu Thermal. Malá modlitebna se nachází v obci Kolová v okrese Karlovy Vary. Nechali si ji postavit Kazaši jako soukromý objekt. Církevní stavba vznikla v souladu s územním plánem obce a oficiálně se nazývá kulturně-společenské centrum se zázemím (Šťastná, 2012).

10. Závěr

Ze srovnání údajů za sčítání pořádaných od roku 1991 vyplývá, že vazba obyvatel a náboženské víry dlouhodobě oslabuje zejména v případech etablovaných církví. Tři největší církve v České republice (Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická a Církev československá husitská) ztratily mezi lety 1991 - 2011 tři čtvrtiny osob. Celkový pokles věřících v zemi byl ovlivněn i dobrovolností otázky náboženského vyznání ve sčítání v letech 2001 a 2011 (a prakticky i v roce 1991), díky které pravděpodobně část věřících svou víru neuvedla.

Ve většině církví převažovaly ženy prakticky ve všech věkových kategoriích. Se zvyšujícím se věkem rozdíl mezi počtem mužů a žen rostl. Vyšší zastoupení mužů měla z větších církví jen Pravoslavná církev v českých zemích a to hlavně díky vysokému podílu cizinců pocházejících z Ukrajiny a Ruska.

Nejméně příznivou věkovou strukturu mají tři největší církve v České republice, ve kterých převažují osoby v postproduktivním věku.

Podstatnou změnou prošel vztah mezi náboženskou vírou a vzděláním. V celé společnosti i v církvích se zvýšila vzdělanost věřících a v podstatě se vyrovnala úrovni většinové populace.

Rozdíl v religiozitě mezi venkovským a městským osídlením se zmírňoval v důsledku úbytku počtu osob, které deklarovaly příslušnost k víře v období 2001 – 2011. Diference mezi malými obcemi, městy a velkoměsty nadále přetrvává.

Územní diference religiozity mezi západní a východní částí republiky se v posledních desetiletích zvýšila. Nejnižší počet věřících, jak absolutně tak relativně, byl zaznamenán na

západě republiky a směrem na východ zvyšoval.

Česká republika je charakteristická nízkým počtem věřících. Mnoho lidí považuje tento stav za důsledek politiky vedené komunistickou stranou v období socialismu. Vždyť náboženství ve zmíněné etapě našich dějin bylo úmyslně potlačováno a znehodnocováno. Mnoho kněží bylo popraveno nebo uvězněno, majetek církví propadl státu a zbylá činnost náboženských organizací byla pod velkou kontrolou státní moci. Tyto praktiky se velmi podepsaly na ústupu náboženství a ztrátě vlivu církevních institucí.

Specifická situace nastala po pádu komunistických režimů v roce 1989. Veřejnost byla plna očekávání, co se týče návratu náboženství jako součásti života. Církev však toto očekávání nedokázala dostatečně využít. Spíše se soustředila na problémy s restitucí majetku a “vnitřní očistu” svých struktur z dob komunistického režimu. Nakonec došlo mezi obyvateli k převaze pragmatismu a veřejný význam náboženství začal opět slábnout.

Ačkoli socialistický politický systém s ideologií marxismu - leninismu byl otevřeně protináboženský, nemůže být jedinou příčinou českého národního odklonu od náboženství. Socialismus se rozvíjel i v ostatních zemích východního bloku, přesto ve státech jako je Polsko nebo Slovensko zůstala míra religiozity velmi vysoká. Celkově je na Slovensku registrováno 15 církví a náboženských společností a míra religiozity obyvatelstva dosahuje 76 %.

Příčinu v nízké zbožnosti je třeba hledat v odlišné mentalitě českého národa.

11. Summary

The largest churches in the Czech republic losing faithfuls. The most unfavourable age structure had three most important churches. Women are more religious than men. Only the Orthodox Church of the Czech Lands had more men than women. Relationship between education and religion has changed. Nowadays is not true that people with low level of education are more religious than people with high level of education. Difference between cities and countryside is decreasing in case of religion. Difference between west and east part of our country has increased. Western part of the Czech republic is the least religious area. On the other hand eastern part of our country is the most religious area. The Roman Catholic Church is the largest Christian church in our country. This religious organization built 45 churches in the period after 1989. The majority of these sacral buildings was built in eastern part of the Czech republic. In our country was built a few churches by other Christian churches.

The Czech republic is typical secular state. A lot of people think that low measure of religion has caused by communist regime. It is not true. In history Slovakia was also part of Czechoslovakia leaded by communist government and now is more religious state than our country.

12. Seznam použité literatury

ŠŤASTNÁ, Aneta. *Mešity v České republice*. Plzeň, 2012. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/3764/Aneta%20Stastna.pdf?sequence=1>.

Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Veronika Sobotková, Ph.D.

SRB, Vladimír. *1000 let obyvatelstva v českých zemích*. Praha: Karolinum, 2004, 17 - 27. ISBN 80-246-0712-3.

HOLUB, Petr. *Služba veřejnosti: Co jsou církevní restituce* [online]. 2013 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://www.sluzbaverejnosti.cz/news/co-jsou-cirkevni-restituce/>

MARKUSOVÁ, Helena. *Ministerstvo kultury: Církevní restituce - otázky a odpovědi* [online]. 2012 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/dotazy/cirkevni-restituce---otazky-a-odpovedi-155464/tmplid-228>

KERRY, Peter. *Mezinárodní zpráva o náboženské svobodě v ČR za rok 2012*. Velvyslanectví Spojených států amerických [online]. 2007 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://czech.prague.usembassy.gov/cs/key-reports.html>

V Písku u Jablunkova bude otevřen nový kostel SCEAV. Křesťan dnes [online]. 2010 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://krestandnes.sk/article/v-pisku-u-jablunkova-bude-otevren-novy-kostel-sceav/17443.htm>

ŠKRABAL, Josef. *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu*. Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z : www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/82002D3492/.../17022014.pdf

Nový kostel v Litomyšli. Nový kostel bratrské církve v Litomyšli [online]. 2012 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://stavba.novykostel.cz/>

Náboženské vyznání obyvatelstva České republiky. Český statistický úřad [online]. 2003 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/nabozenske_vyznani_obyvatelstva_ceske_republiky_23_12_04

Ústecko získalo pravoslavný chrám, stojí na místě starého Mostu. ČERNÝ, Ondřej. IDnes [online]. 2011 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ustecko-ziskalo-pravoslavny-chram-stoji-na-miste-stareho-mostu-p8z-/domaci.aspx?c=A111009_173640_usti-zpravy_jog

ČERNÝ, Jan. *Argumenty proti. Stop církevním restitucím* [online]. 2013 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: http://stop-cirkevnim-restitucim.cz/?page_id=11

Evangelíci v Letohradě si postavili nový Sborový dům. Christnet.cz [online]. 2003 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: http://www.christnet.cz/zpravy/5759/evangelici_v_letohrade_si_postavili_novy_sborovy_dum.url

Přílohy

Obr. 52.: Nový kostel v Litomyšli
(zdroj:stavba.novykostel.cz)

Obr. 52.: Evangelický kostel v Písku u Jablunkova
(zdroj: www.teplozeme.cz)

Arcidiecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
Praha	2	Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie	Praha - Strašnice	Praha	1992 - 1994	1994
		Kostel sv. Alžběty	Praha - Kbely	Praha	2001 - 2004	2004
Arcidiecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
Olomouc	19	Kostel sv. Antonína Paduánského	Bukovany u Olomouce	Olomouc	1991 - 1992	1993
		Kostel sv. Anežky	Drnovice	Zlín	1990 - 1991	1991
		Kostel sv. Václava	Horní Lideč	Vsetín	1992 - 1994	1994
		Kostel Panny Marie Karmelské	Karolinka	Vsetín	1996 - 1997	1997
		Kostel sv. Jiljí	Křelov	Olomouc	1992 - 1993	1993
		Kostel Panny Marie Růžencové	Louka u Blatnice	Hodonín	1999	1999
		Kostel Panny Marie Růžencové	Ludkovice	Zlín	1992 - 1995	1995
		Kostel Svaté Rodiny	Luhačovice	Zlín	1995 - 1997	1997
		Kostel sv. Jana Křtitele	Modrá u Velehradu	Uherské Hradiště	2000	2000
		Kostel sv. Cyrila a Metoděje	Nedachlebice	Uherské Hradiště	1994 - 1998	1998
		Kostel sv. Vojtěcha	Otrokovice	Zlín	1992 - 1995	1995
		Kostel sv. Jana Sarkandera	Pašovice	Uherské Hradiště	1992 - 1995	1995
		Kostel sv. Zdislavy	Prostřední Bečva	Vsetín	2000 - 2001	2001
		Klášterní kostel sv. Anežky České	Šternberk	Olomouc	1994 - 1996	1996
		Kostel sv. Matouše	Študlov	Vsetín	1992 - 1994	1994
		Kostel Narození Panny Marie	Šumice	Uherské Hradiště	1997 - 2000	2000
		Kostel Panny Marie Pomocnice Křesťanů	Zlín	Zlín	2000 - 2002	2003
		Kostel sv. Jana Nepomuckého	Žadovice	Hodonín	1992 - 1995	1996
		Kostel sv. Alžběty	Žeraviny	Hodonín	1999 - 2001	2001
Diecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
Brno	8	Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie	Brno - Soběšice	Brno - město	1996 - 1997	1997
		Kostel Panny Marie pomocnice křesťanů	Brno - Žabovřesky	Brno - město	1994 - 1995	1995
		Kostel sv. Václava	Břeclav	Břeclav	1992 - 1995	1995
		Kostel Panny Marie Matky církve	Březina	Brno - venkov	1993 - 1995	1995

Brno		Kostel Panny Marie Královny	Hrušovany u Brna	Brno - venkov	2000 - 2004	2004
		Kostela sv. Václava s kaplí sv. Anežky	Hustopeče	Břeclav	-	1994
		Kostel sv. Zdislavy	Lavičky	Žďár nad Sázavou	1990 - 1994	1994
		Kostel Panny Marie vítězné	Moravský Žižkov	Břeclav	2000 - 2002	2002
Diecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
České Budějovice	1	Kostel sv. Karla Boromejského	Písek	Písek	2000	2000
Diecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
Hradec Králové	1	Kostel Boží lásky	Budislav	Svitavy	1994 - 2004	2004
Diecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
Litoměřice	1	Kostel sv. Mikuláše	Boleboř	Chomutov	1993	1993
Diecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
Ostravsko-opavská	12	Kostel sv. Jana Nepomuckého	Opava	Opava	1994 - 1995	1995
		Kostel Krista - Dobrého pastýře	Hněvošice	Opava	1995 - 1996	1996
		Kostel Povýšení sv. Kříže	Chuchelná	Opava	1993 - 1996	1996
		Kostel Panny Marie Pomocné	Zlaté Hory	Jeseník	1993 - 1995	1995
		Kostel sv. Cyrila a Metoděje	Ostrava	Ostrava	1997 - 1998	1998
		Kostel Božího milosrdenství	Písek u Jablunkova	Frydek - Místek	1993 - 1995	1995
		Kostel sv. Antonína Paduánského	Vřesina	Ostrava - město	1997 - 1998	1998
		Kostel svatého Václava	Václavovice	Ostrava - město	1998 - 2001	2001
		Kostel sv. Barbory	Karviná	Karviná	2000 - 2001	2001
		Kostel sv. Hedviky	Darkovice	Opava	2004 - 2005	2005
		Kostel sv. Hedviky	Ostrava	Ostrava	1995 - 2001	2001
		Kostel sv. Ducha	Ostrava	Ostrava	2004 - 2007	2007
Diecéze		Název kostela	Obec	Okres	Realizace projektu	Vysvěcení
Plzeň	1	Kostel Opatství Matky Boží v Novém Dvoře	Dobrá Voda	Karlovy Vary	2000 - 2004	2004

Obr. 53.: Římskokatolické kostely postavené po roce 1989

Seznam registrovaných církví a náboženských společností v České republice

1) **Apoštolská církev**

- datum registrace: 1991

2) **Armáda spásy**

- datum registrace: 2013

3) **Bratrská jednota baptistů**

- datum registrace: 1991

4) **Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü**

- datum registrace: 2007

5) **Česká hinduistická náboženská společnost**

- datum registrace: 2002

6) **Českobratrská církev evangelická**

- datum registrace: 1991

7) **Církev adventistů sedmého dne**

- datum registrace: 1991

8) **Církev bratrská**

- datum registrace: 1991

9) **Církev československá husitská**

- datum registrace: 1991

10) **Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice**

- datum registrace: 1991

11) **Církev Křesťanská společenství**

- datum registrace: 2002

12) **Církev Nová naděje**

- datum registrace: 2009

13) **Církev Nový Život**

- datum registrace: 2013

14) **Církev řeckokatolická**

- datum registrace: 1991

15) **Církev římskokatolická**

- datum registrace: 1991

16) **Církev Slovo života**

- datum registrace: 2010

- 17) **Církev Svatého Řehoře Osvětitel**
- datum registrace: 2013
- 18) **Církev víry**
- datum registrace: 2012
- 19) **Církev živého Boha**
- datum registrace: 2007
- 20) **Evangelická církev augsburského vyznání v České republice**
- datum registrace: 1991
- 21) **Evangelická církev metodistická**
- datum registrace: 1991
- 22) **Federace židovských obcí v České republice**
- datum registrace: 1991
- 23) **Jednota bratrská**
- datum registrace: 1991
- 24) **Křesťanské sbory**
- datum registrace: 1991
- 25) **Luterská evangelická církev a. v. v České republice**
- datum registrace: 1995
- 26) **Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna**
- datum registrace: 2002
- 27) **Náboženská společnost českých unitářů**
- datum registrace: 1991
- 28) **Náboženská společnost Svědkové Jehovovi**
- datum registrace: 1993
- 29) **Novoapoštolská církev v ČR**
- datum registrace: 1991
- 30) **Obec křesťanů v České republice**
- datum registrace: 2002
- 31) **Pravoslavná církev v českých zemích**
- datum registrace: 1991
- 32) **Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice**
- datum registrace: 2007
- 33) **Slezská církev evangelická augsburského vyznání**

- datum registrace: 1991

34) Starokatolická církev v ČR

- datum registrace: 1991

35) Ústředí muslimských obcí

- datum registrace: 2004

36) Višva Nirmala Dharma

- datum registrace: 2007

Svazy církví a náboženských společností registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.

Vojenská duchovní služba (2005)

Ekumenická rada církví v České republice (2005)

